

Forstudie til barnehageprosjektet «fra beste til neste praksis»

Kartlegging av språkarbeidet i barnehager i Groruddalen

Forstudie til barnehageprosjektet «fra beste til neste praksis»

På oppdrag for
Oslo kommune ved Bydel Grorud

Utført av
Oxford Research AS i samarbeid med pro-
fessor Liv Gjems

Prosjektleder
Adm. dir. Rune Stiberg-Jamt

Prosjektteam
Adm. dir. Rune Stiberg-Jamt, senioranalytiker
Stine Meltevik, analytiker Bernhard Weigel
og researcher Johan Løkken

Om Oxford Research

Knowledge for a better society

Oxford Research er et nordisk analyseselskap. Vi dokumenterer og utvikler kunnskap gjennom analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Vi kombinerer vitenskapelige arbeidsmetoder med kreativ idéutvikling for å tilføre våre kunder ny kunnskap. Vårt spesialfelt er analyser og evalueringer innen nærings- og regionalutvikling, forskning samt velferds- og utdanningspolitikk.

Oxford Research ble grunnlagt i 1995 og har selskaper i Norge, Danmark, Sverige, Finland og Latvia. Oxford Research er en del av Oxfordgruppen og retter sitt arbeid mot det nordiske og det europeiske markedet.

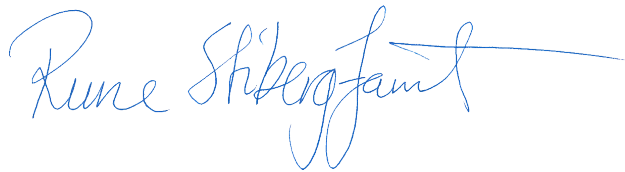
Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4623 Kristiansand
Norge
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

Forord

Oxford Research har gjennomført en kartlegging av kompetanse, organisering og systematikk av språkarbeidet i kommunale barnehager i bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner. Kartleggingen inngår i forstudien til barnehageprosjektet «fra beste til neste praksis».

Prosjektteamet vil benytte anledningen til å takke Bydel Grorud for oppdraget, Inga Bjelland Nyvoll for innspill og oppfølging underveis, og ikke minst alle ansatte i barnehagene, som velvillig har stilt opp til intervju og bidratt til kartleggingen.

På vegne av prosjektteamet,

A handwritten signature in blue ink, reading "Rune Stiberg-Jamt". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke extending to the right.

Prosjektleder,
Rune Stiberg-Jamt

Innhold

1.	Konklusjoner og refleksjoner	7
1.1	Kompetanse	8
1.2	Organisering	9
1.3	Systematikk	9
2.	Mandat og gjennomføring	11
2.1	Oppdragets mandat	11
2.2	Gjennomføringen av oppdraget	11
2.3	Refleksjoner rundt datagrunnlaget	12
2.4	Leserveiledning	13
3.	Resultater fra kartleggingen	15
3.1	Praksis i språkarbeidet	19
3.2	Verktøy som brukes	44
3.3	Kompetanse	44
3.4	Organisering	48
3.5	Systematikk	53
4.	Vedlegg	59
4.1	Forskningslitteratur	59
4.2	Spørreskjema – Styrere	61
4.3	Spørreskjema – Pedagogiske ledere	73

Figurliste

Figur 1: «I hvilken grad er barnas språkutvikling viktig i din barnehage?» - Ped.ledere	15
Figur 2: «I hvilken grad er barnas språkutvikling viktig i din barnehage?» - Styrere	16
Figur 3: «I hvilken grad anser du språkutviklingen til barna i din barnehage som en utfordring?» - Ped.ledere	16
Figur 4: «Hvorvidt opplever du at følgende forhold støtter opp om språkutviklingen til barna?» - Ped.ledere	18
Figur 5: «Hvorvidt opplever du at følgende forhold støtter opp om språkutviklingen til barna?» - Styrere	18
Figur 6: «Kartlegger din avdeling barnas språkkompetanse?» - Ped.ledere	20
Figur 7: «Hva er avgjørende for hvilke barn som kartlegges? (flere valg mulig)» - Ped.ledere	21
Figur 8: «I hvilken grad følger du opp kartleggingsarbeidet?» - Ped.ledere	22
Figur 9: «I hvilken grad følger du som styrer opp kartleggingsarbeidet?» - Styrere	23
Figur 10: «I hvilken grad følger styrer eller ledelsen opp kartleggingsarbeidet?» - Ped.ledere	23
Figur 11: «Hvordan er forholdet mellom løpende språkstimulering og avgrenset språkstimulering?» - Ped.ledere	24
Figur 12: «Er følgende viktig i den løpende norske språkstimuleringen? Personalet...» - Ped.ledere	26
Figur 13: «I hvilken grad deltar følgende ansatte i den løpende norske språkstimuleringen på din avdeling?» - Ped.ledere	27
Figur 14: «I hvilken grad konsentrerer din avdeling sin innsats i den avgrensede norske språkstimuleringen på følgende arenaer?» - Ped.ledere	28
Figur 15: «I hvilken grad deltar følgende ansatte i den avgrensede språkstimuleringen på din avdeling?» - Ped.ledere	29
Figur 16: «I hvilken grad følger du opp språkstimuleringsarbeidet?» - Ped.ledere	30
Figur 17: «I hvilken grad følger styrer opp språkstimuleringsarbeidet?» - Ped.ledere	31
Figur 18: «I hvilken grad følger styrer opp språkstimuleringsarbeidet?» - Styrere	32
Figur 19: «I hvilken grad følger andre i ledelsen enn styrer opp språkstimuleringsarbeidet?» - Styrere	33
Figur 20: «I hvilken grad varierer avdelingens språkarbeid mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn når det kommer til?» - Ped.ledere	35
Figur 21: «I hvilken grad driver avdelingen med språkstimulering på andre morsmål enn norsk?» - Ped.ledere	36
Figur 22: «Brukes den flerspråklige kompetansen blant de ansatte aktivt i språkarbeidet på din avdeling?» - Ped.ledere	37
Figur 23: «Kjenner du til innholdet i kartleggingsprøven i første trinn?» - Ped.ledere	38
Figur 24: «I hvilken grad tilpasser dere språkstimuleringen av skolestarterne til innholdet i kartleggingsprøven?» - Ped.ledere	39
Figur 25: «Hvem er ansvarlig for å gjennomføre språkkartlegging på din avdeling? (flere valg mulig)» - Ped.ledere	40
Figur 26: «Har barnehagen besluttet at barnas språkkompetanse skal kartlegges?» - Styrere	41
Figur 27: «I hvilken grad...» - Ped.ledere	42
Figur 28: «I hvilken grad...» - Styrere	42
Figur 29: «Har barnehagen en oppfølgingsplan etter egenvurdering av språkmiljø (jf. Oslostandard for godt språkmiljø i barnehagen)?» - Styrere	43
Figur 30: «Har du tatt etter- og videreutdanning med relevans for språkarbeid?» - Ped.ledere	45
Figur 31: «Hvordan vurderer du din egen kompetanse på språkutvikling av barn med?» - Ped.ledere	46

Figur 32: «I hvilken grad har de ansatte fått særskilt opplæring/ veiledning/ kompetanseheving i språkarbeid?» - Styrere.....	47
Figur 33: «Har barnehagen gjort strukturelle/ organisatoriske grep for å legge til rette for språkarbeid? Hvis ja, hvilke?» - Styrere.....	48
Figur 34: «Har de strukturelle/ organisatoriske grepene gitt bedre forutsetninger for å drive språkarbeid?» - Styrere	49
Figur 35: «I hvilken grad er språkarbeidet på avdelingen avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse?» - Ped.ledere	51
Figur 36: «I hvilken grad er språkarbeidet i barnehagen avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse?» - Styrere.....	51
Figur 37: «Er det tilstrekkelig med ressurser for å oppnå målene for språkarbeidet?» - Styrere.....	52
Figur 38: «Hvorvidt opplever du stor variasjon i barnehagens arbeid med språkutviklingen til barna?» - Styrere.....	53
Figur 39: «Har barnehagen en plan som sikrer systematisk observasjon, vurdering og oppfølging av barnas språkutvikling?» - Styrere.....	54
Figur 40: «Hvem har utarbeidet planen?» - Styrere.....	55
Figur 41: «Inngår språkarbeid i?» - Ped.ledere	55
Figur 42: «Legger du eller andre i ledelsen føringer om at språkarbeid skal inngå i?» - Styrere	56
Figur 43: «Har barnehagen en oppfølgingsplan etter egenvurdering av språkmiljø (jf. Oslostandard for godt språkmiljø i barnehagen)?» - Styrere.....	56
Figur 44: «Er det stilt krav til din tilstedeværelse sammen med barna i løpet av dagen?» - Ped.ledere	58

Tabelliste

Tabell 1: Oversikt over mottatte besvarelser for de to kartleggingene	12
Tabell 2: Fordelingen av tid i barnas hverdag, ulike aktiviteter	19
Tabell 3: Andel skolestartere med vedtak om særskilt norskopplæring – ped.ledere	37
Tabell 4: Hyppighet i avdelingens planlegging av språkarbeidet – Ped.ledere	40
Tabell 5: Ped.ledernes erfaring, antall år	44
Tabell 8: Antall årlige møter der språkarbeidet drøftes og/ eller planlegges - Styrere	57
Tabell 9: Tilstedeværelse.....	58

1. Konklusjoner og refleksjoner

Språkarbeidet i barnehagen er viktig av flere grunner. Når barn lærer språk, tilegner de seg grunnlaget for å lære¹. I alle læringsprosesser er språk et sentralt kommunikasjonsredskap. Barn som har tilegnet seg en rekke ord, kan forstå det et annet menneske sier eller forklarer når de skal gjøre en aktivitet sammen, eller de kan få hjelp til å forstå et ukjent budskap². Forskning utført i Norge³ finner at barns vokabular ved fireårsalder varierer stort fra barn til barn, og at forskjellene i størrelse på barns vokabular ved fireårsalder vil vedvare, og eventuelt øke gjennom skoleårene.

Vi har i dette prosjektet kartlagt kompetanse, organisering og systematikk av språkarbeidet i kommunale barnehager i bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner. Dette kapittelet deler noen refleksjoner basert på kartleggingen knyttet til tre av hovedtemaene for kartleggingen; kompetanse, organisering og systematikk.

Overordnet er en hovedobservasjon at det er betydelig variasjon i funnene som ikke bunner i forskjeller mellom bydelene, men heller i forskjeller mellom barnehagene og mellom avdelingene i barnehagene. Trolig på grunn av stor grad av autonomi og selvledelse i barnehagene.

Sett utenfra fremstår Groruddalen med en høy andel minoritetsspråklige barn. Fra et barnehageperspektiv utgjør de *minoritetsspråklige* barna som regel *majoriteten* av barnehagebarna⁴. Dette forholdet er vesentlig ut fra flere perspektiver;

- Begrepsbruken, hvor minoritet er majoritet og dermed at normalitetsbegrepet har et annet innhold enn hva man vanligvis legger til grunn. Det krever høy grad av bevissthet hos leseren.
- Basert på erfaringer og forskning på skolenivå med liknende kjennetegn, vet man at i kontekster hvor det særegne blir det dominerende, kan man risikere at nødvendige særegne tiltak ikke iverksettes da tilstanden eller nivået ansees som normalt. I denne sammenheng vil det kunne bety at språkarbeidet ikke tilpasses minoritetsspråklige barn i tilstrekkelig grad på grunn av at de utgjør majoriteten og dermed ikke anses som en gruppe som trenger særskilte tiltak.

Med den høye andel minoritetsspråklige som bakgrunn, er det grunn til å anta at flere vil ha forsinket norskspråklig språkutvikling. Dette reflekteres i liten grad i kartleggingsarbeidet da en høy andel pedagogiske ledere oppgir at de kun kartlegger noen få eller ingen barn.

De pedagogiske lederne tilkjenner at det krever høy kompetanse å avdekke språkvansker, særlig dersom man ikke kartlegger barna.

¹ Halliday, M. A. K. (1993). Towards a language-based theory of learning. *Linguistics and Education*, 5, 93 - 116

² Wells, G. (2007). Semiotic Mediation, Dialogue and the Construction of Knowledge. *Human Development*, 50, 244 - 274)

³ Melby-Lervåg, M. (2011). Effekten av språkstimulering i førskolealder på senere leseforståelse: Hva kan forskning fortelle oss? *Spesialpedagogikk*, 2(41), 41-51

⁴ I kartleggingen er andelen estimert til å ligge mellom 70 og 80 prosent på småbarnsavdelingene og mellom 75 og 83 prosent på storbarnsavdelingene

Dette oppdraget har ikke undersøkt spesifikt hva som trengs for å jobbe godt i barnehager i Grorud-dalen, og de utfordringene som følger. Kartleggingen kan imidlertid peke på områder som bør sees på videre, og hva som burde vurderes for å videreutvikle barnehagenes språkarbeid.

1.1 Kompetanse

Det er stor enighet om at kompetanse er en viktig faktor for språkarbeidet i barnehagen. De fleste pedagogiske lederne har fått opplæring i kartleggings- og stimuleringsverktøyene som blir brukt. Det er også disse som i hovedsak gjennomfører kartleggingene og de er også involvert i stimuleringen. Videre har de fleste styrere og pedagogiske ledere fått særskilt opplæring, veiledning eller kompetanseheving i språkarbeid, og opplever sin egen kompetanse i språkutvikling hos barn med norskspråklig bakgrunn som (svært) høy. Over halvparten av de pedagogiske lederne mener også at de har (svært) høy kompetanse i språkutvikling hos barn med minoritetsspråklig bakgrunn.

Selv om de pedagogiske lederne mener at de har høy kompetanse, betyr ikke det nødvendigvis at kompetansen er relevant, eller blir fulgt opp i praksis. I en barnehagehverdag hvor de fleste barna ikke har norsk som morsmål, er det grunn til å spørre om ikke kompetanse i språkutvikling blant minoritetsspråklige barn burde vært bedre? Kartleggingen har fanget opp eksempler på at noen pedagogiske ledere har fått videreutdanning i språkarbeid for minoritetsspråklige barn, men dette gjelder et mindretall.

Kompetansen må omsettes til handling og følges opp i barnehagehverdagen, både av de pedagogiske lederne, og av det øvrige personalet. Kartleggingen av praksisen i den løpende språkstimuleringen viser en rekke forskjeller, særlig på de aktivitetene som er relevante for språksvake barn. Variasjonen i språkarbeidet kan være et tegn på at kompetansen er ulik, eller at den iverksettes ulikt. I underkapitlet om systematikk presenteres mulige løsninger på dette.

De pedagogiske lederne spiller en viktig rolle i språkarbeidet, men er ikke alene om dette arbeidet; både barnehageassistenter og fagarbeidere involveres i språkstimuleringen (særlig den løpende språkstimuleringen). Et mulig utviklingspotensial ligger i å gå fra den definerte og spesifikke språkstimuleringen og den integrerte løpende språkstimuleringen til individuelt tilpasset stimulering. Altså at personalet i størst mulig grad er sensitiv og bevisst på når hvert enkelt barn er mottakelig for språkstimulering og møter det enkelte barnet ut fra dets ferdigheter og behov. Dette fordrer imidlertid høy kompetanse blant de ansatte i avdelingen, gjerne også utover de pedagogiske lederne og da særlig blant ufaglærte og barnehageassistenter. Det er trolig her den største gevinsten av ytterligere kompetanseheving ligger, all den tid kartleggingen viser at denne gruppen vurderes å ha lavere kompetanse, men samtidig tilbringer mye tid med barna. Det forekommer riktignok deling av kompetanse på avdelingen og i barnehagen, men barnehagepanelet påpeker at det ikke er pedagogiske ledere, men assistenter og fagarbeidere som bør prioriteres ved videre kompetanseheving. Jo mer omfattende og integrert språkstimuleringen blir i barnas hverdag, jo større blir kompetansebehovet i hele personalet, inkludert assistenter og ufaglærte.

Det er fremdeles et poeng at ledelsen bør øke sin kompetanse. Den bør imidlertid i mindre grad være knyttet til konkrete verktøy for kartlegging og stimulering, og heller omhandle strategisk ledelse av, og tilrettelegging for språkarbeid i barnehagen.

1.2 Organisering

Faktorer som barnehagens struktur og inndeling oppleves av de fleste styrerne og av mange pedagogiske ledere som en faktor som bidrar positivt til barnas språkutvikling. Sammenliknet med de øvrige faktorene, skårer organisering noe lavere. Det samme gjelder barnehagens ressurser til språkarbeid, herunder verktøy og tilgjengelig tid.

En mulig tolkning er at organisering og ressurser er faktorer som på generelt grunnlag ikke vurderes som like viktige som kompetanse og systematikk. Sett i lys av de øvrige svarene i kartleggingen, fritekstsvar og innspill fra barnehagepanelet, mener vi imidlertid at en mer treffende tolkning er at organisatoriske faktorer og ressurser til språkarbeid er like viktig, men at de ikke i like stor grad støtter opp under språkarbeidet. Blant annet er det påpekt en rekke barrierer knyttet til ressurser, tid, fravær, og mangel på egnede rom. Vi ser også at det er forhold som hverken handler om barnas språkutvikling eller om faglige hensyn, som kan være avgjørende for om barnet kartlegges.

Samtidig viser svarene i kartleggingen at barnehagene har gjort en rekke organisatoriske grep og tilpasninger, og at de har gitt bedre forutsetninger for å drive språkarbeid. Selv om det altså fremdeles er organisatoriske faktorer som ikke fullt ut støtter opp under språkarbeidet, er det mulig å korrigere disse og forvente at det vil ha en positiv innvirkning på språkarbeidet. Vårt inntrykk er at de fleste organisatoriske grepene som hittil er gjort, virker innenfor den etablerte avdelingsstrukturen. Det kan se ut som om mer radikale grep som utfordrer denne strukturen sjelden blir vurdert. Ledelsen i den enkelte barnehagen og barnehageeier kan være tjent med noen overordnede refleksjoner rundt mulige organisatoriske virkemidler, som ikke er begrenset av etablerte strukturer. Når barnehager med baseorganisering etablerer språkgrupper basert på barnas språkutvikling, og uavhengig av tradisjonelle avdelingsstrukturer, må man spørre seg hvorvidt en slik tilnærming også kunne fungert der man har en tradisjonell avdelingsstruktur.

1.3 Systematikk

Kartleggingen finner på flere områder at det er variasjon mellom barnehagene og internt i barnehagene mellom de ulike avdelingene. Det gjelder både styrernes observerte forskjeller internt i barnehagen, samt ulikheter knyttet til om det foreligger strategiske planer på barnehagenivå for systematisk kartlegging, stimulering og oppfølging. Blant annet viser svarene svært stor variasjon i hyppighet av møter på avdelingen hvor språkarbeid drøftes, at enkelte pedagogiske ledere ikke følger opp føringer gitt av barnehageledelsen om at noen eller alle barna skal kartlegges, og at flere pedagogiske ledere ikke kjenner til om det er stilt krav om tilstedeværelse.

Denne variasjonen illustreres videre av de pedagogiske ledernes forhold til skolens kartleggingsprøver (*Norsk som læringsspråk*, eller NSL-testen), hvor noen pedagogiske ledere forbereder barna på testen, mens andre knapt har kjennskap til innholdet. Et annet eksempel er at mange barnehager ikke har en egen plan for språkarbeid med minoritetsspråklige. Selv om det ikke er et formelt krav til barnehagene, anser vi denne typen strategiske refleksjoner som en nødvendighet, gitt den meget høye andelen minoritetsspråklige barn i de aktuelle barnehagene. Det er selvsagt ikke slik at tilstedeværelsen av en plan garanterer et godt arbeid, eller at fraværet av planen betyr at det er et dårlig arbeid. Likevel kan dette

være et tegn på hvorvidt barnehagen har satt språkarbeidet rettet spesifikt mot minoritetsspråklige barn på agendaen.

Variasjonen som er beskrevet over, kan kun i begrenset grad tilskrives systematiske forskjeller mellom bydelene, og må heller anses å være et tegn på lite utbredt systematikk i språkarbeidet og stor grad av autonomi for den enkelte pedagogiske lederen. I den grad vi kan snakke om systematikk, handler dette trolig om en egen systematikk for hver enkelt avdeling, og ikke en felles, overordnet systematisk tilnærming til språkarbeid på barnehage- og bydelsnivå. Å etablere en systematikk for språkarbeid betyr en skriftliggjøring av forventninger knyttet til hvem (ansvar og roller), hva (innhold og tiltak) og når. En skriftliggjort systematikk kan ettergås, gir tydelighet overfor andre, og kan forebygge avvik og sprikende praksis.

Språkarbeidet følges altså opp, men ikke på en systematisk måte. I den grad det er ønskelig med mer systematikk i språkarbeidet, er det to mulige grep som kan vurderes; intensivert ledelse fra styrer og barnehageeier eller (økt) samarbeid på avdelingsnivå. En tilnærming knyttet til intensivert ledelse og mer enhetlig styring av språkarbeidet har noen fordeler; Et gjennomgående inntrykk i kartleggingens kvalitative deler og møter med pedagogiske ledere har vært at noen størrelser (f.eks. organisatoriske forhold, faglige dogmer) ukritisk tas for gitt. Det tenkes innenfor rammene av eksisterende strukturer og forslag til forbedring representerer små, og ikke dyptgripende forbedringer.. For å få mer «radikale» forslag på agendaen, er det trolig nødvendig med et overordnet eller helhetlig perspektiv. Dette kan best ivaretas av barnehagens styrere og eiere. Samarbeid på avdelingsnivå innebærer at de pedagogiske lederne og eventuelt også øvrige ansatte, går sammen om å utvikle en omforent forståelse av hvordan språkarbeid bør utføres, og etablerer en felles systematikk eller praksis i tråd med målene. Dette vil også kunne sikre større spredning av eksisterende kompetanse og sikre en tydeligere felles praksis.

Sett fra vårt ståsted vil barnehagene trolig ha nytte av å hente inspirasjon fra arbeidet i SKU-prosjektet, spesielt med henblikk på Vivian Robinsons modell for elevsentrert skoleutvikling, som kan overføres til en barnehagekontekst. I praksis vil dette bety at ledelsen setter klare mål og forventninger til barnehagene og avdelingene, at ressursene brukes strategisk for å oppnå målene, at ledelsen arbeider sammen med avdelingene i planlegging, koordinering og oppfølging av aktivitetene og målene, at avdelingenes kompetanse utvikles i tråd med målene og behovene, og at det arbeides for et velfungerende og trygt miljø for barna.

En annen observasjon er at det er en betydelig andel styrere og pedagogiske ledere som svarer at det er personale med tilstrekkelig språkkompetanse til stede kun i fire timer eller mindre i løpet av barnehagedagen. Kun om lag en fjerdedel oppgir at det er kompetent personale til stede hele dagen. Tilstedeværelsen av tilstrekkelig kompetanse må anses å være en forutsetning for et vellykket språkarbeid, særlig i lys av at språkstimuleringen er løpende, og ikke avgrenset i tid.

Kartleggingen avdekker ikke nødvendigvis åpenbare kompetansemangler, men kompetansen må ses i sammenheng med organisering og tilgjengeligheten samt krav til tilstedeværelse.

2. Mandat og gjennomføring

Formålet med dette oppdraget er å kartlegge og synliggjøre systematikk, kompetanse og organisering i språkarbeidet i kommunale barnehager i Groruddalen. Oppdraget inngår i delprogrammet for oppvekst og utdanning under Groruddalssatsingen, og skal bygge opp under delprosjektet *fra beste til neste praksis*.

2.1 Oppdragets mandat

Oppdraget består av to deler; Det ble først utarbeidet en metodikk for å kartlegge og synliggjøre nåværende praksis for språkarbeid i barnehagene. Metodikken ble deretter benyttet til å gjennomføre en nullpunktsmåling i barnehagene. Målingen ble gjennomført elektronisk ved at styrere og pedagogiske ledere fikk tilsendt et kartleggingsskjema.

Fokuset i kartleggingen har særlig ligget på å beskrive språkarbeidet, samt å gi et bilde at kompetansen i barnehagene, systematikken i språkarbeidet, og dets organisering. Disse tre faktorene anses som viktige for å sikre kvalitet i språkarbeidet. Videre har det vært særskilt oppmerksomhet rettet mot språkarbeidet mot minoritetsspråklige barn.

Begrepet språkarbeid deles inn i to deler, *kartlegging* av barns språkkunnskaper, og språk*stimulering*, og er nærmere forklart i leserveiledningen

2.2 Gjennomføringen av oppdraget

Verktøyene i kartleggingen er utviklet i samarbeid med oppdragsgiver og med professor ved Institutt for pedagogikk ved Høyskolen i Sør-Øst-Norge, Liv Gjems. Kartleggingsskjemaene bygger på momentene som er identifisert i faglitteraturen⁵. I tillegg til dette er det også gjennomført besøk og utforskende intervjuer ved fire barnehager i bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner. Hensikten med intervjuene var å designe verktøyene med mest mulig relevans for styreres og pedagogiske lederes hverdag, og fange opp variasjonen i språkarbeidet, som kartleggingen kan forventes å fange opp. Kartleggingsskjemaet ble deretter testet av de barnehagene som ble intervjuet for å sikre forståelig og relevant språkbruk og innhold.

Selve kartleggingen ble gjennomført i perioden 26.februar-23.mars 2018. Styrerne mottok separate eposter med henholdsvis lenker til styrer-kartleggingen og kartleggingen for pedagogiske ledere. Sistnevnte har vært styrernes ansvar å bringe videre til sine ansatte.

Totalt er det mottatt helt eller delvis gjennomførte besvarelser fra 82 styrere og fagledere, som til sammen representerer 78 ulike barnehager, av de totalt 94 kommunale barnehagene i de fire bydelene. Vi merker oss at noen barnehager deler samme styrer, og at noen styrere derfor har mottatt det samme

⁵ Innspill er gitt av professor Liv Gjems, og baserer seg på forskningslitteraturen som fremkommer i vedlegg, kapittel 4.1.

kartleggingsskjemaet flere ganger, med anmodning om å svare per barnehage. Noen styrere har delegert ansvaret til assisterende styrere eller fagledere.

I undersøkelsen rettet mot pedagogiske ledere er det hentet inn 322 helt eller delvis gjennomførte besvarelser, fordelt på 81 barnehager. Det er imidlertid stor variasjon i antall mottatte besvarelser fra pedagogiske ledere per barnehage. I en rekke barnehager har kun én pedagogisk leder svart, mens det foreligger svar fra åtte til ti pedagogiske ledere i andre barnehager. I gjennomsnittet er det registrert fire besvarelser fra pedagogiske ledere per barnehage.

Tabell 1: Oversikt over mottatte besvarelser for de to kartleggingene

Målgruppe	Antall svar	Antall barnehager	Antall svar per barnehage, snitt	Svarprosent (helt eller delvis fullført)
Styrere	82*, derav 77 fullførte	78	1	87 %
Pedagogiske ledere	322*, derav 250 fullførte	81	4	83 %**
* helt eller delvis gjennomførte besvarelser ** estimert populasjon er 390 pedagogiske ledere, basert på innrapportert statistikk fra bydelene Kilde: Oxford Research AS				

På en rekke spørsmål er det benyttet en fempunktskala og svaralternativet «Vet ikke/ ikke relevant». I rapporten omtales svarene «i stor grad» og «i svært stor grad», og «i liten grad» og «i svært liten grad», samlet.

Funnene fra undersøkelsen ble presentert for et panel bestående av tre barnehager underveis i analyse- og rapporteringsarbeidet. Formålet med dette var å innhente refleksjoner og momenter fra praksisfeltet som kunne belyse kartleggingsfunnene. Relevante innspill og refleksjoner rundt funnene trekkes frem fortløpende i teksten.

2.3 Refleksjoner rundt datagrunnlaget

Kartleggingsskjemaene i dette oppdraget bygger på faglitteratur og faglige funderte innspill fra en professor i pedagogikk, og er videreutviklet i dialog med bydelene. Det er også benyttet intervjuer med barnehager for å få en bedre forståelse av det praktiske språkarbeidet, og implikasjonene det har for kartleggingen. Videre har en rekke styrere og pedagogiske ledere gitt innspill til skjemaene. I sum har dette bidratt til at kartleggingsskjemaene har høy relevans, både med hensyn til oppdragsgivers kunnskapsbehov og mandatet for kartleggingen, men også for barnehageansattes hverdag og det arbeidet som gjøres i praksis. Vi har lagt vekt på å benytte et tydelig språk og har definert faglige begreper. Det er lite som skulle tilsi at spørsmålene er misforstått. Enkelte steder er det likevel besvarelser som fremstår som urealistiske, særlig der deltakerne ble bedt om å oppgi tall⁶. Vi har i slike situasjoner valgt å korrigere tall som fremstår som klare feilregistreringer, eller sett bort fra åpenbart urealistiske besva-

⁶ For eksempel ble pedagogiske ledere bedt om å oppgi i prosent hvor stor andel av barnas hverdag som er knyttet til ulike aktiviteter. En rekke besvarelser overstiger klart 100 %. Her mener vi derfor supplert med alternative analyser.

relser. Samlet sett vurderer vi likevel kvaliteten på kartleggingsdataene som god. I denne sammenhengen må det understrekes at kartleggingen gjenspeiler informantenes opplevelse av språkarbeidet i barnehagen. Ulike personer kan oppleve og tolke de samme forholdene ulikt. Videre må det påregnes at respondentene har vært strategiske i besvarelsene sine. Kartleggingen vil derfor ikke kunne gi et objektivt bilde av språkarbeidet i barnehagene. Innenfor rammene av dette prosjektet har det ikke vært mulig å gjennomføre alternative opplegg (for eksempel observasjon og dokumentstudier) med tilsvarende rekkevidde som denne kartleggingen.

Ambisjonen for kartlegginger er størst mulig rekkevidde. Dette er sjelden mulig, da mangelfull eller utdatert kontaktinformasjon, sykemeldinger, vikariater, stor arbeidsmengde blant respondentene, og andre praktiske forhold spiller inn. Det foreligger besvarelser fra de fleste barnehagene, og som regel har flere personer per barnehage besvart kartleggingsskjemaene. Det er en variasjon mellom bydelene, hvor vi ser at det svarprosenten blant styrere i Bjerke er høyest (86 %), og svarprosenten i Stovner er lavest (68 %). Vi har registrert en del frafall underveis i kartleggingene. Det er flere respondenter, særlig blant pedagogiske ledere, som kun delvis har besvart undersøkelsen. Frafallet blant styrerne er begrenset. Gitt kartleggingsskjemaets omfang, var et visst frafall forventet. Tatt i betraktning andelen som har besvart undersøkelsene, mener vi at kartleggingens rekkevidde er tilfredsstillende.

Videre vil vi påpeke at vi i utarbeidelsen av skjemaet, men også i analysen har involvert praksisfeltet (barnehager) og fagfeltet (professor Liv Gjems). Innspillene fra begge sidene har bidratt til å styrke undersøkelsens og analysens relevans.

2.4 Leserveiledning

I neste kapittel presenteres funnene fra undersøkelsene rettet mot de pedagogiske lederne, og mot styrerne. Kapittelet begynner med en redegjørelse for barnehagenes praksis for språkarbeidet, før forholdene knyttet til kompetanse, organisering og systematikk presenteres. I undersøkelsene har styrerne og de pedagogiske lederne ofte fått liknende eller identiske spørsmål. Så langt det er mulig, ses derfor svarene fra de to gruppene i sammenheng med hverandre. Som regel vises funnene fra undersøkelsen rettet mot pedagogiske ledere først, og deretter svarene fra undersøkelsen rettet mot styrere.

Figurene som fremstilt som søyler, leses nedenfra opp. Det betyr at det første svaralternativet «i svært liten grad» vises nederst, og det siste svaralternativet «Vet ikke» vises øverst.

De fleste figurene viser fordelingen av svarene i prosent. Det totale antallet svar fremkommer nederst til høyre i figuren. Antall svar vil variere, grunnet frafall underveis i undersøkelsen.

2.4.1 Forklaring av noen sentrale begreper

I det denne undersøkelsen er det brukt en rekke ulike begreper knyttet til språkarbeid.

- Språkarbeid: Summen av det språkmessige kartleggings- og stimuleringsarbeidet
- Språkkartlegging: Det finnes tre hovedformer for hvordan man kan kartlegge barns språkkunnskaper; observasjon, kartlegging og test.
- Språkstimulering: Systematisk aktivitet for å utvikle språk hos barn.

- Hverdagsspråk: Består gjerne av et basisordforråd med mange ord og faste uttrykk som forekommer ofte. I tillegg har det relativ enkel setningsoppbygging. Språket er uformelt, og det er større aksept for feil.
- Dybdespråk: Mer avhengig av bakgrunnskunnskaper om temaet og kjennskap til andre ord og uttrykk enn de vi bruker i hverdagsspråket. Ofte er det ikke mulig å gjette ordene ut fra konteksten, noe som krever en annen form for presisjon enn hverdagsspråket.
- Integrert/ løpende språkstimulering: språkstimulering i hverdagsaktiviteter, for eksempel under påkledning.
- Særskilt/ avgrenset språkstimulering: språkstimulering i avgrensede tidsrom og aktiviteter, og med utvalgte barn, for eksempel språkgruppe, lesestund, eller førskoleklubb.
- Minoritetsspråklig bakgrunn: Barn der en eller begge foreldre har ikke norsk som morsmål.
- (språk-) kompetanse: betyr i denne sammenhengen kunnskap og ferdigheter som kan være nyttig i språkarbeidet.
- Strukturelle/ organisatoriske grep: Med dette mener vi for eksempel midler til innkjøp av kreter, timer med spesialpedagog, eller samarbeid med en ekstern ressurs.

3. Resultater fra kartleggingen

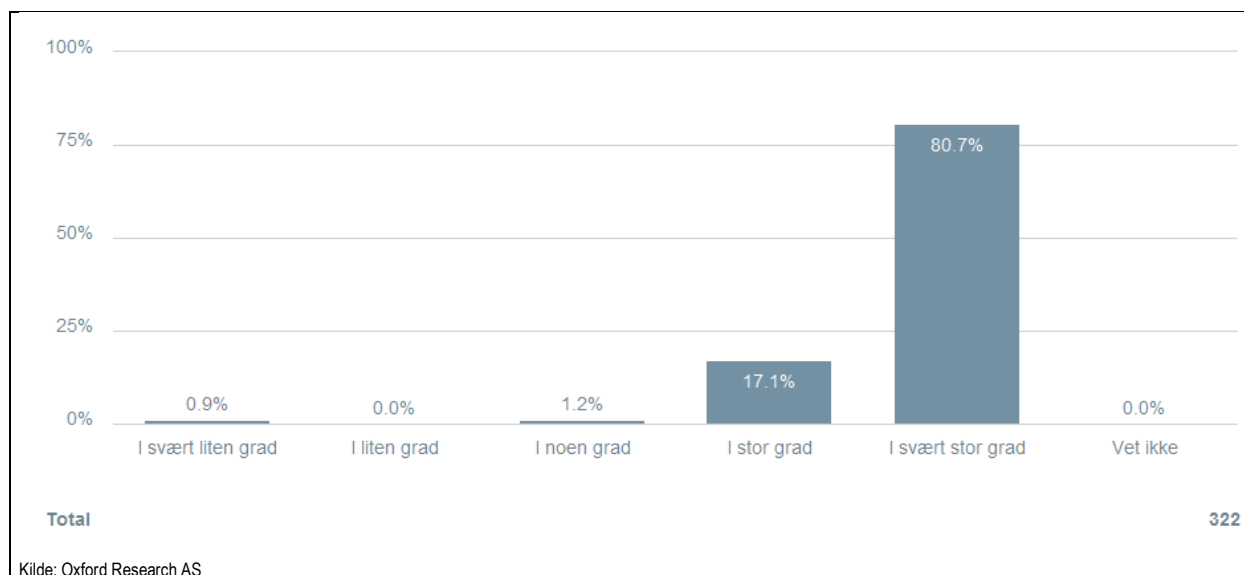
I dette kapitlet presenteres funnene fra kartleggingen. Kapitlet gir innledningsvis et innblikk i barnehagenes syn på viktighet av språkarbeidet og sammensetningen på avdelingene. Deretter beskrives praksisen i språkarbeidet, herunder forhold knyttet til kartlegging, stimulering, utvalgte grupper, noen forhold knyttet til praksis i den avdelingsvise styringen og Oslostandardens plass i arbeidet. Kapitlet fortsetter med å gi et overblikk over verktøy og modeller som benyttes i kartleggingen og språkstimuleringen, før vi tar for oss barnehagepersonalets kompetanse, barnehagens organisering av språkarbeidet og rutiner som sikrer systematikk i språkarbeidet.

Figurene under viser de pedagogiske ledernes og styrernes oppfattelse av hvor viktig barnas språkutvikling er i deres barnehage, oppgitt i prosent. Det totale antallet respondenter for spørsmålene er for styrere 82, og 322 for pedagogiske ledere.

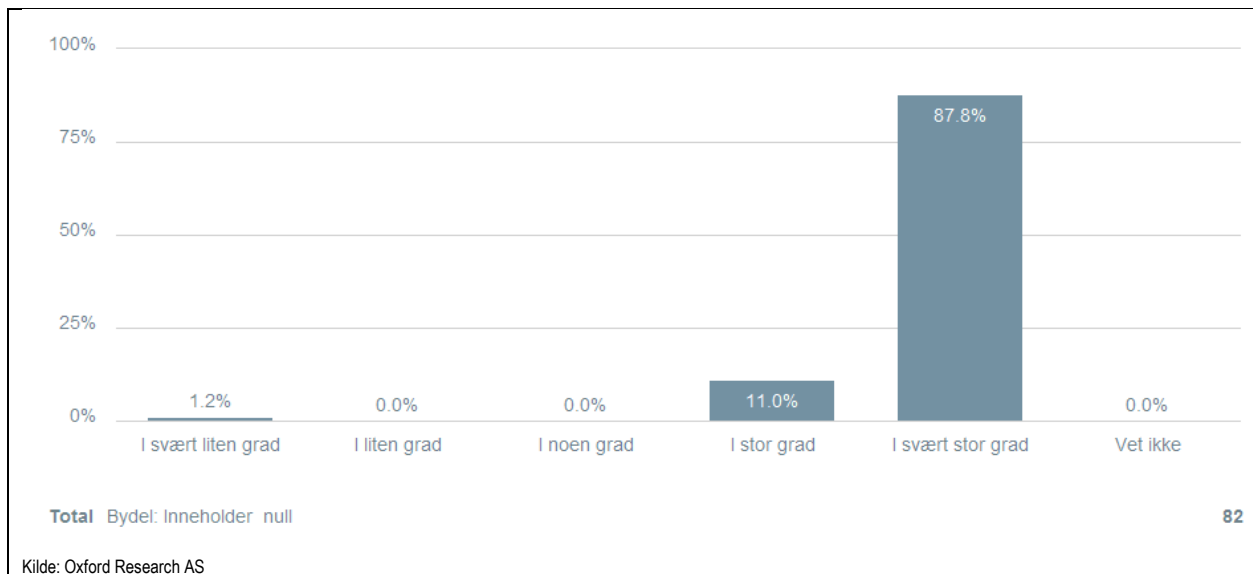
Vi ser klare likhetstrekk mellom besvarelsene fra styrerne og de pedagogiske lederne. Nesten alle svarer at de opplever at barnas språkutvikling i svært stor grad eller i stor grad er viktig i deres barnehage.

Panelet av tre barnehager kommenterer at det er interessant at henholdsvis 17 prosent av de pedagogiske lederne og 11 prosent av styrerne ikke svarer «i svært stor grad». En mulig forklaring kan ligge i at deltakerne i undersøkelsen opplever at språkarbeidet er viktig, men konkurrerer med andre hensyn, og eventuelt må vike for disse hensynene.

Figur 1: «I hvilken grad er barnas språkutvikling viktig i din barnehage?» - Ped.ledere

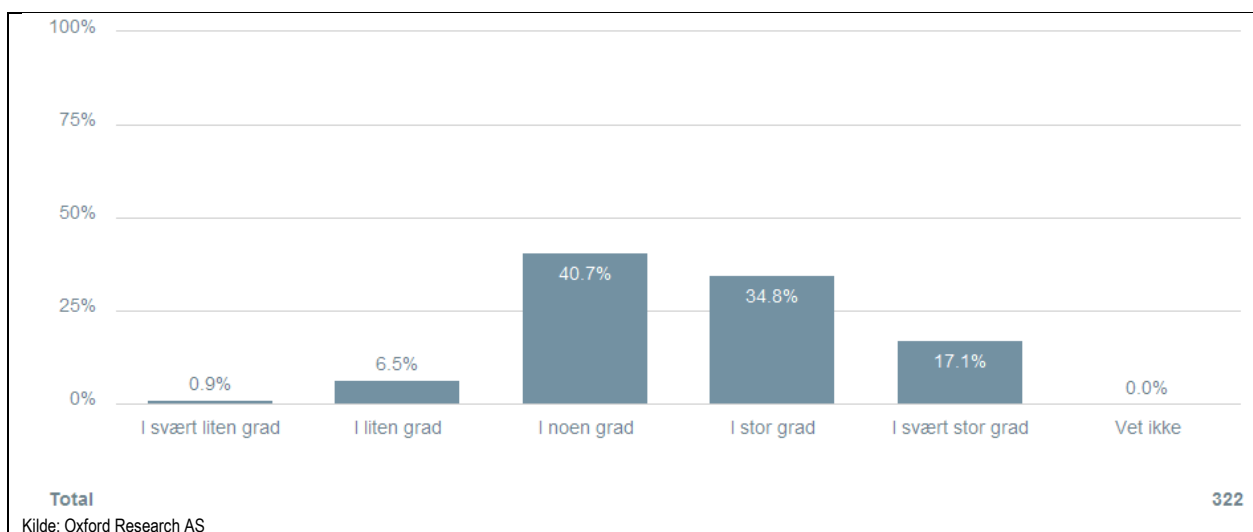
Figur 2: «I hvilken grad er barnas språkutvikling viktig i din barnehage?» - Styrere

Vi har spurt de pedagogiske lederne hvorvidt de anser språkutviklingen til barna i sin barnehage som en utfordring. Det totale antallet respondenter for spørsmålene er på 322. Det er stor variasjon mellom svarene, åtte prosent oppgir at det i svært liten, eller i liten grad er utfordringer knyttet til språkutviklingen, 41 prosent oppgir at det i noen grad er utfordringer knyttet til språkutviklingen. 52 prosent anser i (svært) stor grad at språkutviklingen til barna i deres barnehage er en utfordring.

Tilbakemeldingene fra barnehagepanelet er at funnene er noe overraskende, og at andelen som vurderer språkutviklingen som en utfordring, burde være høyere. Samtidig påpeker barnehagene at det er store variasjoner over tid og i sammensetningen i de enkelte gruppene, og at tidspunktet undersøkelsen ble gjennomført på, kan ha noe å si for den enkelte respondentens svar.

Figur 3: «I hvilken grad anser du språkutviklingen til barna i din barnehage som en utfordring?» - Ped.ledere

Figurene under viser de pedagogiske ledernes og styrernes opplevelse av hvilke forhold som støtter opp om barnas språkutvikling. Det totale antallet respondenter for spørsmålene er for pedagogiske ledere er 322, og for styrere 82.

Ved barnehagens kompetanse på språkarbeid oppgir 80 prosent av de pedagogiske lederne og 91 prosent av styrere at barnehagens kompetanse på språkarbeid i (svært) stor eller stor grad støtter opp om språkutviklingen til barna. 18 prosent av de pedagogiske lederne og ni prosent av styrerne oppgir at barnehagens kompetanse i noen grad støtter opp om språkutviklingen til barna. Som vist i figur XX, er det noe variasjon i hvordan de pedagogiske lederne vurderer egen språkkompetanse.

Når de blir spurt om barnehagens organisering, oppgir 58 prosent av de pedagogiske lederne og 68 prosent av styrerne at organiseringen i (svært) stor grad støtter opp om språkutviklingen til barna. 34 prosent av de pedagogiske lederne og 32 prosent av styrerne oppgir at organiseringen i noen grad støtter opp om språkutviklingen.

Ved barnehagens ressurser til språkarbeid oppgir 59 prosent av de pedagogiske lederne og 67 prosent av styrerne at det i (svært) stor grad støtter opp om språkutviklingen til barna. Det er et sammenfall på 31 prosent både av pedagogiske ledere og styrere som sier at det i noen grad støtter opp om språkutviklingen til barna.

Med hensyn til barnehagens systematikk i språkarbeidet, oppgir 72 prosent av de pedagogiske lederne og 86 prosent av styrerne at systematikk i (svært) stor grad støtter opp om språkutviklingen til barna. 24 prosent av de pedagogiske lederne og 13 prosent av styrerne oppgir at det i noen grad støtter opp om språkutviklingen til barna.

Professor Liv Gjems påpeker at styrerne gjennomgående er mer fornøyde med forholdene som støtter opp om språkutviklingen til barna, rundt ti prosentpoeng mer på alle spørsmålene.

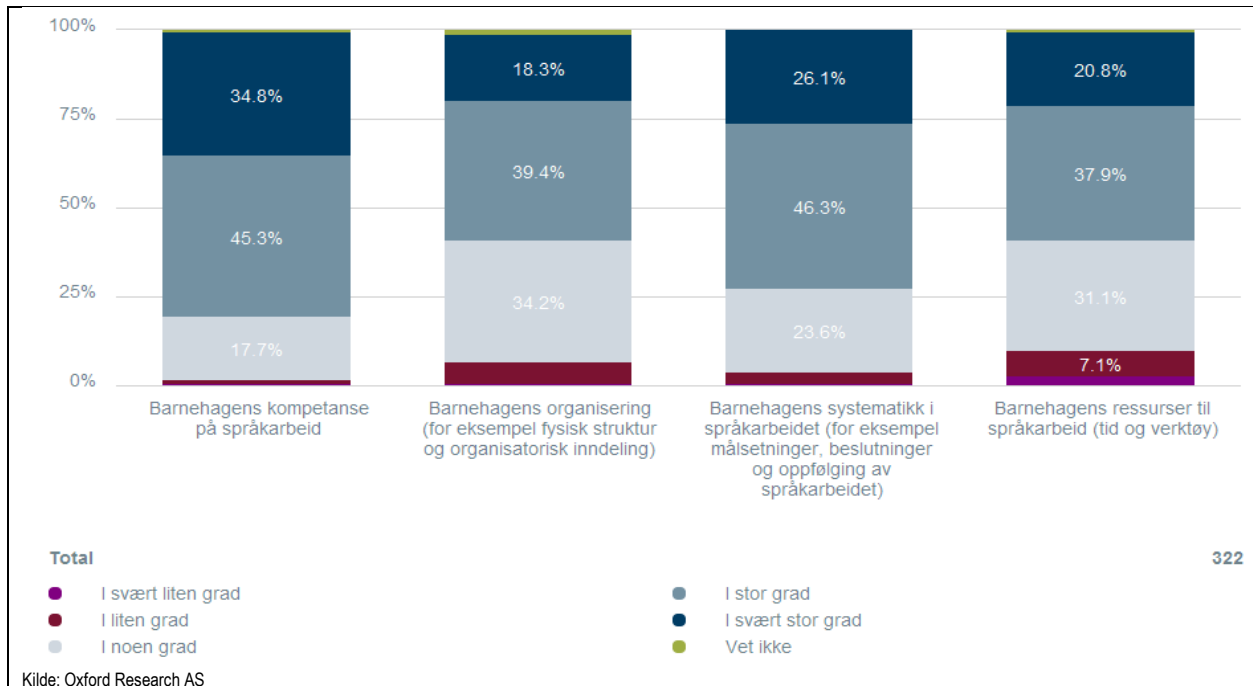
Barnehagepanelet påpeker at den enkelte pedagogiske leders kompetanse er særlig viktig da barna ofte har et tilstrekkelig hverdagsspråk, men at det kan være utfordringer knyttet til utviklingen av dybdespråket⁷. Det kreves god kompetanse for å kunne avdekke forsinkelser i utviklingen av dybdespråket. Det er viktig at barnehagepersonalet i den hverdagslige samhandlingen med barn benytter et egnet språk og unngår «late»⁸ setninger. Panelet påpeker i denne sammenhengen også at andelen ansatte som ikke har morsmålskompetanse i norsk, kan være uheldig for barnas språkutvikling.

Dessuten påpeker barnehagepanelet at det trolig er et uforløst potensial i å øke barnehagenes systematikk i språkarbeidet, særlig med hensyn til å benytte hverdagslige situasjoner til å stimulere barnas språkutvikling.

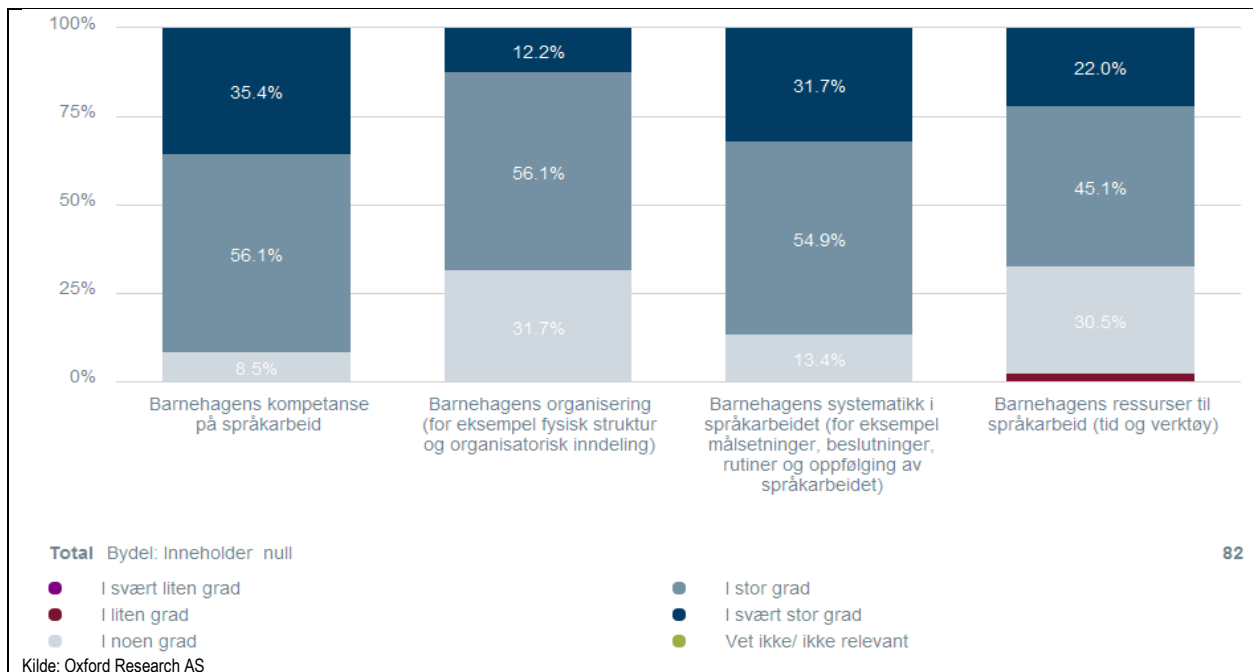
⁷ Begrepet defineres i undersøkelsen som «avhengig av bakgrunnskunnskaper om temaet og kjennskap til andre ord og uttrykk enn de vi bruker i hverdagsspråket. Ofte er det ikke mulig å gjette ordene ut fra konteksten, noe som krever en annen form for presisjon enn hverdagsspråket.»

⁸ Et eksempel på en lat setning er «kan du gi meg den», til forskjell fra «kan du gi meg gaffelen»

Figur 4: «Hvorvidt opplever du at følgende forhold støtter opp om språkutviklingen til barna?» - Ped.ledere

Figur 5: «Hvorvidt opplever du at følgende forhold støtter opp om språkutviklingen til barna?» - Styrere

3.1 Praksis i språkarbeidet

Neste tabell viser de pedagogiske ledernes svar på spørsmål om hvor stor andel av barnas tid i barnehagen som kan knyttes til ulike aktiviteter. Det er stor variasjon i svarene, ofte fra 0 til 100 prosent. Svarene summeres ofte ikke opp til 100 prosent⁹. Dette gjør det vanskelig å se aktivitetene i forhold til hverandre. I tillegg til råtallene gjengir vi derfor i en egen kolonne kun de besvarelsene som summeres til 90-110 prosent.

Til tross for den store variasjonen ser vi at gjennomsnittet og medianen for svarene ofte ligger relativt nærme hverandre. Den klart største kategorien er løpende språkstimulering. I følge de pedagogiske lederne utgjør dette godt over halvparten av tiden barna tilbringer i barnehagen. Avgrenset språkstimulering kommer på andre plass

Tiden som brukes på andre, ikke språkrelevante aktiviteter, varierer en del. Tiden brukt på kartlegging utgjør en relativt sett liten del av hverdagen til barna.

Tabell 2: Fordelingen av tid i barnas hverdag, ulike aktiviteter¹⁰

Totalt sett, hvor stor andel av barnas tid i barnehagen kan knyttes til følgende aktiviteter? (angi anslag i prosent)	Min-maks	SNITT/ Median Justert *
Språkkartlegging	0-100 %	9 % 5 %
Løpende språkstimulering	5-100 %	58 % 60 %
Avgrenset språkstimulering	0-100 %	19 % 20 %
Andre aktiviteter som ikke kan knyttes til språkarbeid	0-100 %	11 % 0 %
Annet	0-100 %	16 % 15 %
* Justert viser kun de besvarelsene hvor summen av aktivitetene utgjør 90-110 % Kilde: Oxford Research AS		

⁹ Dette kan ha flere årsaker. En mulig forklaring er at svaralternativene ikke ble oppfattet som gjensidig utelukkende, og at noen aktiviteter ble regnet inn i flere kategorier. Vi kan heller ikke utelukke at noen har misforstått spørsmålet, eller gjort regnefeil.

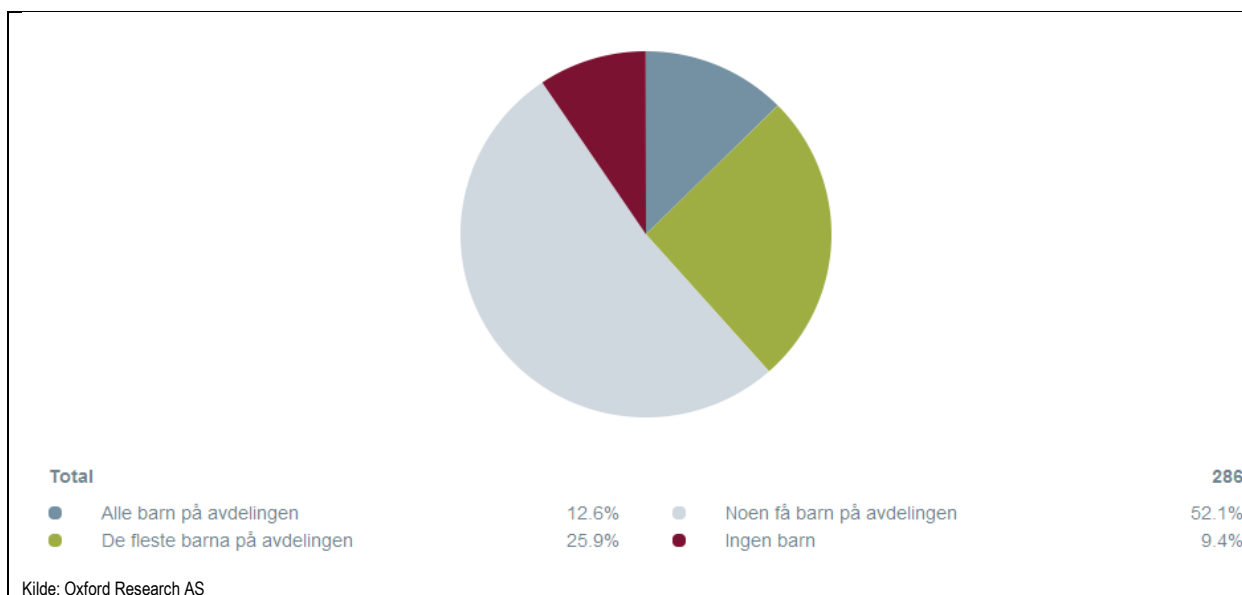
¹⁰ Siden det er stor variasjonsbredde i svarene, noe som påvirker snittet. Vi oppgir derfor både snitt og median.

3.1.1 Kartlegging

Neste figur viser de pedagogiske ledernes svar på spørsmålet om deres avdeling kartlegger barnas språkkompetanse. Det totale antallet respondenter er på 286. Ni prosent oppgir at ingen barn blir kartlagt, 52 prosent oppgir at noen få barn får kartlagt språkkompetansen, 26 prosent oppgir at de fleste barna får kartlagt språkkompetansen, og 13 prosent oppgir at alle barn på avdelingen får kartlagt språkkompetansen.

Barnehagepanelet har diskutert hvor vidt det er nødvendig med kartlegging av alle barn på avdelingen. Når for mange barn kartlegges, har det konsekvenser for kapasiteten til å følge kartleggingsresultatene i ettertid. Videre kommenterer panelet at det vil være en viss variasjon fra år til år, og at de som i år svarer «Ingen barn» til neste år kan ha en annen gruppe, og vil kartlegge noen eller alle barn da. Et annet innspill fra panelet er at det i styringen og i den faglige diskursen om kartlegging har vært gjennom store endringer over tid. I en periode har det vært pålegg om at alle skal kartlegges, for så å oppheve pålegget igjen. Panelet påpeker at svarene gjenspeiler denne diskursen¹¹.

Figur 6: «Kartlegger din avdeling barnas språkkompetanse?» - Ped.ledere

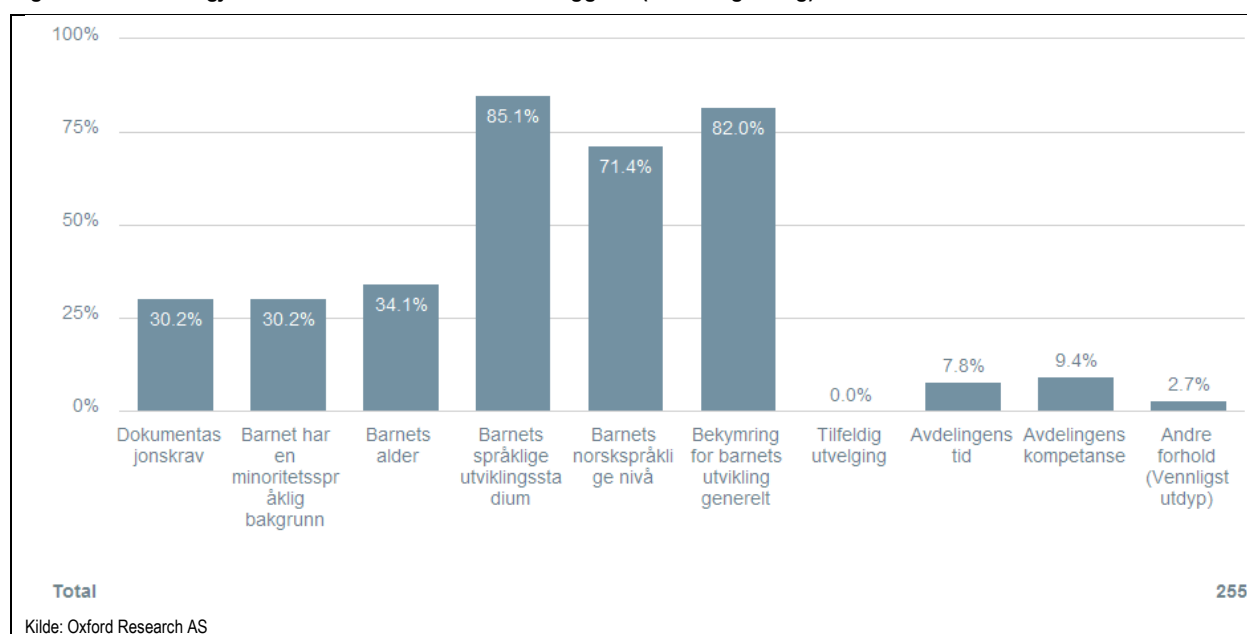
Vi har spurt de pedagogiske lederne hvorfor barna kartlegges. Respondentene svarer i hovedsak at kartlegging av språkutvikling foretas dersom det er tvil rundt barnets språkutvikling, eller der de ansatte mener det er behov for det, ofte ved forsinket eller atypisk språkutvikling. En pedagogisk leder skriver: «Barnas språk kartlegges i de tilfeller der vi gjennom observasjoner i hverdagen mener det kan være forsinkelser eller vansker i barnets språk.».

¹¹ Vi finner imidlertid ingen sammenheng mellom hvor mange barn som kartlegges i avdelingen, og den enkelte pedagogiske lederens yrkeserfaring.

Videre har vi spurt de pedagogiske lederne om hvilke faktorer som avgjør hvilke barn som kartlegges. Figuren nedenfor viser de pedagogiske ledernes svar. Det har vært mulig å krysse av på flere svaralternativer. De tre hyppigst nevnte grunnene til kartlegging var barnets språklige utviklingsstadium, barnets norskspråklige nivå, og bekymring for barnets utvikling generelt. Antallet respondenter er på 255.

Barnehagepanelet mener at funnene samsvarer med deres erfaringer. Dette gjelder spesielt de tre kategoriene som er størst. Samtidig påpeker panelet at den hverdagslige samhandlingen med det enkelte barnet er viktig for å få et inntrykk av behovet for bistand og barnas språk. Dette kan eventuelt gjøre en kartlegging overflødig. Panelet viser også forståelse for at tid og ressurser kan spille inn og hindre avdelingen i å nå kartleggingsambisjonene. I slike situasjoner blir barna med det mest åpenbare behovet for kartlegging prioritert.

Figur 7: «Hva er avgjørende for hvilke barn som kartlegges? (flere valg mulig)» - Ped.ledere

Vi har spurt de pedagogiske lederne hvordan resultatene fra kartleggingen brukes. De fleste svarer at resultatene fra kartlegging av språkutvikling i hovedsak benyttes som et verktøy til videre språkarbeid, i orienteringssamtaler med foreldre, som dokumentasjon for å måle barnets språkutvikling og videre arbeid. Flere pedagogiske ledere oppgir også at det brukes som dokumentasjon for søknad om ekstra ressurser fra blant annet PPT, fagsenter og andre aktører. Dette kan illustreres av følgende svar fra en pedagogisk leder: «Resultatene brukes i utarbeidelse av eventuelle tiltak som f.eks. språkgruppe, til henvisning videre, til drøfting innad i personalgruppen og i samtaler med foreldre».

Som Figur 6 viser, svarer ni prosent av de pedagogiske lederne at ingen barn kartlegges. Når vi spør dem hvorfor, får vi svært varierte svar. En del oppgir at de får ekstern hjelp til kartlegging av barnas

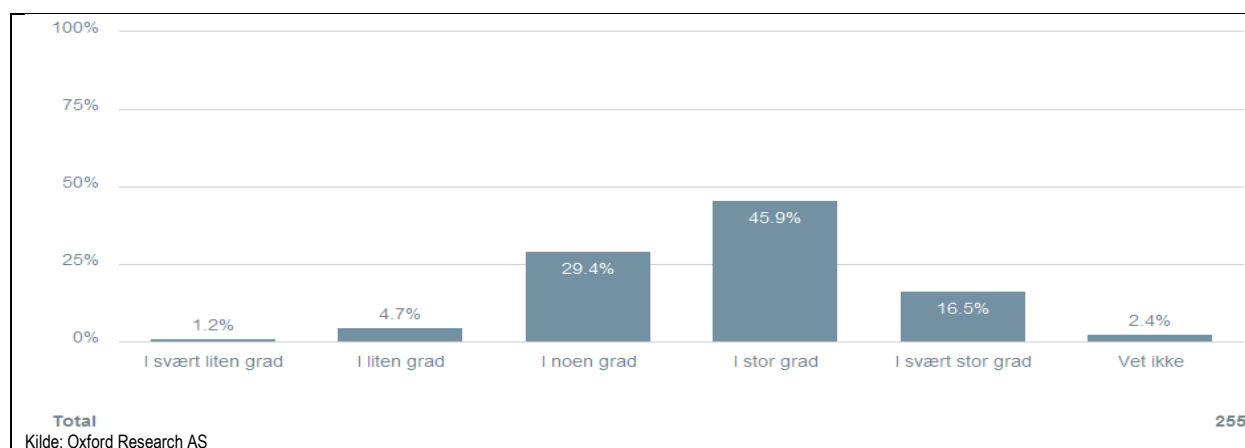
språkutvikling, andre oppgir at de på sin avdeling for tiden ikke har noen barn som trengs å kartlegges, andre har ikke startet på prosessen og noen oppgir at barna er for små til at kartlegging av språkutviklingen er hensiktsmessig. En respondent skriver: «Fordi vi følger språkutviklingen deres systematisk. Dersom noen av barna får behov for kartlegging og evt. videre tiltak, vil vi gjøre det.» En annen svarer: «Fordi jeg gjennom observasjon har vurdert det som ikke nødvendig å kartlegge noen av barna jeg har nå. Dette er vurderinger som pågår løpende, og kan endre seg underveis. Hvis jeg kartlegger, blir det i så fall der behovet måtte vise seg, og ingen "felles kartlegging».

Når vi spør de pedagogiske lederne som ikke kartlegger barn, hvordan de fanger opp språkutfordringer, svarer de fleste at de fanger opp barna med språkutfordringer gjennom observasjon og det daglige samspillet med barna, gjennom samtaler og lek. De ansatte på avdelingen gjør også felles faglige vurderinger av barnas språkutfordringer. En pedagogisk leder skriver også at det gjennom dialog og samarbeid med foreldre fanges opp barn med språkutfordringer. «Gjennom det daglige arbeidet vi veldig observante på barnas språk. Vi hører hvordan de snakker og eventuelt ikke snakker og om de forstår det vi sier til dem. På teammøter diskuterer vi hvordan vi jobber med språk og barnas språkutvikling.» I en annen besvarelse fremkommer det: «Vi har tett relasjon med alle barna, så om de henger etter intensiverer vi relasjonen med barnet, om det ikke gir resultater etter en tid, søker vi veiledning av språkpedagoger på Fagsenterets».

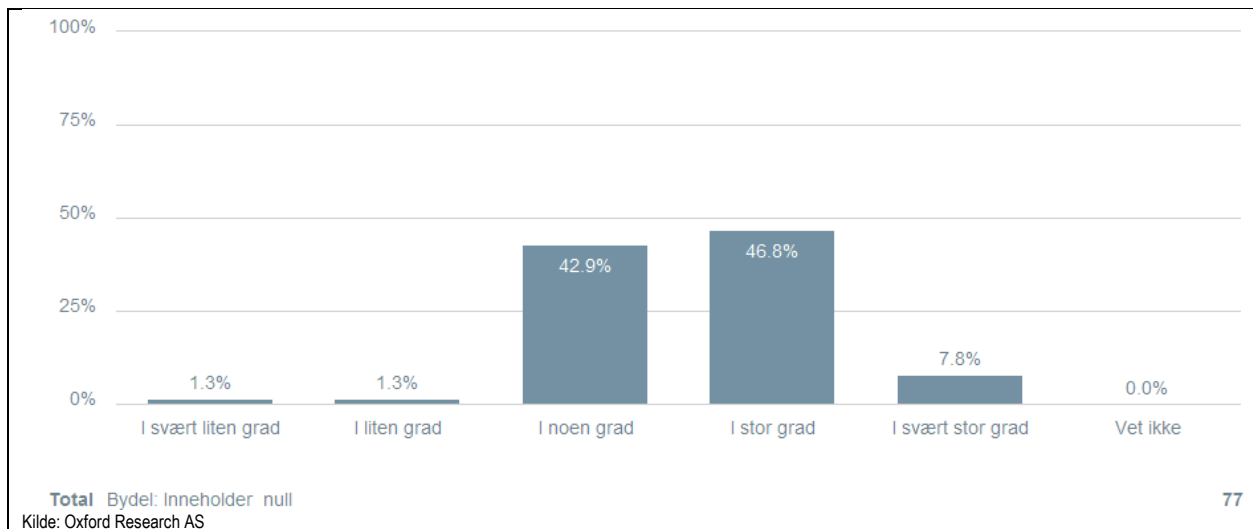
Vi vil videre vise til Figur 20 som viser likheter og forskjeller i språkarbeidet mellom norskspråklige og minoritetsspråklige barn.

Figurene nedenfor viser de pedagogiske ledernes og styrernes svar på spørsmålet om i hvilken grad de følger opp kartleggingsarbeidet. 62 prosent av de pedagogiske lederne og 54 prosent av styrerne oppgir at de i (svært) stor grad følger opp kartleggingsarbeidet. 29 prosent av de pedagogiske lederne og 43 prosent av styrerne oppgir at de i noen grad følger opp kartleggingsarbeidet.

Figur 8: «I hvilken grad følger du opp kartleggingsarbeidet?» - Ped.ledere

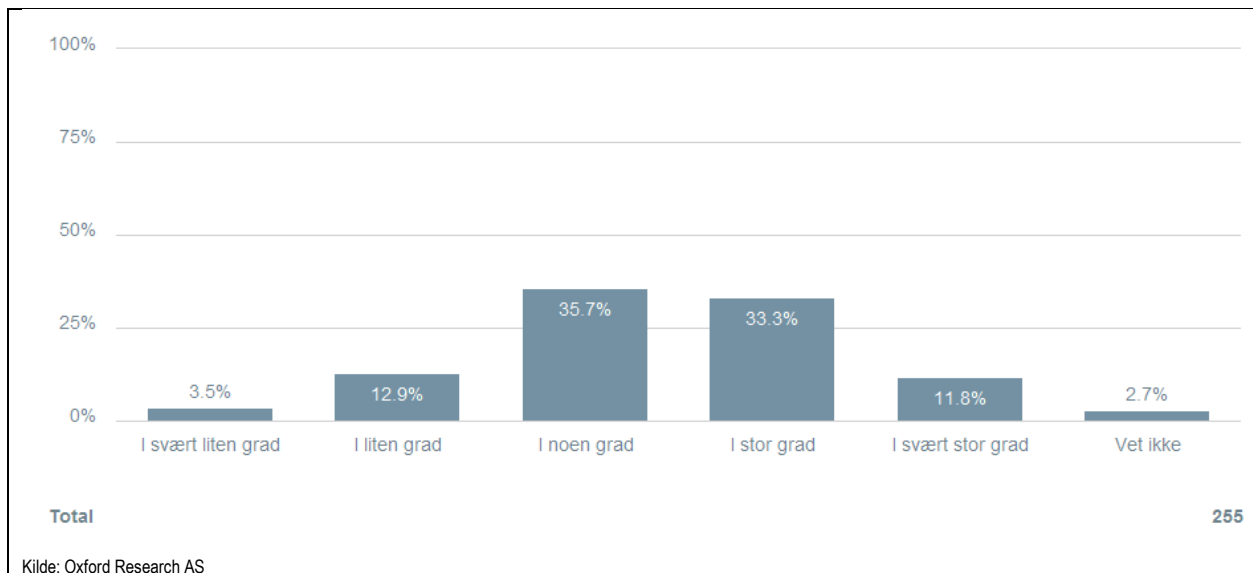

Figur 9: «I hvilken grad følger du som styrer opp kartleggingsarbeidet?» - Styrere

Figuren over viser styrernes svar vedrørende hvor vidt de selv mener at de følger opp kartleggingsarbeidet. Figuren nedenfor viser de pedagogiske lederes svar på spørsmålet i hvilken grad de opplever at styrer eller ledelsen følger opp kartleggingsarbeidet.

Figur 10: «I hvilken grad følger styrer eller ledelsen opp kartleggingsarbeidet?» - Ped.ledere

Selv om kategoriene «i stor grad» og «i noen grad» fremdeles er størst, opplever de pedagogiske lederne gjennomgående mindre oppfølging fra ledelsen enn hva styrernes besvarelser skulle antyde.

Barnehagepanelet noterer seg at det er godt samsvar mellom svarene fra de pedagogiske lederne og styrerne, men at det ideelt sett burde vært mer oppfølging. Dette begrunnes med at kartlegging av et

barn er tegn på en bekymring som bør følges opp. Samtidig resonnerer panelet at det ikke alltid behøver å være styrers eller ledelsens ansvar, særlig i lys av at styrer har begrenset med tid til rådighet. Der kartleggingen ikke avdekker behov for inngripende tiltak, er det ikke nødvendig at styrer bruker tid på å følge opp barnet, mener panelet. Da vil det være naturlig at den pedagogiske lederen følger opp, istedenfor.

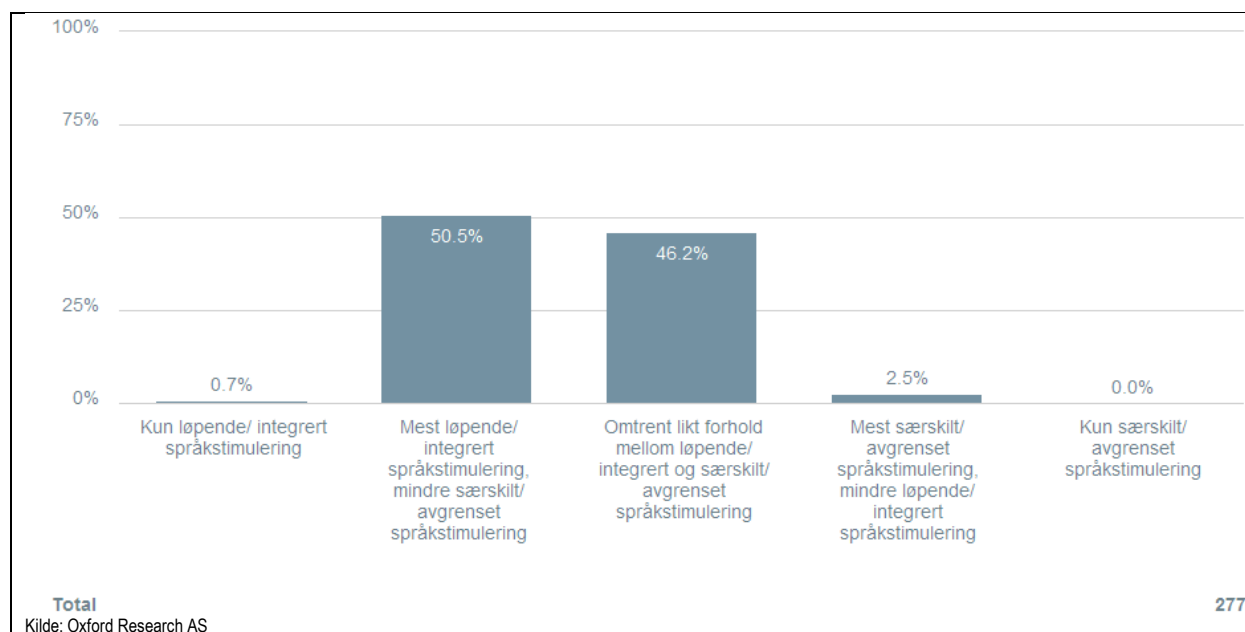
3.1.2 Språkstimulering

Språkstimulering kan foregå på ulike måter. Forenklet sagt kan dette deles inn i løpende språkstimulering og avgrenset språkstimulering. Vi har undersøkt hvordan forholdet mellom løpende og avgrenset språkstimulering er i praksis.

Figuren under¹² viser de pedagogiske ledernes besvarelser. 50 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at det er mest løpende språkstimulering og mindre avgrenset språkstimulering, og litt under halvparten svarer at det er omtrent likt forhold mellom de to.

Tilbakemeldingen fra barnehagepanelet er at fordelingen nedenfor gjenspeiler hverdagen til panelets medlemmer. Avgrenset språkstimulering brukes bevisst i mindre grad, og som regel i form av språkgrupper med barna med størst behov. Eksempler er SPROFF-grupper, eller skolestartere med størst behov for bistand, eller én-til-én møter med barn som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Panelet påpeker at barna på generelt nivå sjelden trenger særskilt eller avgrenset språkstimulering, og heller bør sosialisere med jevngamle barn.

Figur 11: «Hvordan er forholdet mellom løpende språkstimulering og avgrenset språkstimulering?» - Ped.ledere

¹² Se for øvrig Tabell 2 som viser de pedagogiske ledernes anslag til hvor mye av tiden i barnehagen som brukes på ulike aktiviteter. Fordelingen de pedagogiske lederne har oppgitt, samsvarer ikke med svarene i denne figuren.

Vi har bedt respondentene utdype hva de mener er viktigst i den løpende språkstimuleringen i norsk språk. Her var det mulig å oppgi flere svar. Følgende aktiviteter ble trukket frem som spesielt viktige (se figuren på neste side):

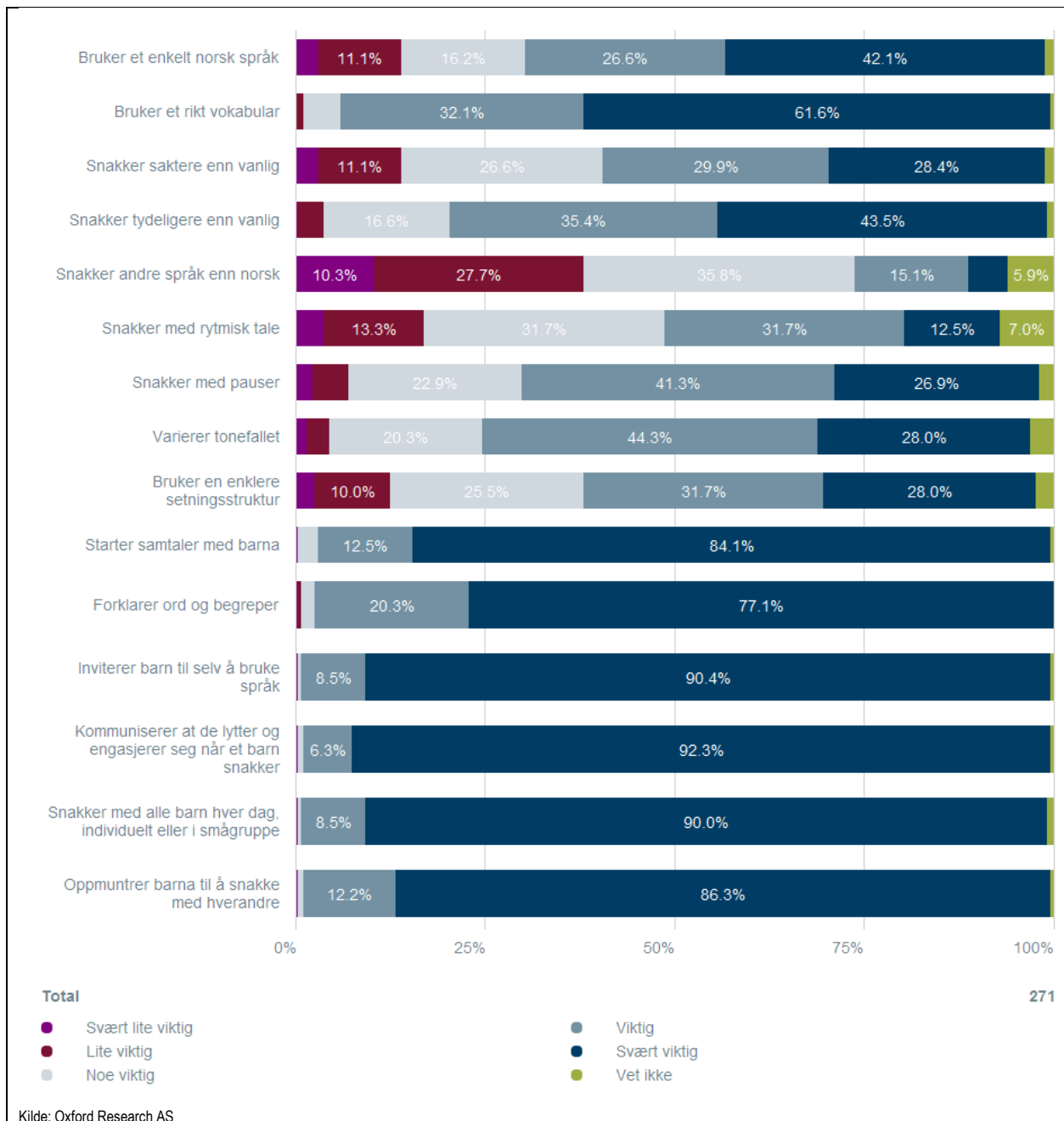
- Bruker et rikt vokabular
- Inviterer barna til selv å bruke språk
- Starter samtaler med barna
- Forklarer ord og begreper
- Snakker med alle barn hver dag, individuelt eller i grupper
- Oppmuntrer barna til å snakke med hverandre

Fra forskningen vet vi at det er mulig å støtte språkutviklingen til tospråklige barn og barn som sliter med å utvikle språk, ved hjelp av langsommere tale, enklere setningsstruktur og rytmisk tale, og pauser mellom ord og ytringer. I lys av at de fleste barna har et annet morsmål enn norsk, og at barnets utviklingsstadium hyppig brukes som begrunnelse for kartlegging, er det en utfordring at disse grepene for å imøtekomme barnas behov ikke brukes oftere.

Panelet påpeker at den lave andelen som oppgir at de snakker andre språk enn norsk, samsvarer med utviklingen i barnehagesektoren. Medlemmene forteller at det tidligere har vært noe fokus på barnas morsmål i barnehagen, men at det nå er norsk som er klart prioritert. Likevel snakker de pedagogiske lederne med foreldrene om at de bør snakke morsmål i hjemmet, forteller panelet. Barnehageansatte har ofte ikke språkkompetanse i barnas morsmål, og det er viktig at barna lærer seg morsmål. Dessuten skal barna ikke lære «dårlig norsk» av sine foreldre, forteller panelet.

Barnehagene i panelet påpeker videre at det kan være vanskelig å tilpasse eget språk og vokabular til barna. Grunnen til det er at det er vanskelig for barnehageansatte å vite hvilke ord det enkelte barnet er kjent med.

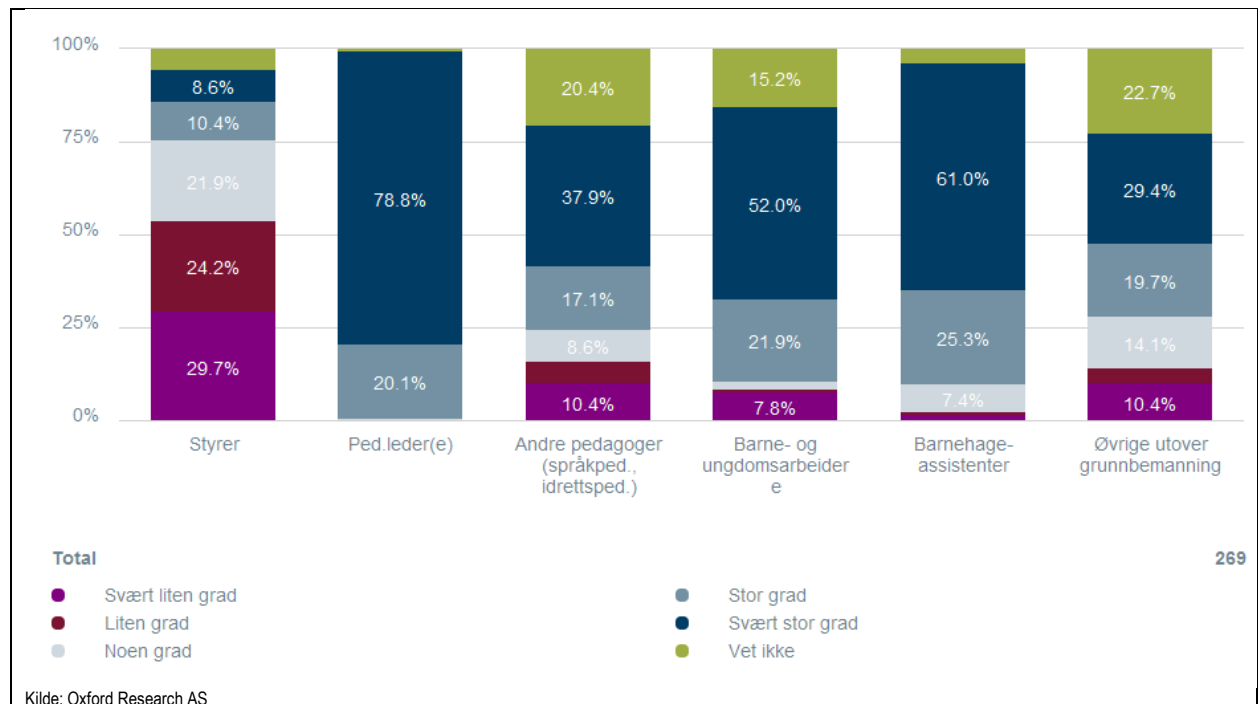
Figur 12: «Er følgende viktig i den løpende norske språkstimuleringen? Personalet...» - Ped.ledere

Videre har vi spurt de pedagogiske lederne hvorvidt ulike ansattkategorier deltar i den løpende norske språkstimuleringen på deres avdeling.

- 54 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at styrer i (svært) liten grad deltar
- 99 prosent oppgir at de selv i (svært) stor grad deltar
- 55 prosent oppgir at andre pedagoger i (svært) stor grad deltar, mens 20 prosent oppgir at de ikke vet i hvilken grad andre pedagoger deltar
- 74 prosent oppgir at barne- og ungdomsarbeidere deltar på den enkelte ped. leders avdeling, 15 prosent oppgir at de ikke vet i hvilken grad barne- og ungdomsarbeiderne deltar.
- 85 prosent oppgir at barnehageassistenter deltar i (svært) stor grad
- 49 prosent oppgir at øvrige utover grunnbemanningen deltar i den løpende språkstimuleringen, mens 23 prosent svarer vet ikke/ ikke relevant

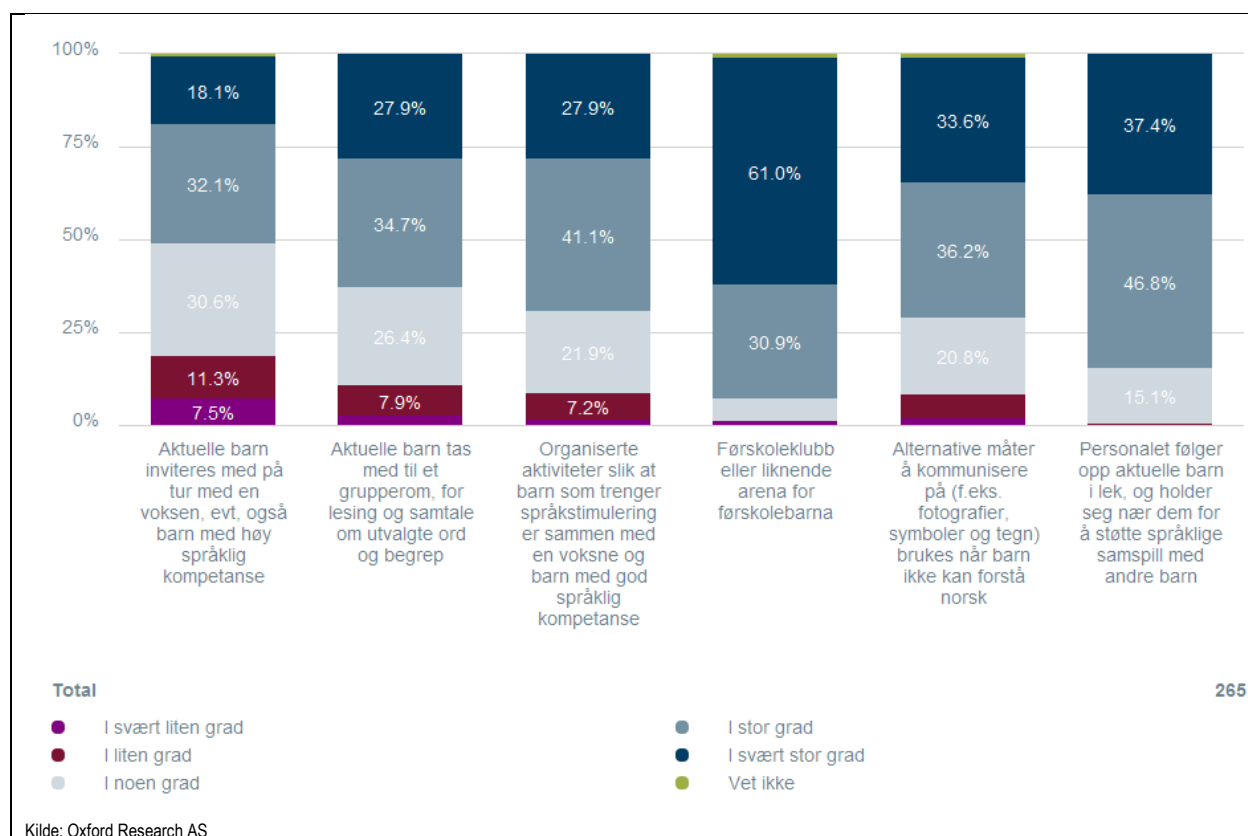
Figur 13: «I hvilken grad deltar følgende ansatte i den løpende norske språkstimuleringen på din avdeling?» - Ped.ledere

Det følgende spørsmålet handler om den avgrensede språkstimuleringen, og hvor de pedagogiske lederne konsentrerer sin innsats. Figuren under viser at de pedagogiske lederne i all hovedsak konsentrerer sin innsats på førskoleklubb eller liknende arena for førskolebarna, finner alternative måter å kommunisere med barna på, og/ eller følger opp aktuelle barn i lek, og holder seg nær dem for å støtte språklige samspill med andre barn.

I lys av at førskoleklubben er en hyppig brukt arena for avgrenset språkstimulering, kan en forvente at innholdet i førskoleklubben er tilpasset språkbehovet i skolen. Kartleggingen viser imidlertid at det er svært variert kunnskap om innholdet i kartleggingsprøven, og i hvorvidt språkstimuleringen tilpasses deretter (se Figur 23 og Figur 24).

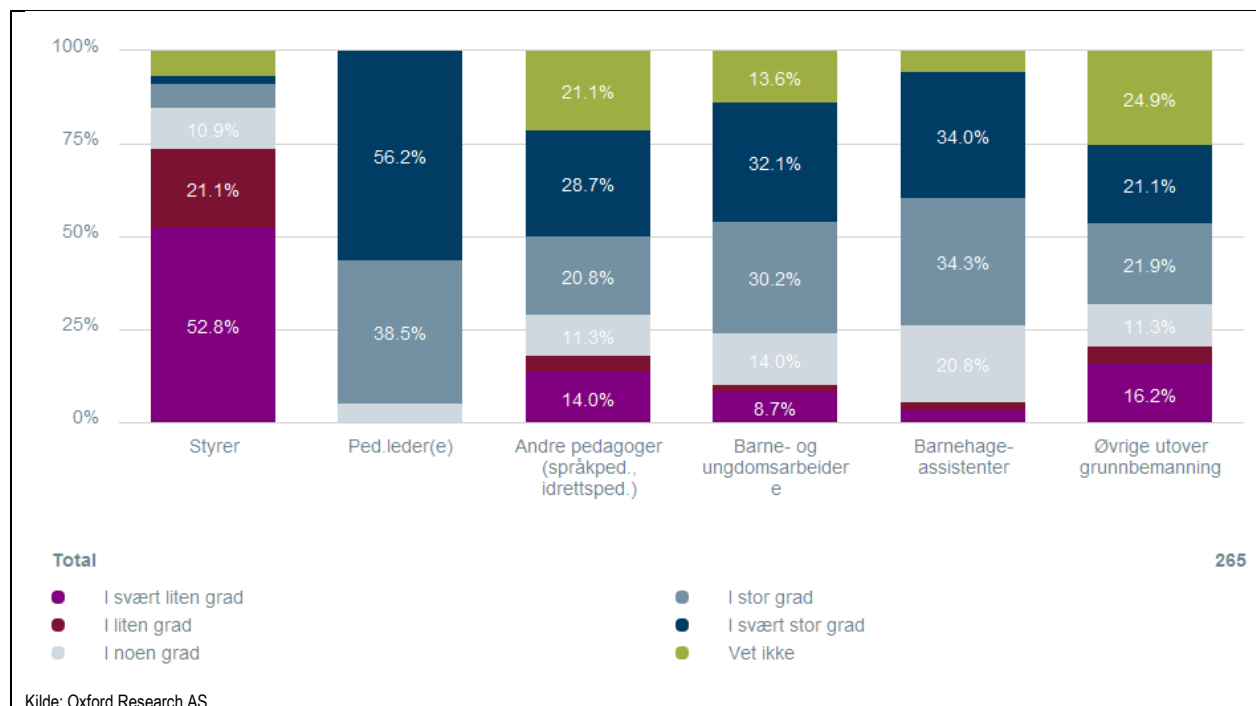
Figur 14: «I hvilken grad konsentrerer din avdeling sin innsats i den avgrensede norske språkstimuleringen på følgende arenaer?» - Ped.ledere

Mens Figur 13 viser hvordan ulike ansatte involveres i den løpende språkstimuleringen i norsk språk, viser figuren nedenfor involveringen i den avgrensede språkstimuleringen. Fordelingen mellom de ulike ansattkategoriene er nesten identisk for den løpende og den avgrensede språkstimuleringen, med to unntak. Hva gjelder styrers rolle, ser vi at de pedagogiske lederne er enda tydeligere på at styrer svært sjelden involveres. Over 70 prosent svarer at styrer i (svært) liten grad er involvert. Videre ser vi at barnehageassistenter i mindre grad involveres i den avgrensede språkstimuleringen. Likevel er deltakelsen fremdeles høy; over 60 prosent av de pedagogiske lederne svarer at barnehageassistenter involveres i den avgrensede språkstimuleringen.

Barnehagepanelet er i denne sammenhengen tydelig på at praktiske forhold spiller en stor rolle for hvem som involveres i den avgrensede språkstimuleringen. Når en pedagogisk leder ikke er til stede på avdelingen sin – på grunn av kursing, eksterne møter eller administrative oppgaver – må andre enn pedagogisk leder overta noen av arbeidsoppgavene. Konsekvensen blir at personer med lavere kompetanse enn den pedagogiske lederen utfører noen oppgaver knyttet til språkstimulering. Panelet mener videre at grunnkompetansen til barnehageassistenter og andre ufaglærte ikke er god nok, og at dette kan ha en negativ påvirkning på barnas språkutvikling. I denne sammenhengen opplever panelet det som paradoksalt at det ofte er pedagogiske ledere som skal delta på kompetansehevingstiltak. Kompetansebehovet er størst blant de ufaglærte, samtidig som den pedagogiske lederens fravær skaper utfordringer på avdelingen, mener panelet.

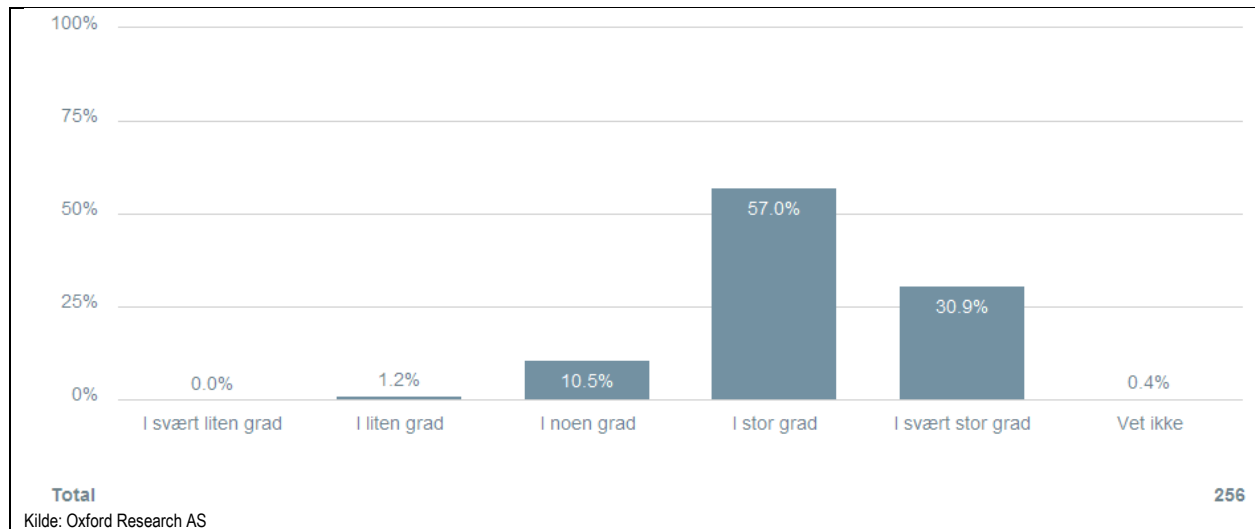
Figur 15: «I hvilken grad deltar følgende ansatte i den avgrensede språkstimuleringen på din avdeling?» - Ped.leidere

Neste figur viser i hvilken grad den enkelte pedagogiske leder følger opp språkstimuleringsarbeidet. Her svarer nesten 90 prosent av de pedagogiske lederne at de i (svært) stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet.

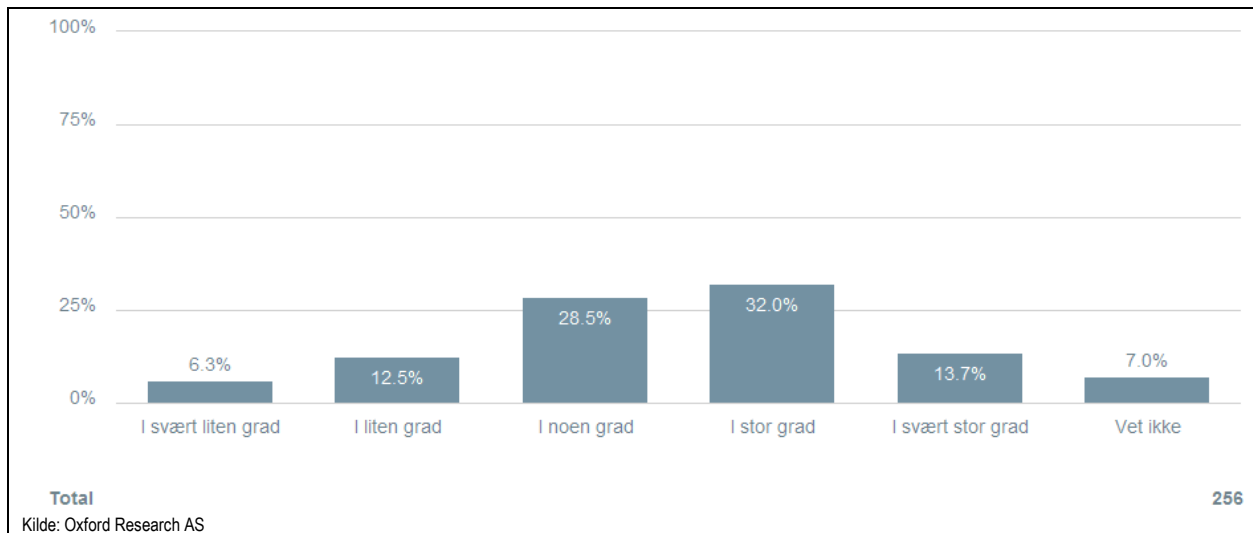
Det er som tidligere nevnt en diskrepans mellom styrers rolle i oppfølgingen av kartleggings- og stimuleringsarbeidet, og opplæringen styrer får i verktøyene.

Figur 16: «I hvilken grad følger du opp språkstimuleringsarbeidet?» - Ped.ledere

De pedagogiske lederne opplever videre at styrerne i langt mindre grad er følger opp språkstimuleringsarbeidet. Her svarer litt under halvparten at styrer eller ledelsen i (svært) stor grad følger opp, mens nesten 20 prosent svarer at det i (svært) liten grad er oppfølging fra styrer.

Figur 17: I hvilken grad følger styrer opp språkstimuleringsarbeidet?» - Ped.ledere

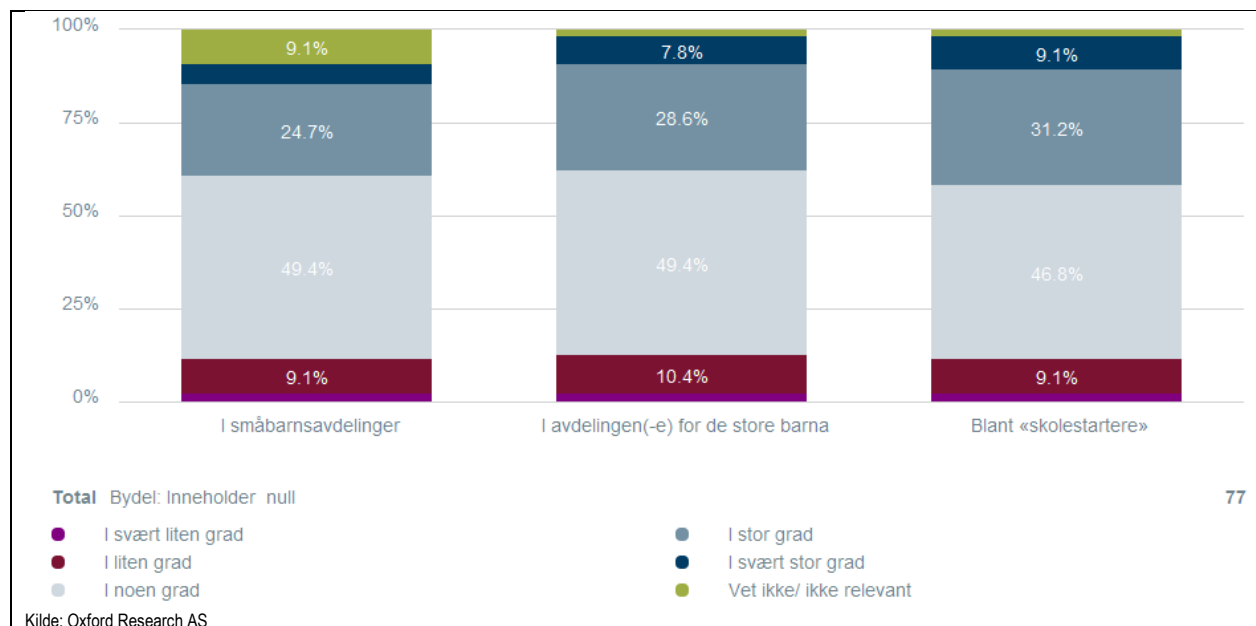
Figuren under viser i hvilken grad styrerne følger opp språkstimuleringsarbeidet blant de ulike avdelingene. Det totale antallet respondenter er 77.

34 prosent av styrerne oppgir at de i stor eller veldig stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på småbarnsavdelinger. 49 prosent av styrerne oppgir at de i noen grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på småbarnsavdelinger.

37 prosent av styrerne oppgir at de i stor eller veldig stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på avdelingene for de store barna. 49 prosent av styrerne oppgir at de i noen grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på avdelingene for de store barna.

40 prosent av styrerne oppgir at de i stor eller veldig stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet blant skolestarterne. 47 prosent av styrerne oppgir at de i noen grad følger opp språkstimuleringsarbeidet blant skolestarterne.

Figur 18: «I hvilken grad følger styrer opp språkstimuleringsarbeidet?» - Styrere

Videre har vi spurt styrerne hvorvidt andre i ledelsen følger opp språkstimuleringsarbeidet. Det totale antallet respondenter er på 77.

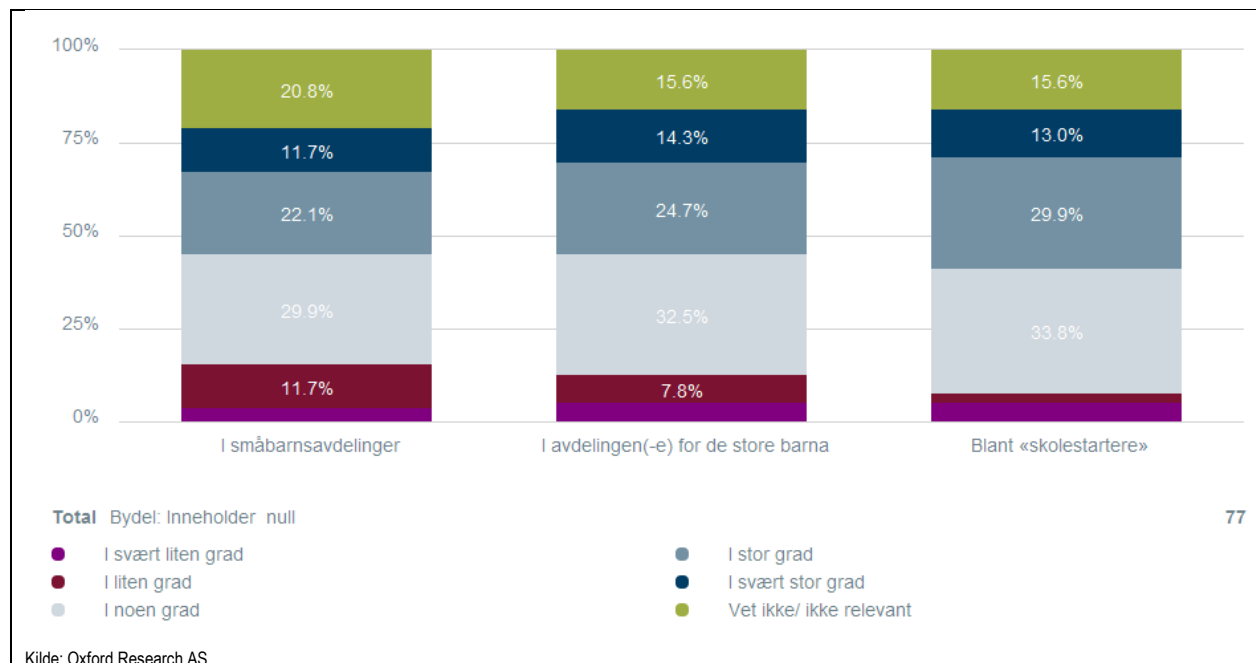
34 prosent av styrerne oppfatter at andre i ledelsen i (svært) stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på småbarnsavdelinger. 21 prosent av styrerne oppgir at de ikke vet/ ikke relevant at andre i ledelsen følger opp språkstimuleringsarbeidet på småbarnsavdelinger. 30 prosent av styrerne oppfatter at andre i ledelsen i noen grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på småbarnsavdelinger.

39 prosent av styrerne oppfatter at andre i ledelsen i (svært) stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på avdelingene for de store barna. 16 prosent av styrerne oppgir at de ikke vet/ ikke relevant at andre i ledelsen følger opp språkstimuleringsarbeidet på avdelingene for de store barna. 33 prosent av styrerne oppfatter at andre i ledelsen i noen grad følger opp språkstimuleringsarbeidet på avdelingene for de store barna.

43 prosent av styrerne oppfatter at andre i ledelsen i (svært) stor grad følger opp språkstimuleringsarbeidet blant skolestarterne. 16 prosent av styrerne oppgir at de ikke vet/ ikke relevant at andre i ledelsen følger opp språkstimuleringsarbeidet blant skolestarterne. 34 prosent av styrerne oppfatter at andre i ledelsen i noen grad følger opp språkstimuleringsarbeidet blant skolestarterne.

Se også Figur 22, Figur 23, Figur 24, og Figur 26 for de pedagogiske ledernes opplevelser av på språkarbeid og språkarbeid på de enkelte avdelingene.

Figur 19: «I hvilken grad følger andre i ledelsen enn styrer opp språkstimuleringsarbeidet?» - Styrere

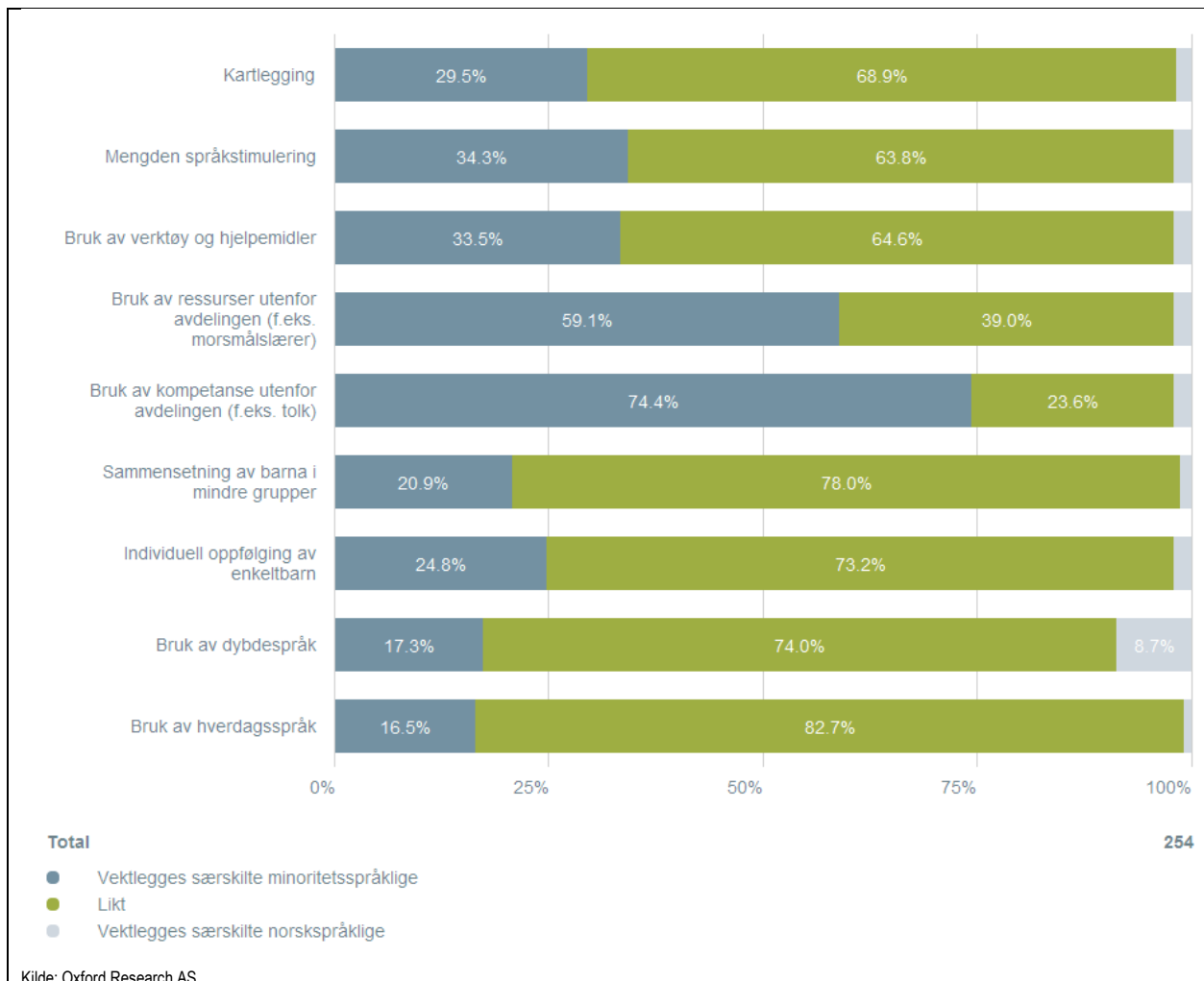
3.1.3 Barn med minoritetsspråklig bakgrunn

Figuren under viser de pedagogiske ledernes oppfattelse av hvordan avdelingens språkarbeid varierer mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn. Det totale antallet respondenter er på 254.

- 69 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at avdelingens kartlegging er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn, mens 30 prosent svarer at kartlegging vektlegges særskilt minoritetsspråklige barn.
- 64 og 65 prosent oppgir at mengden språkstimulering og bruk av verktøy og hjelpemidler er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn.
- 39 prosent svarer at bruk av ressurser utenfor avdelingen er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn. 59 prosent oppgir at eksterne ressurser vektlegges minoritetsspråklige barn.
- 24 prosent opplever at bruk av kompetanse utenfor avdelingen er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn. 74 prosent opplyser om at kompetanse utenfor avdelingen vektlegges minoritetsspråklige barn.
- 78 prosent oppgir at sammensetningen av barna i mindre grupper er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn, mens 21 prosent svarer at dette særskilt vektlegges minoritetsspråklige barn.
- 73 prosent oppgir at individuell oppfølging av enkeltbarn er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn, mens 25 prosent oppgir at individuell oppfølging vektlegges minoritetsspråklige barn.
- 74 prosent oppgir at bruk av dybdespråk er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn. 17 prosent oppgir at bruk av dybdespråk særskilt vektlegges minoritetsspråklige barn. Her svarer også 9 prosent at dette er forbeholdt barn med norsk som morsmål.
- 83 prosent oppgir at bruk av hverdagsspråk er likt fordelt mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn. 17 prosent oppgir at bruk av hverdagsspråk særskilt vektlegges minoritetsspråklige barn.

Refleksjonene fra barnehagepanelet er at barnehagen ofte behandler alle barn likt, men at det kan utvikle seg ulik praksis over tid, det vil si at det er noe variasjon i hvordan de enkelte barna møtes. Det er imidlertid ikke skillet mellom norsk- og minoritetsspråklig som avgjør, men det enkelte barnets språkferdigheter. Panelet peker også på at det forekomme at samtlige barn på avdelingen har minoritetsspråklig bakgrunn, og at man da ikke har norskspråklige barn å sammenlikne med.

Figur 20: «I hvilken grad varierer avdelingens språkarbeid mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn når det kommer til:» - Ped.ledere

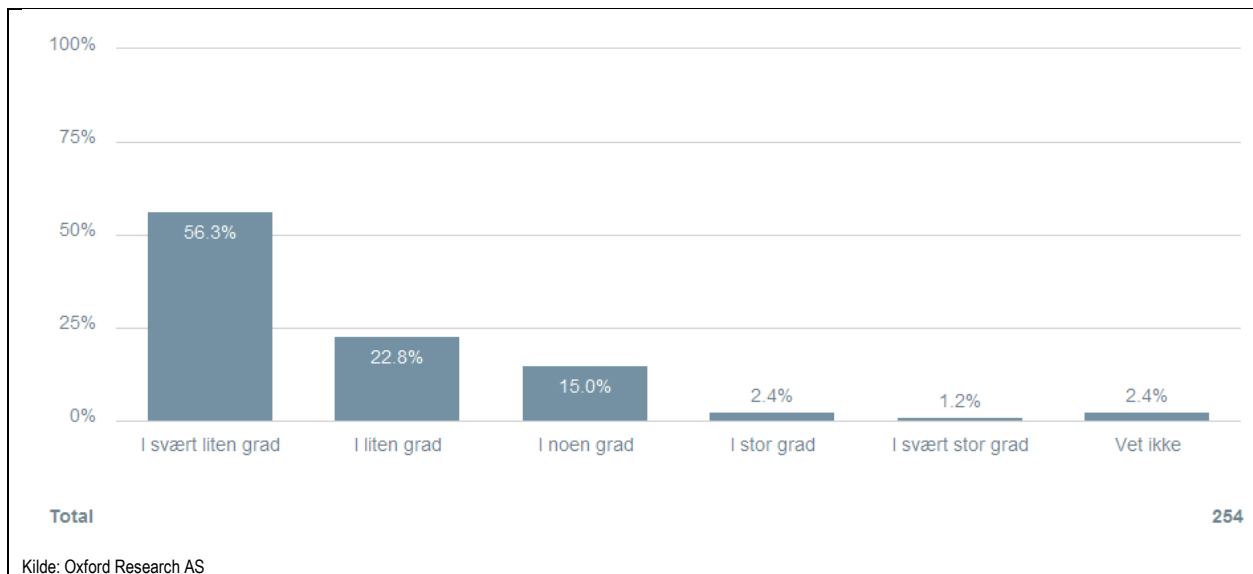

Vi har også undersøkt med de pedagogiske lederne om avdelingen driver med språkstimulering på andre morsmål enn norsk. Antallet respondenter er 254.

79 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at avdelingen i (svært) liten grad driver med språkstimulering på andre morsmål enn norsk, mens 15 prosent av de pedagogiske lederne svarer at avdelingen i noen grad gjør dette.

Som tidligere nevnt, påpeker barnehagepanelet at avdelingen kan mangle den aktuelle språkkompetansen, og at det uansett ikke skal være en målsetning at barna lærer seg «dårlig morsmål» i barnehagen. Samtidig forteller panelet at de gir foreldrene i oppdrag å snakke morsmål hjemme, og ikke norsk, da barna ikke skal lære seg «dårlig norsk» av foreldrene.

Figur 21: «I hvilken grad driver avdelingen med språkstimulering på andre morsmål enn norsk?» - Ped.ledere

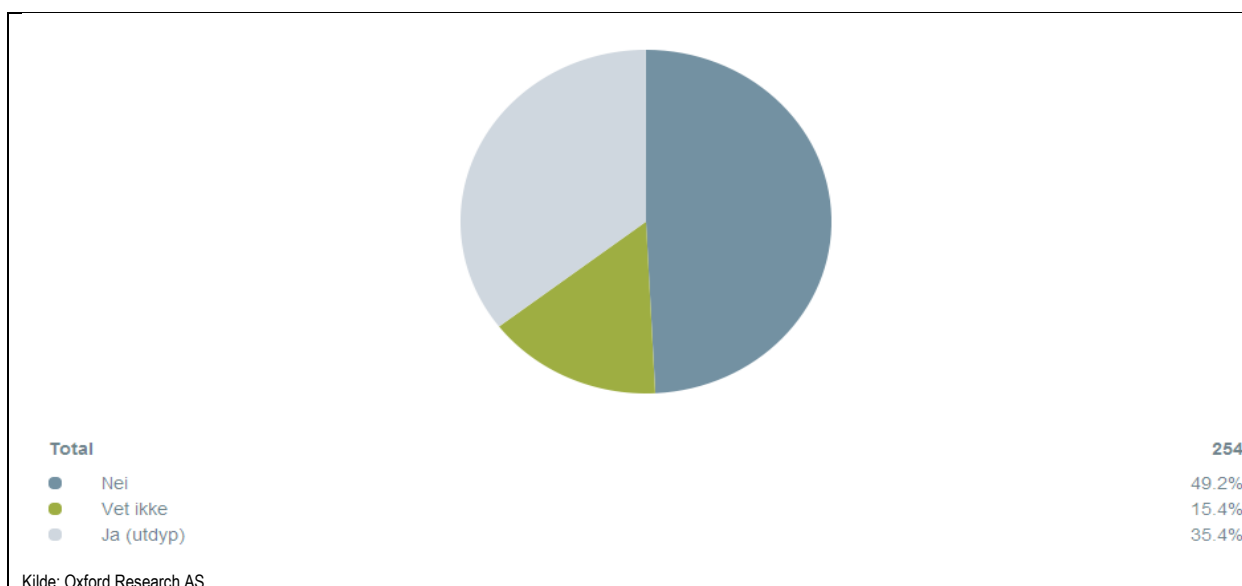

Figuren under viser om den flerspråklige kompetansen blant de ansatte aktivt brukes i språkarbeidet på de ulike de pedagogiske ledernes avdeling. Der de svarer ja, ber vi respondentene utdype hvordan.

49 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at den flerspråklige kompetansen blant de ansatte ikke aktivt brukes i språkarbeidet på deres avdeling, mens 15 prosent svarer at de ikke vet.

35 prosent svarer imidlertid at den flerspråklige kompetansen blant de ansatte aktivt brukes i språkarbeidet på deres avdeling. For eksempel skriver en pedagogisk leder: «Den ansatte brukes som ressurs når noen barn ikke forstår norsk. Både for å kartlegge hva barnet kan på morsmål, men også i det daglige for å hjelpe barnet til å forstå». Den flerspråklige kompetansen blir også brukt som et hjelpemiddel for å kommunisere med foreldre som ikke snakker norsk. En pedagogisk leder oppgir også at den flerspråklige kompetansen benyttes i overgangs- og tilvenningsfaser for barna.

Figur 22: «Brukes den flerspråklige kompetansen blant de ansatte aktivt i språkarbeidet på din avdeling?» - Ped.ledere

3.1.4 Skolestartere

Litt under halvparten av over 120 ped.lederne som har en storbarnsavdeling, oppgir at noen av skolestarterne har fått vedtak om særskilt norskopplæring. Gjennomsnittet for avdelingene ligger på 12 prosent av barna på avdelingen. Noen få svarer at de fleste eller alle barna i deres avdeling har fått vedtak.

Tabell 3: Andel skolestartere med vedtak om særskilt norskopplæring – ped.ledere

Hvor stor andel av skolestarterne dine har fått vedtak om særskilt norskopplæring? (Angi anslag i prosent) (ped.ledere)	Min-Maks	SNITT/ Median
Andel av skolestartere	0-100 %	12 % 0 %

Kilde: Oxford Research AS

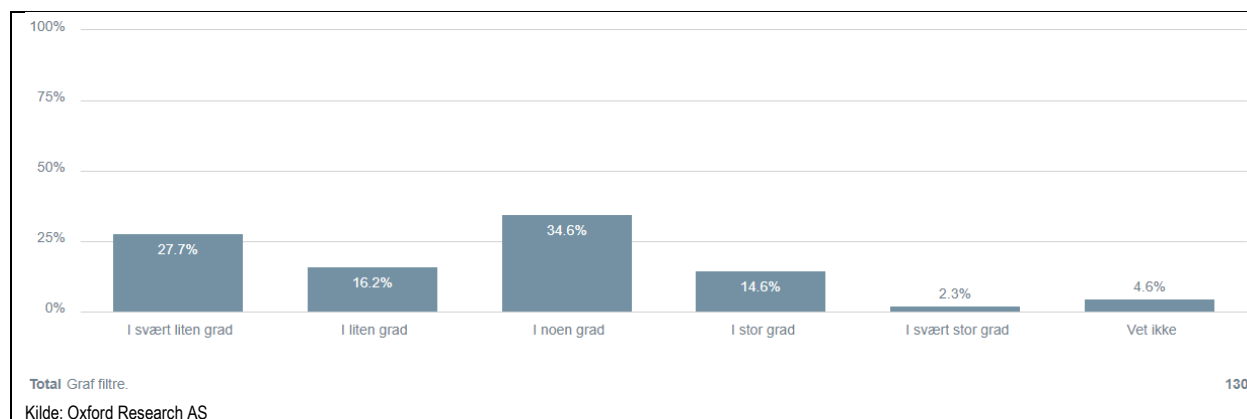
Figuren under viser de pedagogiske ledernes svar på spørsmålet om de kjenner innholdet i kartleggingsprøven i første trinn. Det totale antallet respondenter er på 130. Det vises kun svarene fra de pedagogiske lederne som jobber på storbarnsavdelingen.

44 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at de i (svært) liten grad kjenner innholdet i kartleggingsprøven, mens 35 prosent i noen grad kjenner innholdet. 17 prosent svarer at de i (svært) stor grad kjenner innholdet i kartleggingsprøven.

Refleksjonene fra barnehagepanelet er at det tidligere har vært et faglig samarbeid med den lokale skolen om barnas overgang, men at arbeidet er blitt redusert. Her er det imidlertid også forskjeller mellom panelets medlemmer, fordelt på bydelene. Mens det i en bydel er lite tilbakemeldinger fra skolen til barnehagen, forteller medlemmet fra en annen bydel om at det fremdeles er god og konstruktiv dialog mellom skole og barnehage. Medlemmet fra en tredje bydel forteller at skolens kartleggingsprøver (*Norsk som læringspråk*-testen) hittil har vært ukjente for barnehagene, men at dette er i endring. Medlemmet trekker frem at dialogen om barnas kartlegging i skolen gjennom NSL-testen er en styrke, da den tvinger barnehagene til å jobbe mer systematisk. Samtidig problematiserer flere i panelet at skolens kartleggingsprøver har liten relevans for barn i Groruddalen. Barna kan bli spurt om begreper som ikke er å finne i deres omgivelser, som fyrstårn. Panelet mener også at barna lærer seg språklige ferdigheter i barnehagen, som ikke fanges opp av skolens kartleggingsprøver.

Til slutt understreker panelet at har vært tilfeller der barn som har fått ekstra oppmerksomhet eller tiltak i barnehagen skårer bra på skolens prøver, mens barn som har vist en god språkutvikling i barnehagen, skårer dårligere enn forventet.

Figur 23: «Kjenner du til innholdet i kartleggingsprøven i første trinn?» - Ped.ledere

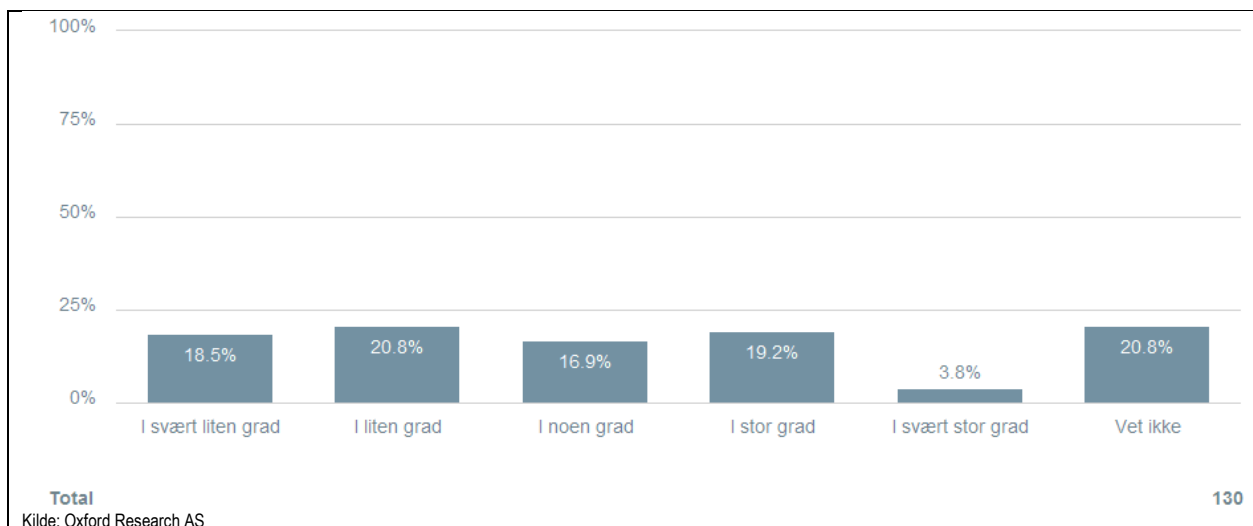

Det er også kartlagt hvorvidt de pedagogiske lederne på storbarnsavdelingen tilpasser språkstimuleringen av skolestarterne til innholdet i kartleggingsprøven. Antallet respondenter er 130.

40 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at de i (svært) liten grad tilpasser språkstimuleringen av skolestarterne til innholdet i kartleggingsprøven, mens 16 prosent i noen grad tilpasser språkstimuleringen. 23 prosent oppgir at de i (svært) stor grad tilpasser språkstimuleringen.

Barnehagepanelet forklarer dette med at barnehagene ofte ikke er kjent med innholdet i prøvene. Panelet mener videre at det er andre forhold som spiller inn, som gjør det vanskelig å tilpasse språkarbeidet. Barna skal lære seg å bli selvstendige og skal for eksempel kunne gå på toalett alene. Også praktiske forhold som voksentetthet kan gjøre det vanskelig å ha fullt og effektivt fokus på skolerelatant språkarbeidet, påpeker panelet.

Figur 24: «I hvilken grad tilpasser dere språkstimuleringen av skolestarterne til innholdet i kartleggingsprøven?» - Ped.le-dere

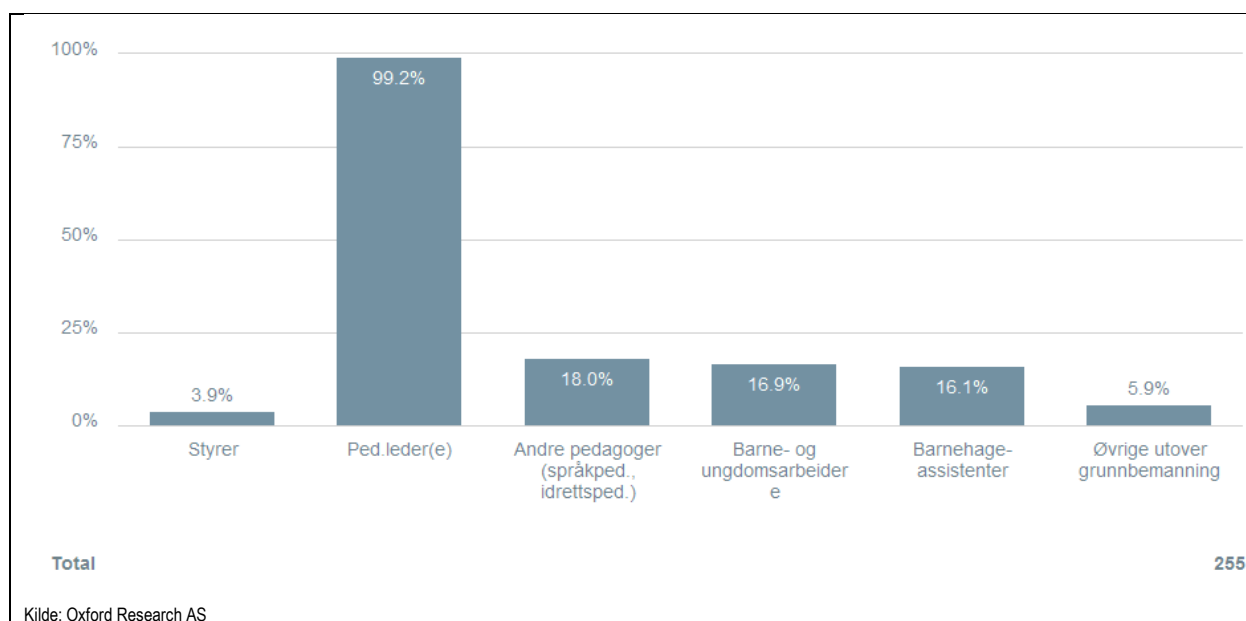

3.1.5 Styling

Figuren under viser hvem de pedagogiske lederne oppgir har ansvar for å gjennomføre språkkartlegging på deres avdeling. Her kunne de pedagogiske lederne komme med flere svar. Det totale antallet respondenter er 255.

Her er det et svaralternativ som i stor grad skiller seg ut; 99 prosent av de pedagogiske lederne har oppgitt at det er de pedagogiske lederne selv som er ansvarlig for å gjennomføre språkkartleggingen på egen avdeling. Andre pedagoger, barne- og ungdomsarbeider og barnehageassistenter ser også ut til å være ansvarlige for språkkartlegging på noen avdelinger.

Figur 25: «Hvem er ansvarlig for å gjennomføre språkkartlegging på din avdeling? (flere valg mulig)» - Ped.ledere

De pedagogiske lederne ble spurt hvor ofte personalet på deres avdeling møtes for å drøfte eller legge planer for språkarbeidet. Det er stort variasjon i svarene, hvor noen pedagogiske ledere svarer at avdelingen aldri møtes, mens andre svarer at de har inntil 60 møter i året. Gjennomsnittet ligger på 13 møter i året, og medianen ligger på ti møter.

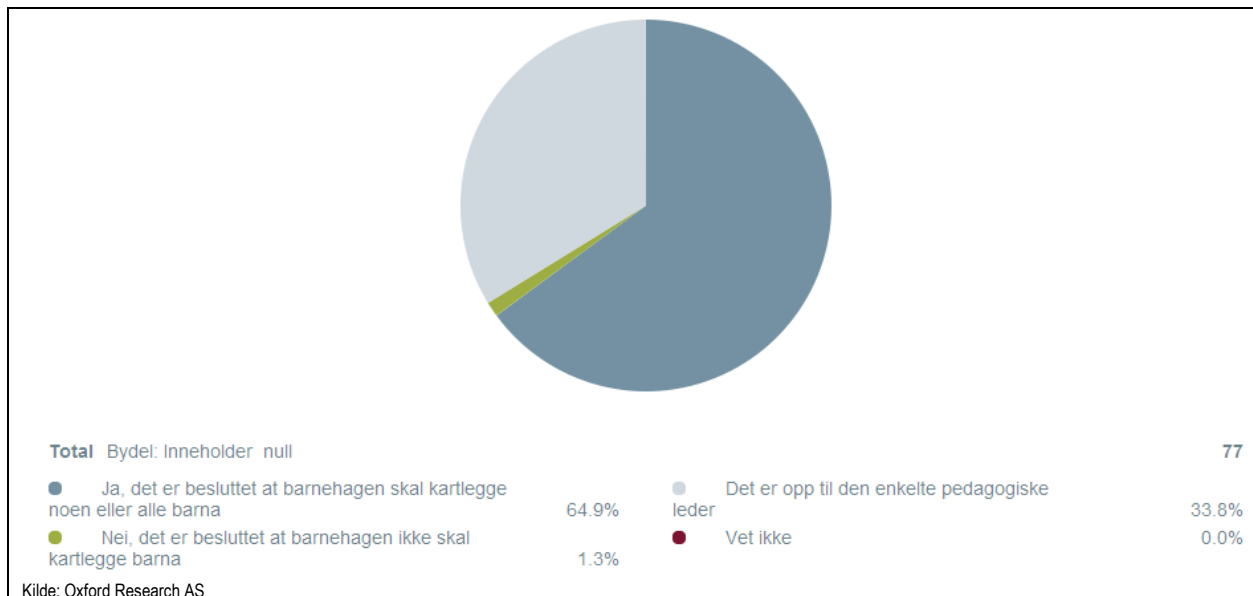
Tabell 4: Hyppighet i avdelingens planlegging av språkarbeidet – Ped.ledere

Hvor ofte møtes personalet på din avdeling for å drøfte eller legge planer for språkarbeidet? (antall ganger i året) (ped.ledere)	Min-Maks	SNITT/Median
Antall ganger	0-60	13 10

Kilde: Oxford Research AS

Det er også undersøkt hvorvidt barnehagen har besluttet at barnas språkkompetanse skal kartlegges. 65 prosent av styrerne har oppgitt at barnehagen har besluttet at barnas språkkompetanse skal kartlegges, mens 34 prosent svarer at det er opp til den enkelte pedagogiske leder.

Figur 26: «Har barnehagen besluttet at barnas språkkompetanse skal kartlegges?» - Styrere

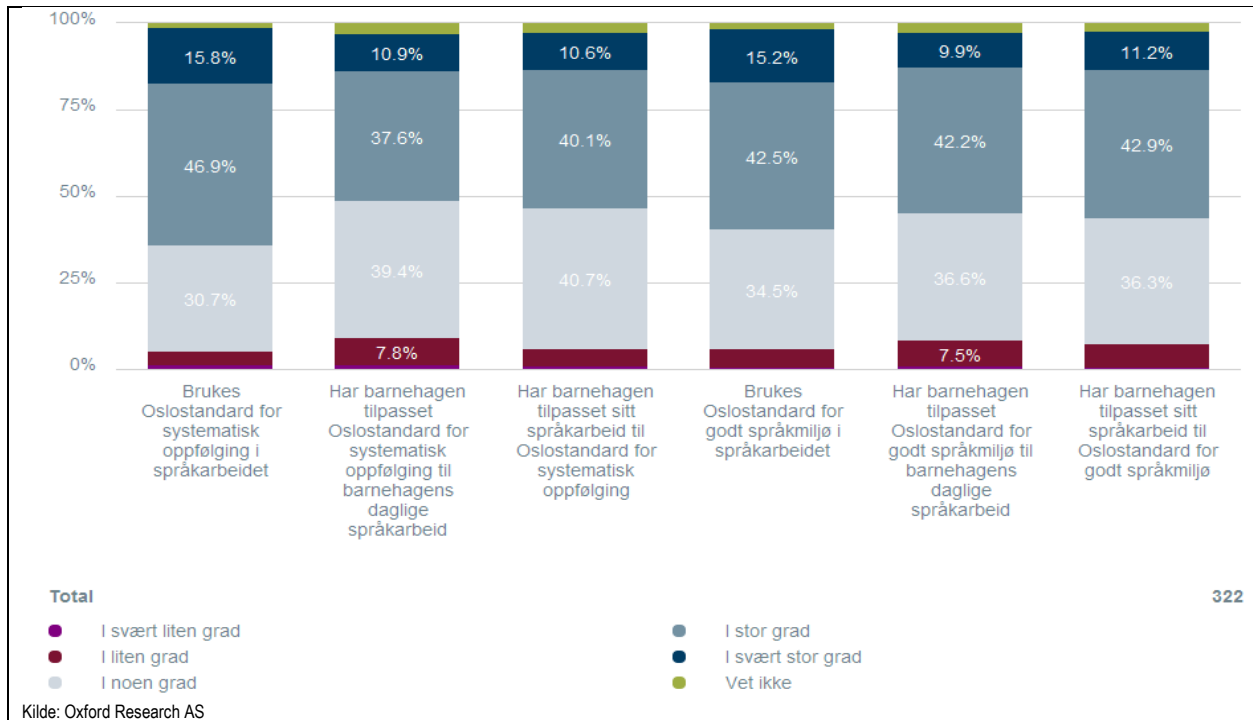
3.1.6 Oslostandarden

Figurene under viser de pedagogiske ledernes og styrernes svar på spørsmål knyttet til Oslostandarden. Det totale antallet respondenter er på 322 for pedagogiske ledere og 77 for styrere.

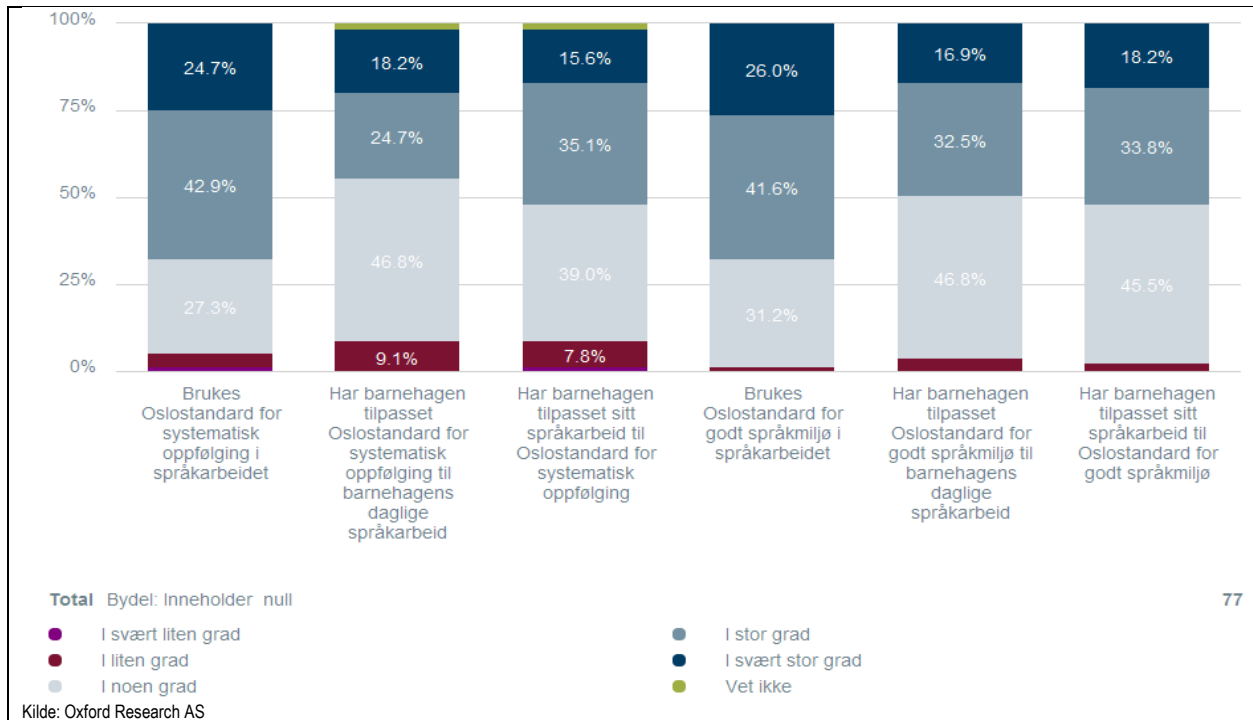
Jevnt over er svarene de pedagogiske lederne gir tilknyttet bruken av Oslostandard i barnehagen like, men ved to av spørsmålene oppgir cirka ti prosent flere pedagogiske ledere at Oslostandard brukes i stor eller svært stor grad. Dette er ved systematisk oppfølging i språkarbeidet og bruk av Oslostandard for godt språkmiljø i språkarbeidet.

Sammenligner en svarene fra de pedagogiske lederne i Figur 27 med svarene fra styrerne i Figur 28, tegner det seg et relativt likt bilde. Vi finner at de pedagogiske lederne oftere svarer i (svært) stor grad på de to første svaralternativene («bruken av Oslostandarden for systematisk oppfølging» og «tilpassning av Oslostandarden for systematisk oppfølging»).

Figur 27: «I hvilken grad...» - Ped.ledere

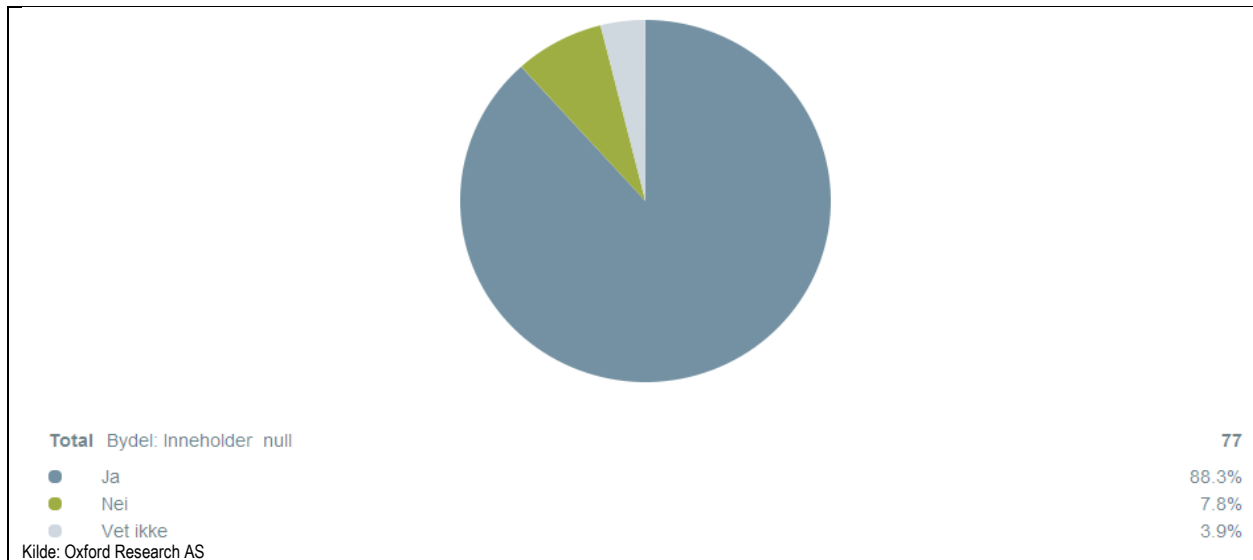

Figur 28: «I hvilken grad...»- Styrere

Figuren under viser styrernes svar på spørsmålet om barnehagen har en oppfølgingsplan etter egen-
vurdering av språkmiljø. 88 prosent av styrerne har svart ja på spørsmålet, åtte prosent har svart nei.

Figur 29: «Har barnehagen en oppfølgingsplan etter egenvurdering av språkmiljø (jf. Oslostandard for godt språkmiljø i barnehagen)?»- Styrere

3.2 Verktøy som brukes

Vi har spurt de pedagogiske lederne hvilke kartleggingsverktøy som brukes på deres avdeling. Her var det mulig å krysse av på flere svaralternativer. Det totale antallet respondenter er på 255.

Det er to *kartleggingsverktøy* som skiller seg ut. TRAS er det mest oppgitte kartleggingsverktøyet, 239 av de pedagogiske lederne har svart at de benytter seg av det. *Alle med* har 78 pedagogiske ledere oppgitt at de benytter seg av. Flertallet blant de pedagogiske lederne opplever verktøyet som nyttig.

Som regel er det de pedagogiske lederne, styrer og barne- og ungdomsarbeider som har fått opplæring i verktøyet. Her vises det til den tidligere påpekte diskrepansen mellom styrers rolle i oppfølgingen av kartleggings- og stimuleringsarbeidet, og opplæringen styrer har fått.

I *språkstimuleringen* er det mer variasjon i verktøy som brukes. De tre mest brukte er språkkisten, snakkepakken og SPROFF. På lik linje med kartleggingsverktøyene, opplever et flertall av de pedagogiske lederne verktøyene som nyttige.

Svarene i kartleggingen viser at de pedagogiske ledere, barnehageassistenter og styrer fått opplæring i verktøyene.

3.3 Kompetanse

Vi har bedt de pedagogiske lederne oppgi hvor lang yrkeserfaring de har som pedagogisk leder, og som pedagogisk leder i den aktuelle barnehagen. Her ser vi store forskjeller mellom nyansatte pedagogiske ledere, og personer som har jobbet i samme barnehage i 40 år. Den gjennomsnittlige pedagogiske lederen har ti års yrkeserfaring. Noen få respondenter trekker imidlertid opp snittet, slik at medianen ligger på sju år. Antall år i den samme barnehagen ligger på sju (gjennomsnitt) eller fire (median).

Tabell 5: Ped.ledernes erfaring, antall år

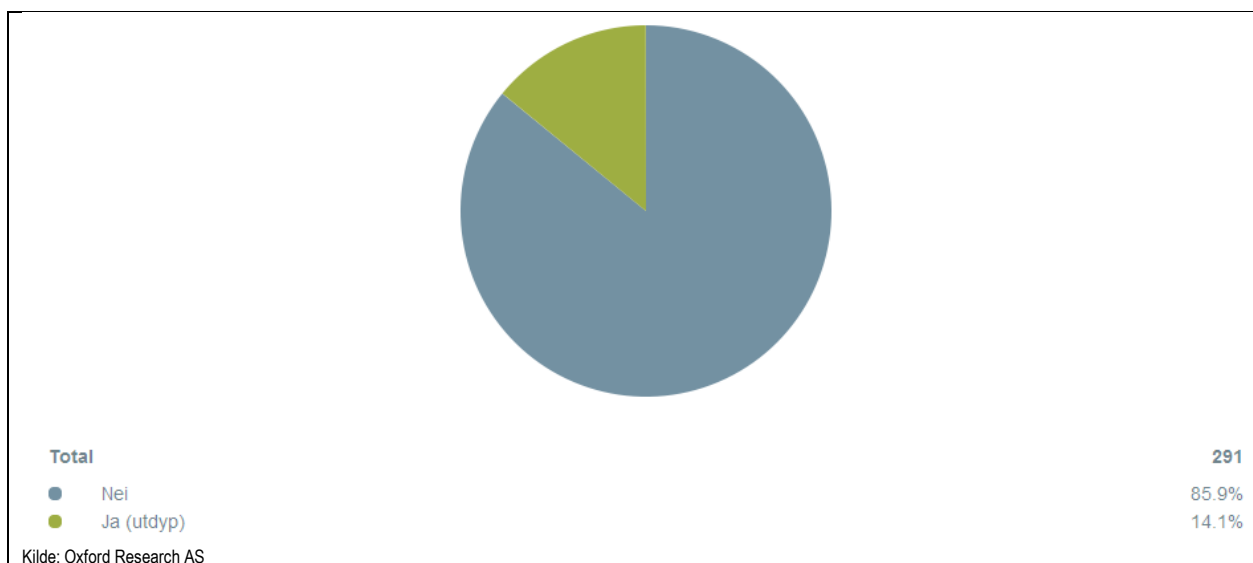
Ped.ledernes erfaring	Min-Maks	SNITT/ Median
Hvor lang yrkeserfaring har du som pedagogisk leder? (oppgi antall år)	0-40	10 7
Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i denne barnehagen? (Oppgi antall år)	0-40	7 4
Kilde: Oxford Research AS		

Vi har undersøkt om det er en sammenheng mellom yrkeserfaring og vurdering av egen kompetanse (se Figur 31). Når de pedagogiske lederne blir bedt om å vurdere egen kompetanse på språkutvikling av barn med norskspråklig bakgrunn, finner vi en viss sammenheng mellom antall års erfaring og egen vurdering av kompetanse. Andelen som mener å ha høy kompetanse, øker med erfaringen. Når det gjelder minoritetsspråklige barn er det ingen tydelige sammenhenger mellom antall års erfaring og vurdering av egen kompetanse.

Figuren under viser hvorvidt de pedagogiske lederne har tatt etter- og videreutdanning med relevans for språkarbeid. Det totale antallet respondenter er på 291.

86 prosent av de pedagogiske lederne oppgir at de ikke har tatt videreutdanning, 14 prosent oppgir at de har tatt videreutdanning med relevans for språkarbeid. Når vi ber respondentene utdype hva slags etter- og videreutdanning med relevans for språkarbeid de har fått, nevnes hyppigst generelle kurs i regi av Oslo kommune og Høyskolen på Hamar/ Innlandet, egne kurs i språk for minoritetsspråklige barn, etterutdanning for pedagogiske ledere, samt kurs i spesialpedagogikk.

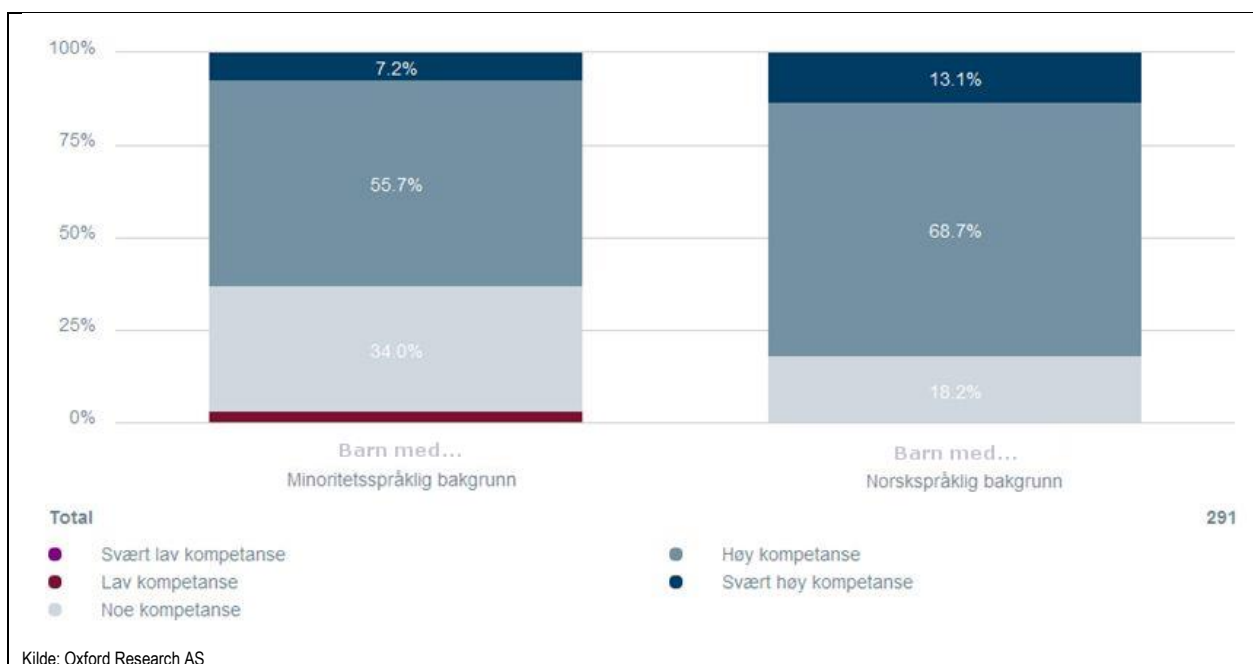
Figur 30: «Har du tatt etter- og videreutdanning med relevans for språkarbeid?» - Ped.ledere

Det har vært et mål for i denne kartleggingen å gi et overblikk over hvordan kompetansen på barnas språkutvikling er i barnehagene. I denne sammenhengen er det interessant å skille på kompetanse på språkutviklingen til barn med *norsk-språklig* bakgrunn, og barn med *minoritetsspråklig* bakgrunn. Vi har bedt de pedagogiske lederne vurdere egen kompetanse på språkutvikling. Over halvparten svarer at de vurderer sin kompetanse som (svært) høy. Det er tydelig at de pedagogiske lederne vurderer sin kompetanse på språkutvikling av barn med *norsk-språklig* bakgrunn som høyere enn sin kompetanse på språkutvikling av barn med *minoritetsspråklig* bakgrunn.

Barnehagepanelet påpeker at det ofte er behov for å tilpasse språkarbeidet til barn med minoritetsspråklig bakgrunn, og at dette følgelig krever relevant kompetanse. Samtidig har panelets medlemmer (og barnehagene for øvrig, se Tabell 2) en svært høy andel minoritetsspråklige barn på sine avdelinger. Dette gjør at de pedagogiske lederne er vant med å jobbe med minoritetsspråklige barn, og at det heller er en utfordring å jobbe med barn som har norsk som morsmål¹³. I lys av dette stiller panelet seg noe undrende til svarfordelingen. Panelet vil derfor ikke utelukke at (noen av) de pedagogiske kan ha misforstått spørsmålet, og svart feil. Her avviker panelets refleksjoner fra kartleggingsresultatene som vises i Figur 20.

Figur 31: «Hvordan vurderer du din egen kompetanse på språkutvikling av barn med:» - Ped.ledere

Vi har spurt de pedagogiske lederne om antall ansatte på avdelingen, som har norsk som morsmål, eller har tilsvarende språkkompetanse i norsk, og hvor mange av de ansatte på avdelingen som har minoritetsspråklig kompetanse som er relevant for barna. Vi deler svarene inn etter avdelinger.

¹³ Panelet har tidligere uttrykt at alle barna behandles likt.

Vi har undersøkt andelen av de ansatte som har språkkompetanse i norsk tilsvarende morsmålskompetanse. Andelen er beregnet med utgangspunkt i registerdata om totalt antall ansatte innenfor ulike stillingskategorier, og styrernes opplysninger om hvor mange av de ansatte de vurderer å ha språkkompetanse i norsk.

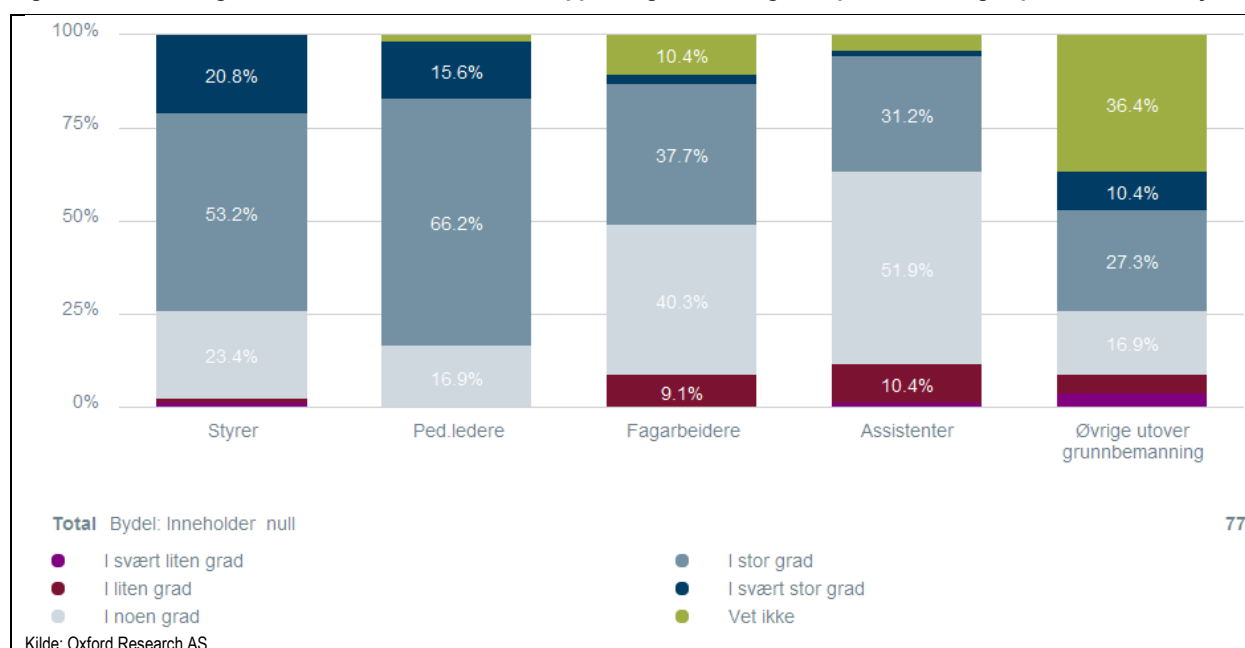
Tilnærmet alle styrerne vurderer egen språkkompetanse til å være på morsmålsnivå. Andelen pedagogiske ledere som har språkkompetanse i norsk på morsmålsnivå vurderes ulikt av styrerne, og ligger i snitt på 84 prosent.

Når styrerne skal vurdere språkkompetansen blant assistenter, er det igjen stor variasjon. Noen styrere mener at alle assistenter har høy språkkompetanse, mens andre styrere svarer at ingen har det. Den gjennomsnittlige andelen assistenter, som av styrerne vurderes å ha språkkompetanse på morsmålsnivå, ligger på 78 prosent. Det betyr at over en av fem assistenter vurderes til å ikke ha norskkompetanse på morsmålsnivå.

Figuren under viser i hvilken grad de ansatte har fått særskilt opplæring/ veiledning/ kompetanseheving i språkarbeid. Antallet respondenter er 77.

Fra figuren kan vi se at det er styrer og pedagogisk leder i (svært) stor grad er oppgitt å ha fått særskilt opplæring/ veiledning/ kompetanseheving i språkarbeid.

Figur 32: «I hvilken grad har de ansatte fått særskilt opplæring/ veiledning/ kompetanseheving i språkarbeid?» - Styrere

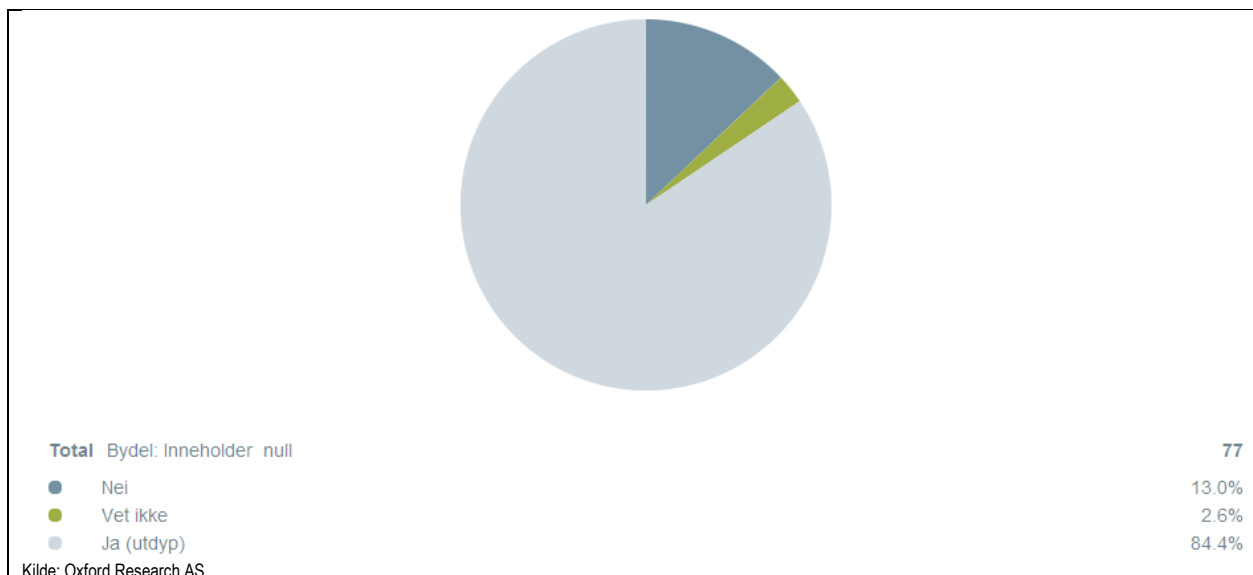
Vi har spurt styrerne hvor de mener gevinsten med å ytterligere heve språkkompetansen er størst. 46 av styrerne mener at gevinsten er størst blant assistentene. 15 styrere svarer fagarbeidere, og 14 styrere oppgir at gevinsten hadde vært størst ved å heve språkkompetansen til de pedagogiske lederne.

3.4 Organisering

Figuren under viser styrers svar på om barnehagen har gjort strukturelle/ organisatoriske grep for å legge til rette for språkarbeid. Dette kan for eksempel være midler til innkjøp av konkreter, timer med spesialpedagog, eller samarbeid med en ekstern ressurs.

Fra figuren kan vi se at det er en stor overvekt av barnehager som har gjort grep. 84 prosent av styrerne oppgir at barnehagen har gjort strukturelle/ organisatoriske grep for å legge til rette for språkarbeid. Vi har bedt styrerne utdype grepene de har gjort. Styrerne trekker frem lekesoner, veiledning fra PPT, mindre grupper og musikkgrupper. Videre nevner en rekke styrere at de har satt av midler til innkjøp av konkreter og bøker. Noen har også benyttet eksterne støtteressurser og pedagoger, mens andre beretter om økt fokus på språkarbeid i avdelingsmøter.

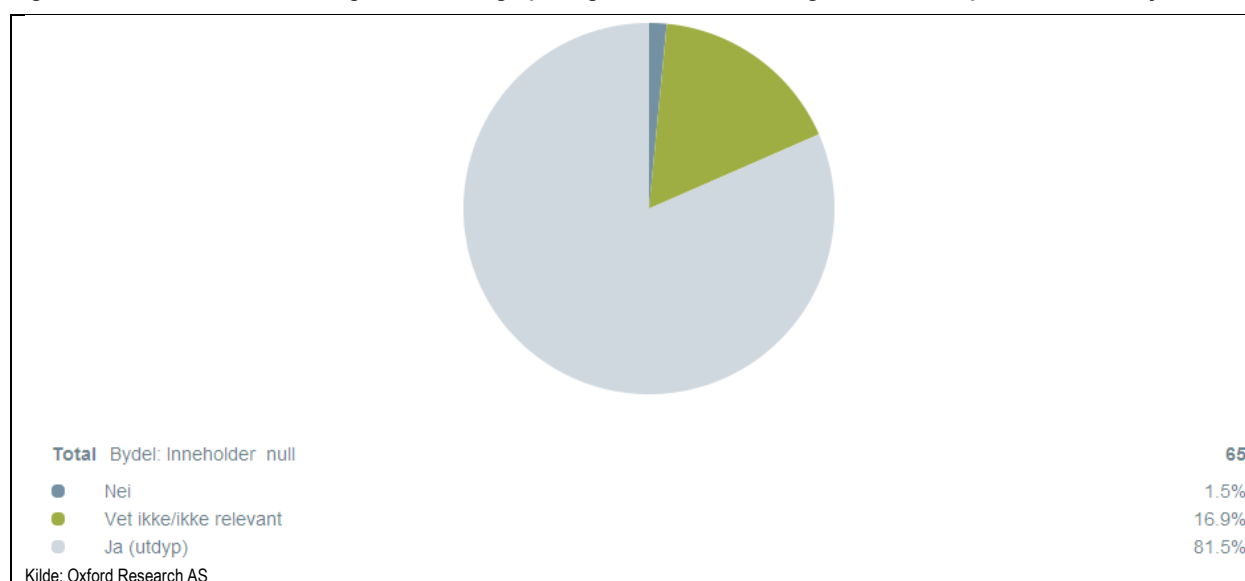
Figur 33: «Har barnehagen gjort strukturelle/ organisatoriske grep for å legge til rette for språkarbeid? Hvis ja, hvilke?» - Styrere

Figuren under viser om styrerne mener at de strukturelle grepene har gitt bedre forutsetninger for å drive språkarbeid. 82 prosent oppgir at de strukturelle grepene har gitt bedre forutsetninger for å drive språkarbeid. Dette kan illustreres av denne besvarelsen: «*Vi mener med strukturert organisering av barn/rom / tid gjør at personalet får tettere oppfølging av det enkelte barn og barna har få andre barn å kommunisere med. Trygghet / omsorg/ struktur/ frilek/ styrtelek/ dagsrytme/ ukeplan gir grobunn for læring og tett oppfølging med samarbeid med foreldre som har barn som strever av ulike grunner med språk.*»

Andre tilbakemeldinger handler om at grepene har gitt økt bevissthet på og kompetanse i språkarbeid, mer systematisk språkarbeid, mer tid til barna, et større mangfold i verktøy og konkrete som brukes, og generell tilrettelegging som har gjort det lettere å drive med språkarbeidet med barn.

Figur 34: «Har de strukturelle/ organisatoriske grepene gitt bedre forutsetninger for å drive språkarbeid?» - Styrere

Vi har bedt de pedagogiske lederne og styrerne peke ut noen barrierer for språkarbeid.

Blant de pedagogiske lederne er det tre hovedbarrierer for å gjøre et best mulig språkarbeid: mangel på personale, sykdom blant personalet og at tiden ikke strekker til. Mangel på mindre rom å gjennomføre enkeltvis språkarbeid én-til-én oppgis også som en barriere.

Styrerne svarer at mangel på kunnskap og ulik kunnskap om språkutvikling og språkarbeid som noen av de største barrierene for best mulig språkarbeid i barnehagen. En styrer oppgir også mangelen på personalet som en barriere i språkarbeidet blant de yngste barna.

Professor Liv Gjems peker på at dersom styrerne mener at de pedagogiske lederne har dårlig kunnskap om språkutvikling og språkarbeid, står de i direkte kontrast til de pedagogiske ledernes vurdering av egen kompetanse (se Figur 31). Samtidig har flere i denne undersøkelsen påpekt at det er behov for økt kompetanse blant barnehageassistenter.

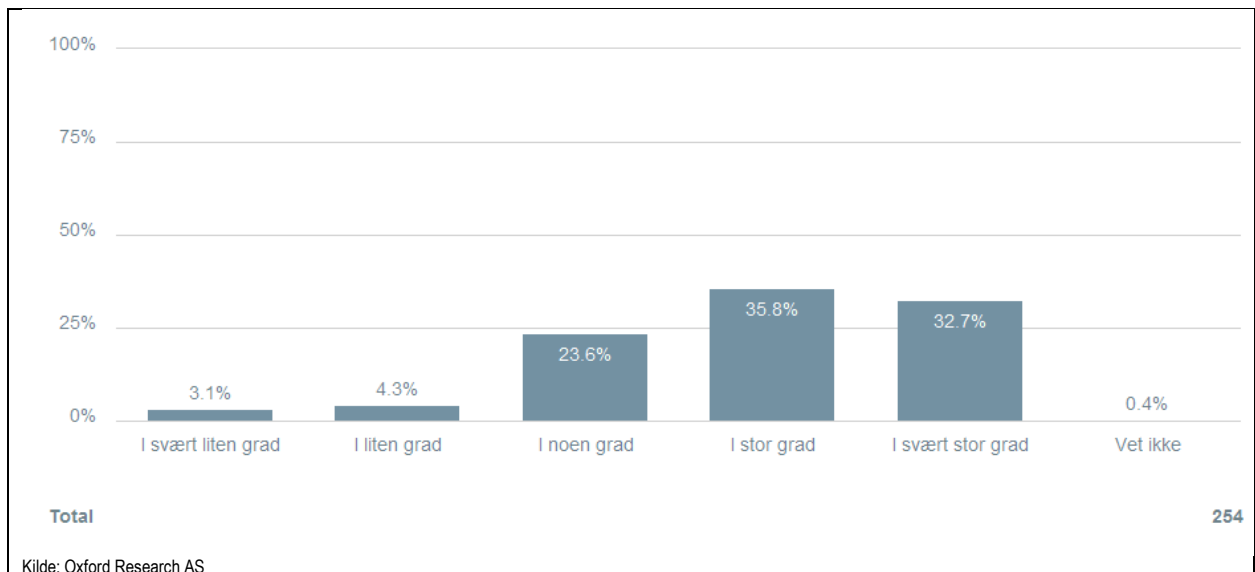
3.4.1 Ressurser

Figurene på neste side viser de pedagogiske lederes og styreres oppfattelse av i hvilken grad språkarbeidet på avdelingen, eller i barnehagen, er avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse.

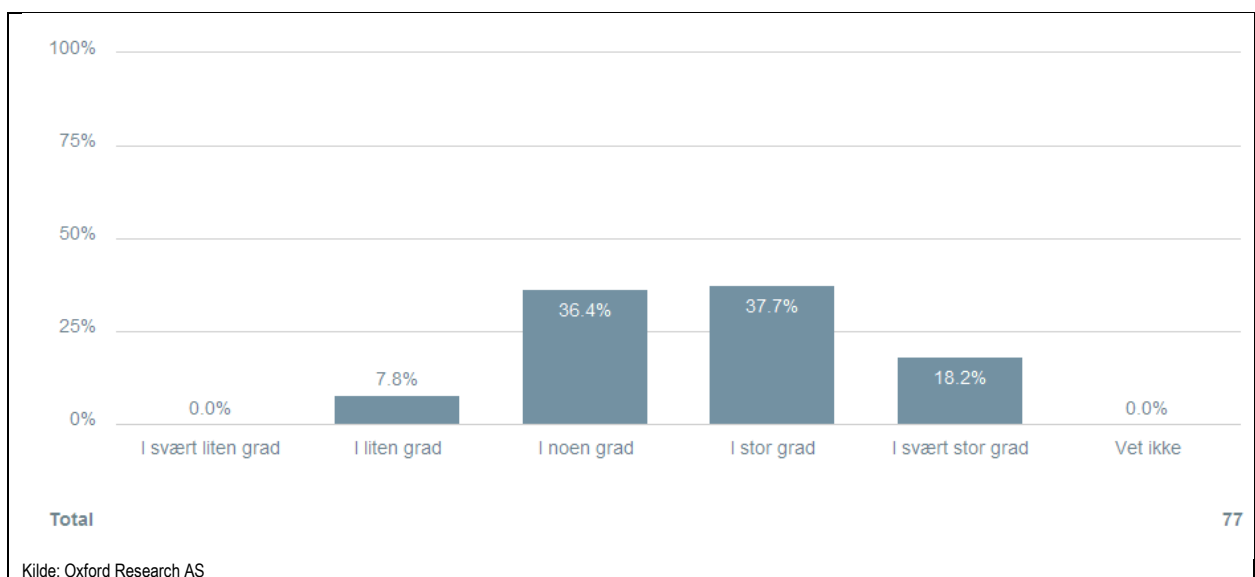
Den største variasjonen i svarene til de pedagogiske lederne og styrerne er at de pedagogiske lederne i større grad enn styrerne oppgir at språkarbeidet er avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse.

Medlemmene i panelet tolker funnene noe ulikt. Noen mener at svarene understreker viktigheten av kompetansen til den enkelte pedagogiske lederen, mens andre mener at problemstillingen først og fremst handler om kapasitet. Medlemmene som mener det sistnevnte, peker på at alle ansatte i barnehagen skal ha en viss kompetanse, og at bortfall av en pedagogisk leder derfor ikke gir utslag på *kompetansen* på avdelingen. Dette er i tråd med tolkningen fra professor Liv Gjems som påpeker at så mange som 44 prosent av de pedagogiske lederne mener at språkarbeidet i (svært) liten eller i noen grad er avhengig av enkeltpersoner.

Figur 35: «I hvilken grad er språkarbeidet på avdelingen avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse?» - Ped.ledere

Figur 36: «I hvilken grad er språkarbeidet i barnehagen avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse?» - Styrere

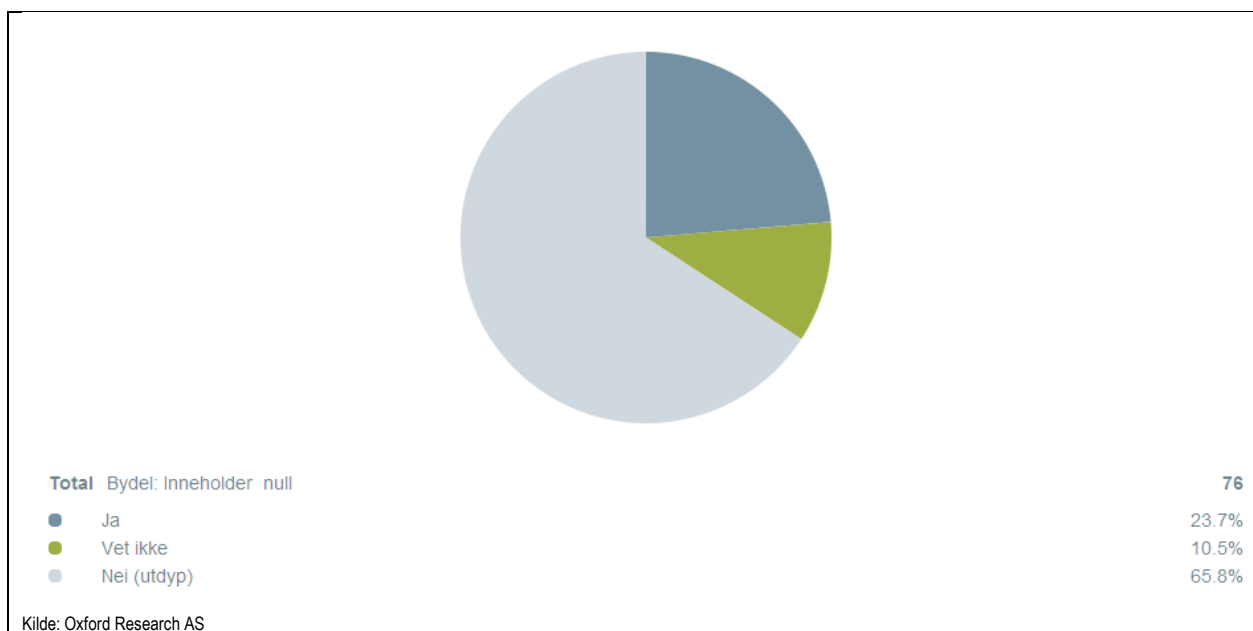
Vi har spurt om hvilke oppgaver man opplever konkurrerer mest om tiden som de pedagogiske lederne ellers ville brukt på språkarbeid. De oppgavene som nevnes hyppigst, er rent praktisk arbeid, møteaktivitet og organisering av avdelingen. En respondent skriver:

«Pauseavvikling, tilberede mat, rydde bort etter måltider, rydde kjøkken, vaske "tøy", ta telefoner, planlegge vakter/ få dagen til å gå opp, konferere med styrer om ulike ting som skal skje i hverdagen, hjelpe til på andre avdelinger, møtevirksomhet (i den grad vi faktisk får det til), sette i stand en barnehage etter flytting (dette skal gjøres i tillegg til å drive en barnehage), drøfte saker med andre ansatte (i mangel på tid i møter), kurs, faglig påfyll, bruke tid på innføring av nye system»

En annen skriver: *«Tenker at språkarbeid foregår i alle omstendigheter. Prøver å få dette frem under alt vi gjør. F.eks: måltid, påkledning, formingsaktiviteter, lesestund, samlingsstund mm. Viktig å ha fokus på språk når man jobber med barn.»*

Vi har også spurt styrerne om de mener det tilstrekkelig med ressurser for å oppnå målene for språkarbeidet. Figuren under viser at en stor del av styrerne opplever at det ikke er tilstrekkelig med ressurser. 66 prosent av styrerne oppgir at det ikke er tilstrekkelig med ressurser.

Figur 37: «Er det tilstrekkelig med ressurser for å oppnå målene for språkarbeidet?» - Styrere

Styrerne og de pedagogiske lederne svarer at foreldrene ofte involveres i språkarbeidet. Foreldrene blir som regel informert om barnas språkutvikling, og foreldrene oppfordres til å gjennomføres aktiviteter som skal støtte opp under språkutviklingen til barna.

3.5 Systematikk

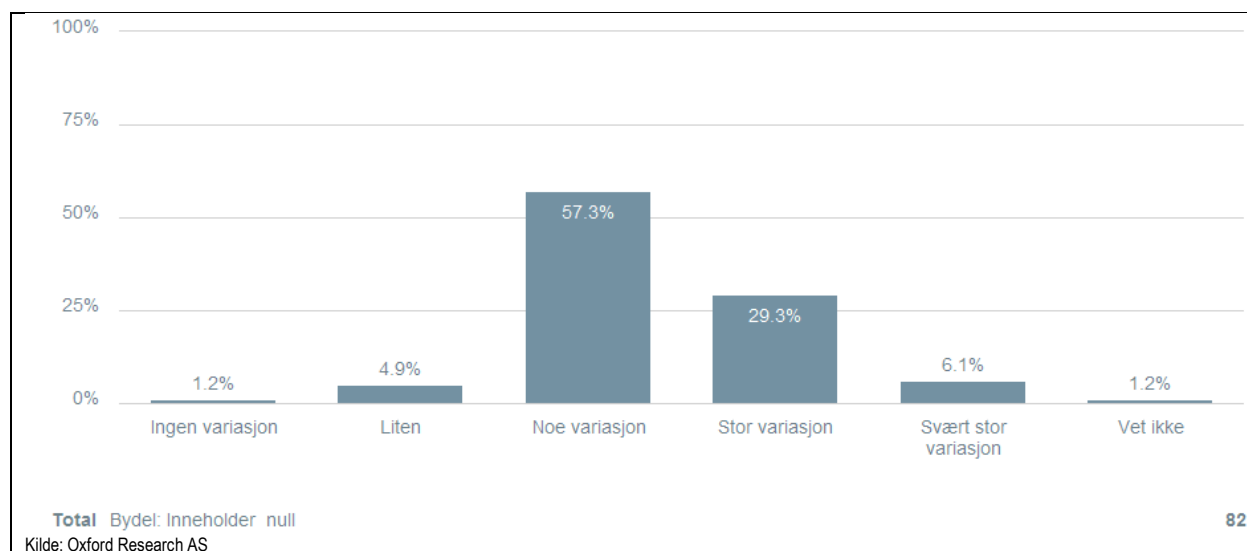
Figuren under viser styrers opplevelse av variasjon i barnehagens arbeid med språkutviklingen. Antallet respondenter er 82.

Fra figuren kan vi se at hovedvekten av styrere, 57 prosent, opplever noe variasjon i barnehagens arbeid med språkutviklingen. 35 prosent av styrerne opplever stor eller svært stor variasjon.

Hvor variasjon oppstår, kan i denne sammenhengen være ulikt. Det kan være snakk om variasjon mellom avdelinger og mellom små- og storbarnsavdelingen, variasjon i arbeidet med de enkelte barna, variasjon i hyppighet eller kvalitet i språkarbeidet, med flere. Vi noterer oss imidlertid at vi ser på en rekke spørsmål at de pedagogiske lederne med tilhørighet til den samme barnehagen kan svare ulikt. Det er altså variasjon mellom barnehagene og mellom avdelingene i barnehagene. En av årsaken fremkommer trolig i barnehagepanelets vurdering;

Barnehagepanelet mener at noe variasjon i avdelingenes arbeid er å forvente. Panelet peker på at det skal være et felles verdigrunnlag som skal ligge til grunn for språkarbeidet, men at det kan tolkes og utøves forskjellig av de pedagogiske lederne. Panelet understreker at ledelsen ikke bør overstyre de pedagogiske lederne og faglige hensyn, og at det er en tradisjon for selvråderett i barnehagen. De mener det skal være rom for barnas medvirkning og tilpasning til lokale behov. Det er videre ikke en fastlagt læreplan som benyttes i avdelingene, men en vid rammeplan som gir den enkelte pedagogiske lederen stor metodefrihet.

Figur 38: «Hvorvidt opplever du stor variasjon i barnehagens arbeid med språkutviklingen til barna?» - Styrere

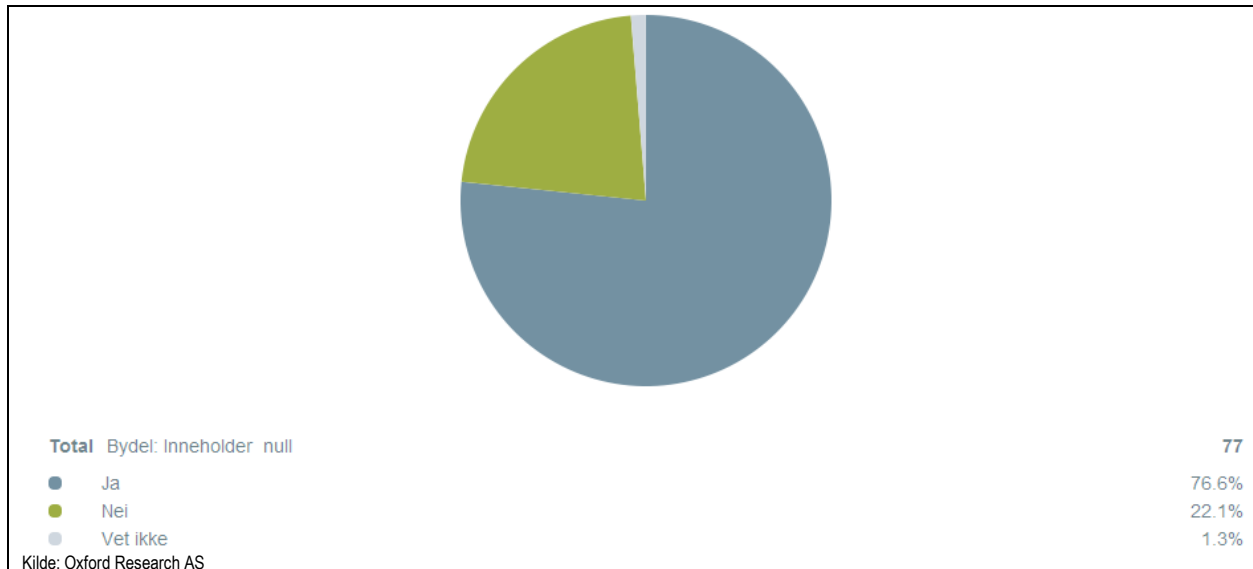

Figurene under viser om barnehagen har en plan som sikrer systematisk observasjon, vurdering og oppfølging av barnas språkutvikling. Figur 59 viser hvilke ansatte som har vært med å utarbeide planen for barnehagen.

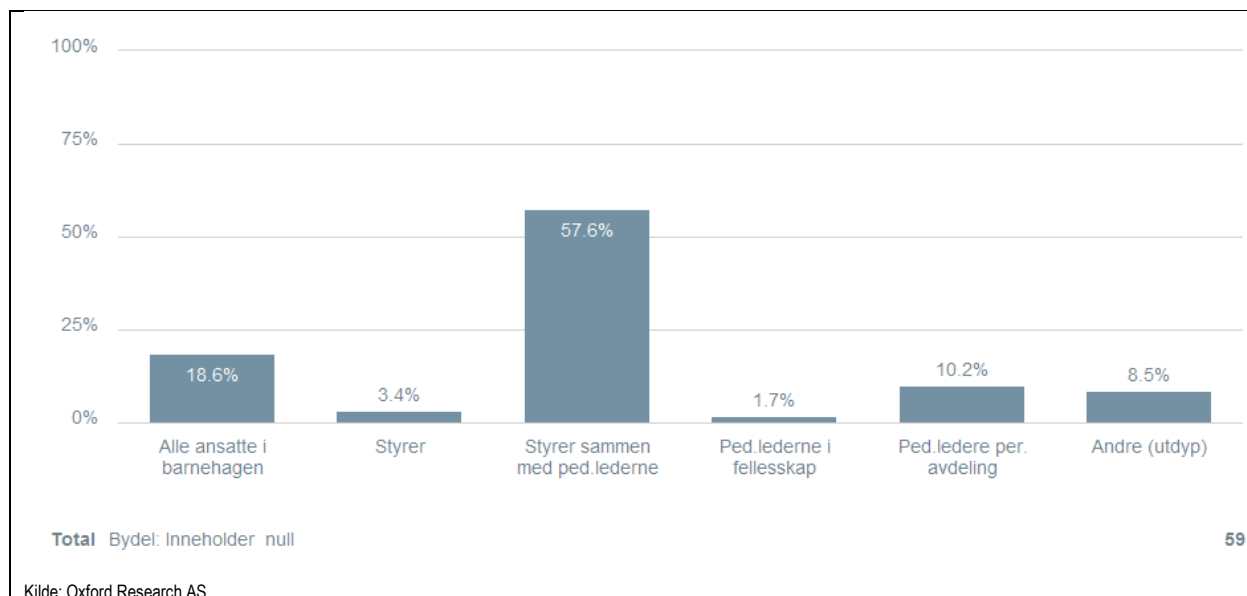
77 prosent oppgir at de har en plan, 22 prosent oppgir at de ikke har en plan som sikrer systematisk observasjon, vurdering og oppfølging av barnas språkutvikling.

Flesteparten av styrerne, 58 prosent, oppgir at det er styrer sammen med de pedagogiske lederne som har utarbeidet planen. 19 prosent av styrerne oppgir at de har utarbeidet planen alene.

Figur 39: «Har barnehagen en plan som sikrer systematisk observasjon, vurdering og oppfølging av barnas språkutvikling?» - Styrere

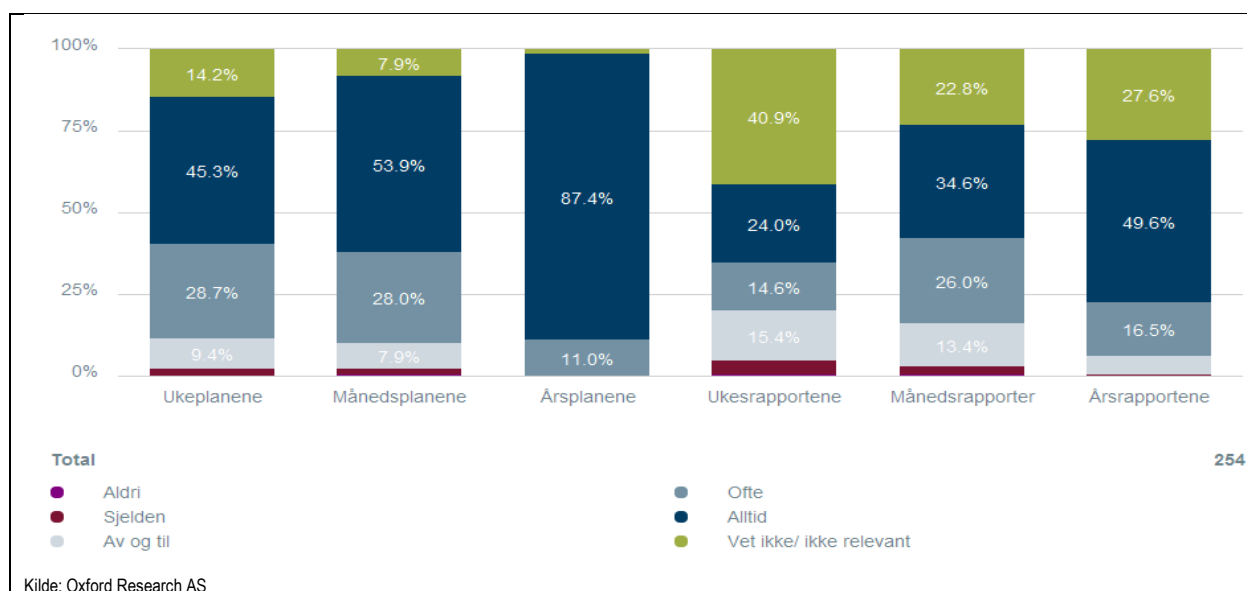

Figur 40: «Hvem har utarbeidet planen?» - Styrere

Vi har spurt de pedagogiske lederne hvilke planer og rapporter språkarbeidet inngår i. Årsplanen peker seg klart ut, men det er også en stor andel som svarer at språkarbeid ofte eller alltid inngår i ukes- og månedsplanene, og i måneds- og årsrapportene.

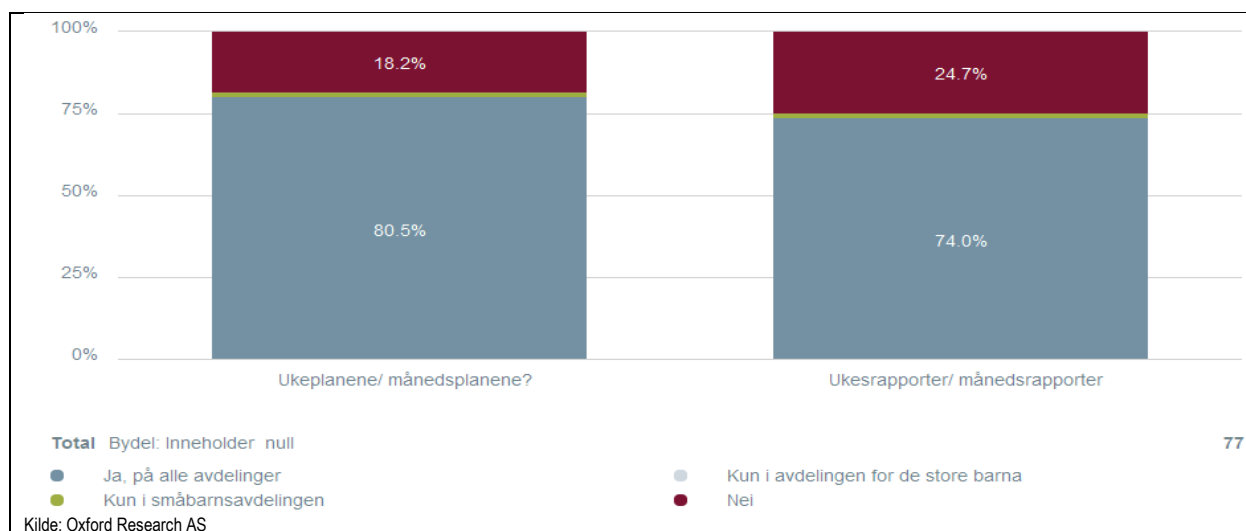
Figur 41: «Inngår språkarbeid i:?» - Ped.ledere

Vi har spurt styrerne om de eller andre i ledelsen (f.eks. fagansvarlige eller assisterende styrer) legger føringer om at språkarbeid skal inngå i planer og rapporter. 81 prosent av styrerne oppgir at de legger føringer om at språkarbeid skal inngå i ukeplanene/ månedsplanene. 18 prosent oppgir at de ikke

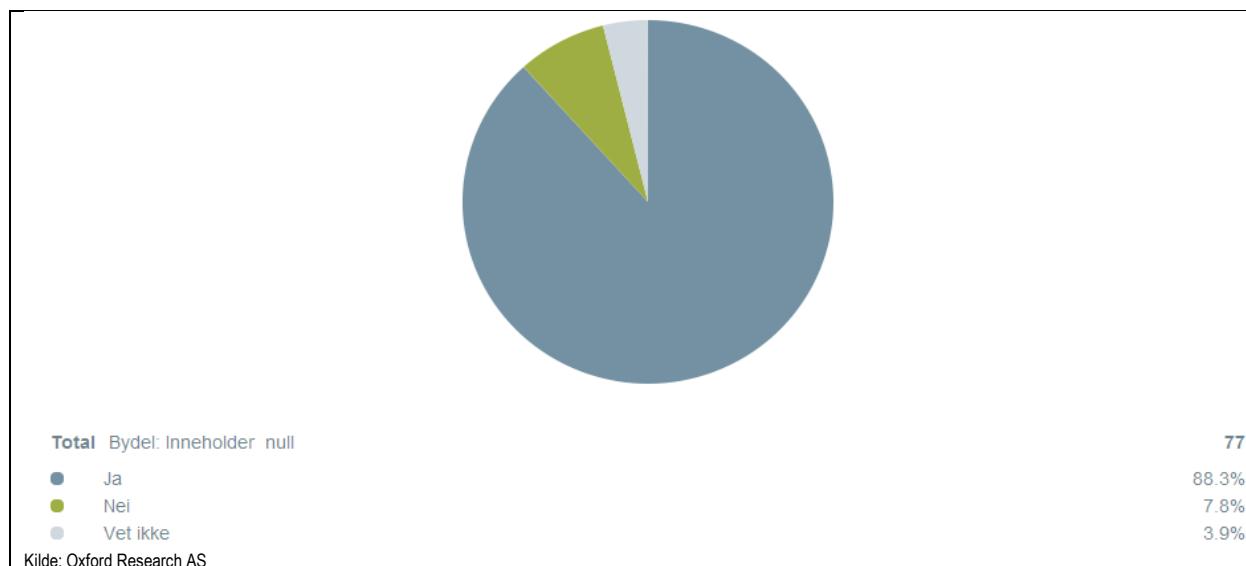
legger føringer. 74 prosent oppgir at de selv eller andre i ledelsen legger føringer om at språkarbeid skal inngå i ukesrapporter/ månedsrapporter.

Figur 42: «Legger du eller andre i ledelsen føringer om at språkarbeid skal inngå i:» - Styrere

Figuren under viser styrernes svar på om barnehagen har en oppfølgingsplan etter egenvurdering av språkmiljø. Antallet respondenter er på 77. 88 prosent oppgir at det finnes en oppfølgingsplan.

Figur 43: «Har barnehagen en oppfølgingsplan etter egenvurdering av språkmiljø (jf. Oslostandard for godt språkmiljø i barnehagen)?»- Styrere

Tabell 4 tidligere i dette kapittelet viser hvor ofte de pedagogiske lederne sier at personalet på deres avdeling møtes for å drøfte eller legge planer for språkarbeidet. Vi har spurt styrerne hvor ofte personalet skal møtes for å drøfte, legge planer eller strategier for språkarbeidet i barnehagen.

Styrerne svarer at personalet i barnehagen møtes tre til fire ganger i året. Ifølge de pedagogiske lederne, møtes personalet *på avdelingsnivå* langt hyppigere enn på barnehagenivå (10 – 13 ganger i året).

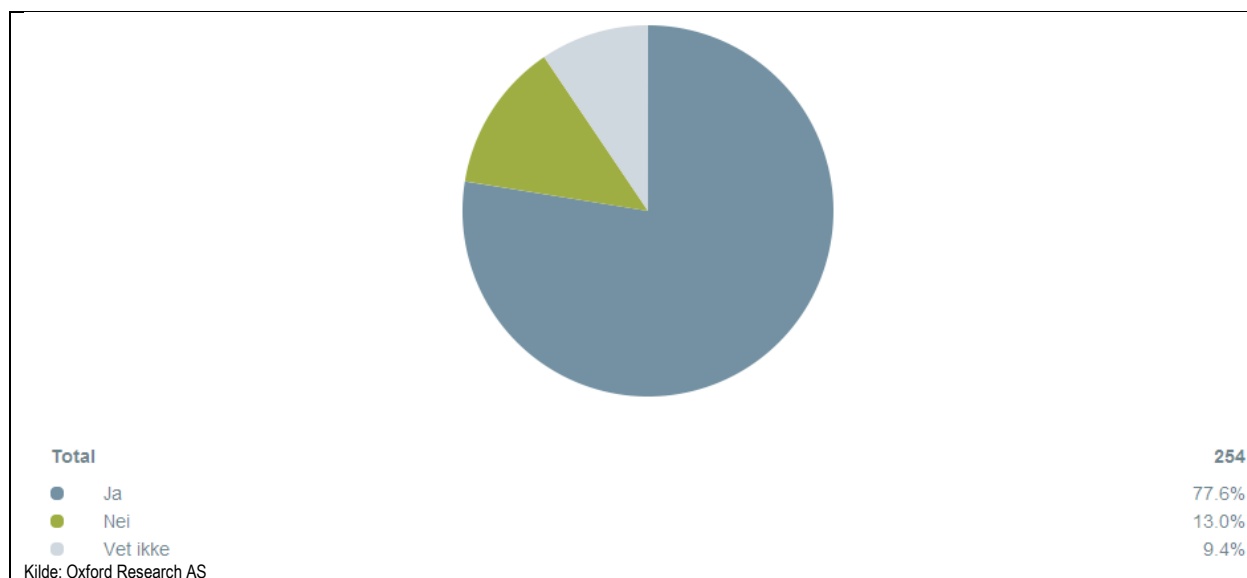
Tabell 6: Antall årlige møter der språkarbeidet drøftes og/ eller planlegges - Styrere

Hvor ofte skal personalet møtes for å drøfte, legge planer eller strategier for språkarbeidet i barnehagen? (Oppgi antall ganger i året)	Min-Maks	SNITT/Median
Antall møter	0-50	4 3
Kilde: Oxford Research AS		

3.5.1 Tilstedeværelse

Et stort flertall (78 %) av de pedagogiske lederne oppgir at det er stilt krav til deres tilstedeværelse sammen med barna i løpet av dagen. Nærmere en av ti pedagogiske ledere vet imidlertid ikke om det stilles krav til dem.

Figur 44: «Er det stilt krav til din tilstedeværelse sammen med barna i løpet av dagen?» - Ped.ledere

Styrerne og de pedagogiske lederne gjør tilnærmet like vurderinger på hvor mange timer i løpet av en dag det er personale med tilstrekkelig kompetanse i norsk til stede med barna. Mellom 30 og 40 prosent av styrerne og de pedagogiske lederne oppgir at det er fire timer eller mindre.

Pauser, møtevirksomhet, og liknende er trukket fra.

Tabell 7: Tilstedeværelse

Hvor mange timer i løpet av en dag er personale med tilstrekkelig kompetanse i norsk til stede med barna?*	Svar fra styrere	Svar fra ped.ledere
Pauser, møtevirksomhet etc. skal trekkes fra.		
1-2 timer	1 %	7 %
3-4 timer	31 %	32 %
5-6 timer	42 %	39 %
7 timer eller mer	25 %	23 %
Vet ikke/ ikke relevant	1 %	-
Antall svar	77	238
* styrerne svarer med utgangspunkt i hele barnehagen, mens de pedagogiske lederne svarer med utgangspunkt i sin avdeling		
Kilde: Oxford Research AS		

4. Vedlegg

4.1 Forskningslitteratur

De faglig funderte innspillene til denne kartleggingen er dokumentert i et notat fra Professor Liv Gjems med tittelen «Hva vet vi om hva som kan være et godt språkmiljø i barnehagen». Følgende forskningslitteratur ligger til grunn for notatet:

- Akhtar, N., & Tomasello, M. (2006). Intersubjectivity in early language learning and use. In S. Bråten (Ed.), *Intersubjective Communication and Emotion in Early Ontogeny* (pp. 316-336). Cambridge: Cambridge University Press.
- Barton, D. (2007). *Literacy*. Malden, Mass.: Blackwell Publisher.
- Bishop, D., V., M. (1997). Pre- and Perinatal Hazards and Family Background in Children with Specific Language Impairments: A Study of Twins. *BRAIN AND LANGUAGE*, 56, 1-26.
- Bodrova, E. (2008). Make-believe play versus academic skills: a Vygotskian approach to today's dilemma of early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 16(3), 357-369.
- Dickinson, D., & Caswell, L. (2007). Building support for early literacy in preschool classroom through in-service professional development: Effects of the Literacy Environment Enrichment Program (LEEP). *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 243 - 260. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.ecresq.2007.03.001>
- Dickinson, D., Griffith, J., Golinkoff, R., & Hirsh-Pasek, K. (2011). How Reading Books Fosters Language Development around the World. *Child Development Research*, 2012, 1-15. doi:10.1155/2012/602807
- Dickinson, D., & Porche, M. (2011). Relation Between Language Experiences in Preschool Classrooms and Children's Kindergarten and Fourth-Grade Language and Reading Abilities. *Child Development*, 82(3), 870-886.
- Engel Clasen, L., & Jensen de Lo'pez, K. (2017). BookFun - 'There's more to it than reading a book' - Implementing a Danish early literacy programme that supports professionalism, language development and social inclusion. *Journal of Early Childhood Literacy*, 17(2), 254-279.
- Fernald, A. (2010). Getting beyond the "convenience sample" in research on early cognitive development. *Behavioral and Brain Sciences*, 33, 91-92.
- Gjems, L. (2011). Hverdagssamtalene - barnehagens glemte læringsarena? Barns læring om språk og gjennom språk: samtaler i barnehagen. In L. Gjems & G. Løkken (Eds.), *Barns læring om språk og gjennom språk: Samtaler i barnehagen* (pp. 43-67). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Golinkoff, R., & Hirsh-Pasek, K. (2006). Baby wordsmith from associationist to social sophisticate. *Current Directions in Psychological Science*, 15(1), 30-33.
- Halliday, M. A. K. (1993). Towards a language-based theory of learning. *Linguistics and Education*, 5, 93 - 116.

- Hasan, R. (2002). Ways of Meaning, Ways of Learning: code as an explanatory concept. *British Journal of Sociology of Education*, 23(4), 537 - 548.
- Klem, M., Melbye-Lervåg, M., Hagtvet, B., Lyster, S., Gustavsson, J.-E., & Hulme, C. (2015). Sentence repetition is a measure of children's language skills rather than working memory limitations. *Developmental Science*, 18(1), 146-154. doi:10.1111/desc.12202
- Ma, W., Golinkoff, R., Houston, D., & Hirsh-Pasek, K. (2011). Word Learning in Infant- and Adult-Directed Speech. *Language Learning and Development*, 7, 185-201.
- Melbye-Lervåg, M. (2011). Effekten av språkstimulering i førskolealder på senere leseforståelse: Hva kan forskning fortelle oss? *Spesialpedagogikk*, 2(41), 41-51.
- Nelson, K. (2007). *Young Minds in Social Worlds*. New York: Harvard University Press.
- Neuman, S., & Cunningham, L. (2009). The Impact of Professional Development and Coaching on Early Language and Literacy Instructional Practices. *American Educational Research Journal*, 46(2), 532-566. doi:http://dx.doi.org/10.3102/0002831208328088
- Pellegrini, A. D., & Galda, L. (1993). Ten years after: A reexamination of symbolic play and literacy research. *Reading Research Quarterly*, 28(2), 162-175.
- Sandvik, J. (2008). *Emergent Literacy in Norwegian Preschools: Teacher's Beliefs and Practices*. (Master), Universitetet i Stavanger (Unpublished master's dissertation).
- Sandvik, J., van Daal, V., & Adèr, H. (2014). Emergent literacy; Preschool teachers' beliefs and practices. *Journal of Early Childhood Literacy*, 14(1), 28-52. doi:doi:10.1177/1468798413478026
- Sénéchal, M., Thomas, E., & Monker, J.-A. (1995). Individual differences in 4-year old children's acquisition of vocabulary during storybook reading. *Journal of Educational Psychology*, 87(2), 218-229.
- Siraj-Blatchford, I., & Manni, L. (2008). Would you like to tidy up now? An analysis of adult questioning in the English Foundation Stage. *Early Years*, 28(1), 5 - 22.
- Snow, C., Burns, S., & Griffin, P. (1999). Language and Literacy Environment in Preschools(ED426818 1999-01-00), 1 - 7. Retrieved from <http://eric.ed.gov/PDFS/ED426818.pdf>.
- Vygotsky, L. (1997). The collected works of Lev Vygotsky: The history of the development of higher mental functions. In R. Rieber (Ed.), (Vol. 4 The History of the Development of Higher mental Functions, pp. 1-251). New York: Plenum Press.
- Wells, G. (2007). Semiotic Mediation, Dialogue and the Construction of Knowledge. *Human Development*, 50, 244 - 274)
- Weitzman, E., & Greenberg, J. (2014). *Sprog i samspil - En praksisnær guide til sproglig og social læring i dagtilbudets fællesskaber*. Fredrikshavn.
- Weizman, Z., & Snow, C. (2001). Lexical output as related to children's vocabulary acquisition: Effects of sophisticated exposure and support for meaning. *Developmental Psychology*, 37, 265-279.

4.2 Spørreskjema – Styrere

1. Velkommen til denne kartleggingen av din barnehages språkarbeid, rettet til deg som styrer

Velkommen til denne kartleggingen av språkarbeidet i barnehager. Kartleggingen inngår i et forprosjekt til Groruddalssatsingen. Målet er å gi mer kunnskap om praksisen knyttet til språkarbeid i barnehagene. Når vi ber deg svare på spørsmålene under, ønsker vi at du tar utgangspunkt i januar 2018. Dine svar vil bli koplet til registerdata som beskriver barnehagen på et overordnet nivå.

Vi ber deg benytte knappene "Neste" og "Forrige" for å navigere i undersøkelsen (ikke frem- og tilbakeknappene i din nettleser)

2. Begrepsforklaring

I det følgende vil vi bruke en rekke ulike begreper.

Språkarbeid: Summen av det språkmessige kartleggings- og stimuleringsarbeidet

Språkkartlegging: Det finnes tre hovedformer for hvordan man kan kartlegge barns språkkunnskaper; observasjon, kartlegging og test.

Språkstimulering: Systematisk aktivitet for å utvikle språk hos barn.

Minoritetsspråklig bakgrunn: Barn der en eller begge foreldre har ikke norsk som morsmål.

3. Innledende spørsmål

4. I hvilken grad er barnas språkutviklingen viktig i din barnehage?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad

☐

I liten grad

☐

I noen grad

☐

I stor grad

☐

I svært stor grad

☐

Vet ikke

☐

5. Hvorvidt opplever du at følgende forhold støtter opp om språkutviklingen til barna?

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

I svært liten grad

I liten grad

I noen grad

I stor grad

I svært stor grad

Vet ikke/ ikke relevant

Barnehagens kompetanse på språkarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens organisering (for eksempel fysisk struktur og organisatorisk inndeling)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens systematikk i språkarbeidet (for eksempel målsetninger, beslutninger, rutiner og oppfølging av språkarbeidet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens ressurser til språkarbeid (tid og verktøy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hvorvidt opplever du stor variasjon i barnehagens arbeid med språkutviklingen til barna?

(Oppgi kun ett svar)

Ingen variasjon	Liten	Noe variasjon	Stor variasjon	Svært stor variasjon	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Bakgrunnsinformasjon

8. Hvor mange stillinger inngår i grunnbemanningen?

(Oppgi verdi)

☐ _ _ _ _ _

9. Har barnehagen andre stillinger som ikke er del av grunnbemanningen?

(Oppgi kun ett svar)

Nei

☐

Ja (vennligst spesifiser)

10. Hvor mange barn er det på småbarnsavdelingen(-e) totalt?

(Oppgi verdi)

☐ -----

11. Hvor mange av barna på småbarnsavdelingen(-e) har minoritetsspråklig bakgrunn?

(Oppgi verdi mellom 1 og 100)

☐ -----

12. Hvor mange barn er det på avdelingen(-e) for de store barna totalt?

(Oppgi verdi)

☐ -----

13. Hvor mange av barna på avdelingen(-e) for de store barna har minoritetsspråklig bakgrunn?

(Oppgi verdi)

☐ -----

14. Hvor mange av de ansatte i din barnehage har norsk som morsmål, eller har tilsvarende språkkompetanse i norsk?

Antall

Styrer	_____
Ped.ledere	_____
Fagarbeidere	_____
Assistenten	_____
Øvrige utover grunnbemanning	_____

15. Hvor mange av de ansatte i din barnehage har minoritetsspråklig kompetanse som er relevant barnas språklige utvikling?

	Antall
Styrer	_____
Ped.ledere	_____
Fagarbeidere	_____
Assistenten	_____
Øvrige utover grunnbemanning	_____

16. Kartleggingsverktøy

17. Har barnehagen besluttet at barnas språkkompetanse skal kartlegges?

(Oppgi kun ett svar)

- ☐ Ja, det er besluttet at barnehagen skal kartlegge noen eller alle barna
- ☐ Nei, det er besluttet at barnehagen ikke skal kartlegge barna
- ☐ Det er opp til den enkelte pedagogiske leder

☐ Vet ikke

18. Har barnehagen besluttet hvilke kartleggingsverktøy som skal benyttes?

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Nei

☐

Vet ikke

☐

19. Har barnehagen besluttet hvilke barn som skal kartlegges?

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Nei

☐

Vet ikke

☐

20. I hvilken grad følger du som styrer opp kartleggingsarbeidet?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad

☐

I liten grad

☐

I noen grad

☐

I stor grad

☐

I svært stor grad

☐

Vet ikke

☐

21. Kompetanse

22. I hvilken grad har de ansatte fått særskilt opplæring/ veiledning/ kompetanseheving i språkarbeid?

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

I svært liten grad

I liten grad

I noen grad

I stor grad

I svært stor grad

Vet ikke

Styrer

☐☐☐☐☐☐

Ped.ledere

☐☐☐☐☐☐

Fagarbeidere

☐☐☐☐☐☐

Assistenter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Øvrige utover grunnbemannings	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23. Hvilken opplæring/veiledning/kompetanseheving har de fått?

24. Hvor enig er du i følgende påstander om deling eller spredning av kompetanse blant ansatte i barnehagen?

Med kompetanse mener vi her kunnskap og ferdigheter som kan være nyttig i språkarbeidet.

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	Svært uenig	Noe uenig	Verken uenig eller enig	Noe enig	Svært enig	Vet ikke
Det er rutiner for å spre kompetanse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er hyppig kompetansespredning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kompetansen spres til ped.ledere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kompetansen spres til assistenter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

25. Med tanke på språkarbeidet, innenfor hvilke av disse ansattgruppene, mener du at gevinsten med å ytterligere heve språkkompetansen hadde vært størst?

(Oppgi kun ett svar)

Styrer	Ped.ledere	Fagarbeidere	Assistenter	Øvrige utover grunnbemannings
☐	☐	☐	☐	☐

26. Strategi og systematikk

27. Har barnehagen en plan som sikrer systematisk observasjon, vurdering og oppfølging av barnas språkutvikling (jf. Oslostandard for systematisk oppfølging av barns språkutvikling)?

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Nei

☐

Vet ikke

☐

28. Hvem har utarbeidet planen?

(Oppgi kun ett svar)

- ☐ Alle ansatte i barnehagen
- ☐ Styrer
- ☐ Styrer sammen med ped.lederne
- ☐ Ped.lederne i fellesskap
- ☐ Ped.ledere per. avdeling

Andre (utdyp)

29. Har barnehagen en oppfølgingsplan etter egenvurdering av språkmiljø (jf. Oslostandard for godt språkmiljø i barnehagen)?

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Nei

☐

Vet ikke

☐

30. Har barnehagen en egen plan for språkarbeid i norsk for minoritetsspråklige barn? I så fall, hvilken?

(Oppgi kun ett svar)

Nei

☐

Vet ikke

☐

Ja (utdyp)

31. Har barnehagen en egen plan for språkarbeid i morsmål for minoritetsspråklige barn? I så fall, hvilken?

(Oppgi kun ett svar)

Nei

☐

Vet ikke

☐

Ja (utdyp)

32. Er det tilstrekkelig med ressurser for å oppnå målene for språkarbeidet?

Hvis nei, vennligst utdyp hva dere trenger og om det gjelder minoritetsspråklige barn eller samtlige barn.

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Vet ikke

☐

Nei (utdyp)

33. I hvilken grad følger styrer opp språkstimuleringsarbeidet:

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke/ ikke relevant
I småbarnsavdelinger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I avdelingen(-e) for de store barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Blant «skolestartere»	☐	☐	☐	☐	☐	☐

34. I hvilken grad følger andre i ledelsen enn styrer opp språkstimuleringsarbeidet:

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke/ ikke relevant
I småbarnsavdelinger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I avdelingen(-e) for de store barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Blant «skolestartere»	☐	☐	☐	☐	☐	☐

35. I hvilken grad...

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
--	--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------	----------

Brukes Oslo-standard for systematisk oppfølging i språkarbeidet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset Oslostandard for systematisk oppfølging til barnehagens daglige språkarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset sitt språkarbeid til Oslostandard for systematisk oppfølging	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brukes Oslo-standard for godt språkmiljø i språkarbeidet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset Oslostandard for godt språkmiljø til barnehagens daglige språkarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset sitt språkarbeid til Oslostandard for godt språkmiljø	☐	☐	☐	☐	☐	☐

36. Hvor ofte skal personalet møtes for å drøfte, legge planer eller strategier for språkarbeidet i barnehagen? (Oppgi antall ganger i året)

Her mener vi planer for språkarbeid, som gjelder for barnehagen, og ikke for en enkelt avdeling eller base.

(Oppgi verdi)

☐ _ _ _ _ _

37. Legger du eller andre i ledelsen føringer om at språkarbeid skal inngå i:

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	Ja, på alle avdelinger	Kun i småbarnsavdelingen	Kun i avdelingen for de store barna	Nei
Ukeplanene/ månedsplanene?	☐	☐	☐	☐
Ukesrapporter/ månedsrapporter	☐	☐	☐	☐

38. Hvor ofte involveres foreldrene i språkarbeidet?

(Oppgi kun ett svar)

Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Alltid	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

39. I hvilken grad informerer barnehagen foreldre om barnas språkutvikling?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

40. I hvilken grad oppfordres foreldrene til å gjennomføre aktiviteter med relevans for barnas språkutvikling?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

41. I hvilken grad er språkarbeidet i barnehagen avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/ kompetanse?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

42. Hvor mange timer i løpet av en dag er personale med tilstrekkelig kompetanse i norsk til stede med barna?

Pauser, møtevirksomhet etc. skal trekkes fra.

(Oppgi kun ett svar)

- ☐ 1-2 timer
- ☐ 3-4 timer
- ☐ 5-6 timer
- ☐ 7 timer eller mer
- ☐ Vet ikke/ ikke relevant

43. Organisering

44. Har barnehagen gjort strukturelle/ organisatoriske grep for å legge til rette for språkarbeid? Hvis ja, hvilke?

Med dette mener vi for eksempel midler til innkjøp av konkrete, timer med spesialpedagog, eller samarbeid med en ekstern ressurs.

(Oppgi kun ett svar)

Nei

☐

Vet ikke

☐

Ja (utdyp)

45. Har de strukturelle/ organisatoriske grepene gitt bedre forutsetninger for å drive språkarbeid? Hvis ja, vennligst utdyp hvordan.

(Oppgi kun ett svar)

Nei

☐

Vet ikke/ikke relevant

☐

Ja (utdyp)

46. Hva er de største barrierene i den daglige driften for å gjøre et best mulig språkarbeid?

47. Takk for at du svarte på undersøkelsen!

Du sender inn dine svar ved å trykke på knappen "avslutt".

4.3 Spørreskjema – Pedagogiske ledere

1. Velkommen til denne kartleggingen av din barnehages språkarbeid, rettet til deg som pedagogisk leder

Velkommen til denne kartleggingen av språkarbeidet i barnehager. Kartleggingen inngår i et forprosjekt til Groruddalssatsingen. Målet er å gi mer kunnskap om praksisen knyttet til språkarbeid i barnehagene. Når vi ber deg svare på spørsmålene under, ønsker vi at du tar utgangspunkt i januar 2018. Dine svar vil bli koplet til registerdata som beskriver barnehagen på et overordnet nivå.

Vi ber deg benytte knappene "Neste" og "Forrige" for å navigere i undersøkelsen (ikke frem- og tilbakeknappene i din nettleser)

2. Begrepsforklaring

I det følgende vil vi bruke en rekke ulike begreper.

Språkarbeid: Summen av det språkmessige kartleggings- og stimuleringsarbeidet

Språkkartlegging: Det finnes tre hovedformer for hvordan man kan kartlegge barns språkkunnskaper; observasjon, kartlegging og test.

Språkstimulering: Systematisk aktivitet for å utvikle språk hos barn.

Minoritetsspråklig bakgrunn: Barn der en eller begge foreldre har ikke norsk som morsmål.

Hverdagsspråk: Består gjerne av et basisordforråd med mange ord og faste uttrykk som forekommer ofte. I tillegg har det relativ enkel setningsoppbygging. Språket er uformelt, og det er større aksept for feil.

Dybdespråk: Mer avhengig av bakgrunnskunnskaper om temaet og kjennskap til andre ord og uttrykk enn de vi bruker i hverdagsspråket. Ofte er det ikke mulig å gjette ordene ut fra konteksten, noe som krever en annen form for presisjon enn hverdagsspråket.

3. Innledende spørsmål

4. I hvilken grad er barnas språkutviklingen viktig i din barnehage?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. I hvilken grad anser du språkutviklingen til barna i din barnehage som en utfordring?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hvorvidt opplever du at følgende forhold støtter opp om språkutviklingen til barna?

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Barnehagens kompetanse på språkarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens organisering (for eksempel fysisk struktur og organisatorisk inndeling)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens systematikk i språkarbeidet (for eksempel målsetninger, beslutninger og oppfølging av språkarbeidet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehagens ressurser til språkarbeid (tid og verktøy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. I hvilken grad...

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Brukes <i>Oslostandard for systematisk oppfølging</i> i språkarbeidet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset <i>Oslostandard for systematisk oppfølging</i> til barnehagens daglige språkarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset sitt språkarbeid til <i>Oslostandard for systematisk oppfølging</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brukes <i>Oslostandard for godt språkmiljø</i> i språkarbeidet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset <i>Oslostandard for godt språkmiljø</i> til barnehagens daglige språkarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Har barnehagen tilpasset sitt språkarbeid til <i>Oslostandard for godt språkmiljø</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Bakgrunnsinformasjon

9. Velg din barnehage: [LEGG INN BHG FØR LANSERING]

(Oppgi kun ett svar)

1

☐

2

10. Velg din avdeling

(Oppgi kun ett svar)

Småbarnsavdeling

☐

Stor avdeling

☐

Annet (utdyp)

11. Hvor lang yrkeserfaring har du som pedagogisk leder? (oppgi antall år)

(Oppgi verdi mellom 0 og 70)

☐ -----

12. Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i denne barnehagen? (Oppgi antall år)

(Oppgi verdi)

☐ -----

13. Har du tatt etter- og videreutdanning med relevans for språkarbeid?

(Oppgi kun ett svar)

Nei

☐

Ja (utdyp)

14. Hvordan vurderer du din egen kompetanse på språkutvikling av barn med:

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	Svært lav kompetanse	Lav kompetanse	Noe kompetanse	Høy kompetanse	Svært høy kompetanse
Minoritets-språklig bakgrunn	☐	☐	☐	☐	☐
Norsk-språklig bakgrunn	☐	☐	☐	☐	☐

15. Er du pedagogisk leder med dispensasjon?

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Nei

☐

16. Hvor ofte møtes personalet på din avdeling for å drøfte eller legge planer for språkarbeidet? (antall ganger i året)

(Oppgi verdi)

☐ -----

17. Hvor mange barn er det på din avdeling?

(Oppgi verdi)

☐ _____

18. Hvor mange av barna på din avdeling har minoritetsspråklig bakgrunn?

(Oppgi verdi)

☐ _____

19. Hvor mange av de ansatte på din avdeling har norsk som morsmål, eller har tilsvarende språkkompetanse i norsk?

Antall

Ped.ledere

Fagarbeidere

Assistenter

Øvrige utover grunnbemanning

20. Hvor mange av de ansatte på din avdeling har minoritetsspråklig kompetanse som er relevant for barna?

Antall

Ped.ledere

Fagarbeidere

Assistenter

Øvrige utover grunnbemanning

21. Verktøy og aktiviteter i språkarbeidet - språkkartlegging

I denne undersøkelsen skiller vi mellom språkkartlegging og språkstimulering.

Denne delen handler om kartlegging av barna og bruk av kartleggingsverktøy. Vennligst svar med utgangspunkt for den avdeling/ gruppe/ base du er pedagogisk leder for.

22. Kartlegger din avdeling barnas språkkompetanse?

(Oppgi kun ett svar)

Alle barn på avdelingen	De fleste barna på avdelingen	Noen få barn på avdelingen	Ingen barn
☐	☐	☐	☐

23. Hvorfor kartlegges barnas språkutvikling?

24. Hvorfor kartlegges ikke barnas språkutvikling i din avdeling?

25. Hvordan fanger dere opp barna med språkutfordringer?

26. Hva er avgjørende for hvilke barn som kartlegges? (flere valg mulig)

(Oppgi gjerne flere svar)

- ☐ Dokumentasjonskrav
- ☐ Barnet har en minoritetsspråklig bakgrunn
- ☐ Barnets alder
- ☐ Barnets språklige utviklingsstadium
- ☐ Barnets norskspråklige nivå
- ☐ Bekymring for barnets utvikling generelt
- ☐ Tilfeldig utvelging
- ☐ Avdelingens tid
- ☐ Avdelingens kompetanse

Andre forhold (Vennligst utdyp)

27. Hvem er ansvarlig for å gjennomføre språkkartlegging på din avdeling? (flere valg mulig)

(Oppgi gjerne flere svar)

Styrer	Ped.leder(e)	Andre pedagoger (språkped., idrettsped.)	Barne- og ungdomsarbeidere	Barnehage-assistenten	Øvrige utover grunnbemannning
☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Hvilke kartleggingsverktøy bruker dere på avdelingen? (flere valg mulig)

(Oppgi gjerne flere svar)

TRAS	Askeladden	SPRÅK 4	ASQ	Reynell	Alle med	Lær meg norsk før	Eva-Test	By barna opp til dans	I grep om begreper	Ord som gror	«Begrepsforståelse»

(Oppgi gjerne flere svar)

[illegible]

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

81

Lær meg norsk før skolestart	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eva-Test	☐	☐	☐	☐	☐	☐
By barna opp til dans	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I grep om begreper (kartleggingslister)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ord som gror	☐	☐	☐	☐	☐	☐
«Begrepsforståelse» Grunnlag for begynneropplæringen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

31. I hvilken grad følger du opp kartleggingsarbeidet?

Med "følge opp" menes her om styrer eller ledelsen etterspør gjennomføring, påser dokumentasjon av kartlegging, samler oversikter over resultater og at evt. tiltak iverksettes

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

32. I hvilken grad følger styrer eller ledelsen opp kartleggingsarbeidet?

Med "følge opp" menes her om styrer eller ledelsen etterspør gjennomføring, påser dokumentasjon av kartlegging, samler oversikter over resultater og at evt. tiltak iverksettes

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

33. Hvordan bruker dere resultatene fra kartleggingen av barnas språkutvikling?

34. Ulike måter å drive språkstimulering på

Denne delen handler om språkstimulering. Med dette mener vi systematisk arbeid for å utvikle språk hos barn. Vi skiller mellom to typer arbeid for språkstimulering:

- 1) språkstimulering i hverdagsaktiviteter, for eksempel under påkledning. Dette kaller vi integrert eller løpende språkstimulering.
- 2) språkstimulering i enkelte aktiviteter, for eksempel språkgruppe. Dette kaller vi særskilt/ avgrenset språkstimulering.

Vennligst svar med utgangspunkt for den avdeling/ gruppe/ base du er pedagogisk leder for.

35. Hvordan er forholdet mellom løpende/ integrert språkstimulering og særskilt/ avgrenset språkstimulering?

(Oppgi kun ett svar)

Kun løpende/ integrert språkstimulering	Mest løpende/ integrert språkstimulering, mindre særskilt/ avgrenset språkstimulering	Omtrent likt forhold mellom løpende/ integrert og særskilt/ avgrenset språkstimulering	Mest særskilt/ avgrenset språkstimulering, mindre løpende/ integrert språkstimulering	Kun særskilt/ avgrenset språkstimulering
☐	☐	☐	☐	☐

36. Verktøy og aktiviteter i språkarbeidet - språkstimulering

37. Er følgende viktig i den løpende norske språkstimuleringen? Personalet...

Med løpende språkstimulering mener vi språkstimulering som er del av din avdelings hverdagsaktiviteter, f.eks. påkledning.

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

Svært lite viktig Lite viktig Noe viktig Viktig Svært viktig Vet ikke

Bruker et enkelt norsk språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bruker et rikt vokabular	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakker saktere enn vanlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakker tydeligere enn vanlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakker andre språk enn norsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakker med rytmisk tale	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakker med pauser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varierer tonefallet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bruker en enklere setningsstruktur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Starter samtaler med barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forklarer ord og begreper	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inviterer barn til selv å bruke språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommuniserer at de lytter og engasjerer seg når et barn snakker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakker med alle barn hver dag, individuelt eller i smågruppe	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppmuntrer barna til å snakke med hverandre	☐	☐	☐	☐	☐	☐

38. I hvilken grad deltar følgende ansatte i den løpende norske språkstimuleringen på din avdeling?

Med løpende språkstimulering mener vi språkstimulering som er del av din avdelings hverdagsaktiviteter, f.eks. påkledning.

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	Svært liten grad	Liten grad	Noen grad	Stor grad	Svært stor grad	Vet ikke
Styrer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ped.leder(e)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre peder- goger (språkped., idrettsped.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barne- og ungdomsar- beidere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehage- assistenter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Øvrige ut- over grunn- bemanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐

39. I hvilken grad konsentrerer din avdeling sin innsats i den avgrensede norske språkstimuleringen på følgende arenaer:

Med avgrenset mener vi språkstimulering i avgrensede tidsrom og aktiviteter, med utvalgte barn, f.eks. lesestund.

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Aktuelle barn inviteres med på tur med en voksen, evt, også barn med høy språklig kompetanse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktuelle barn tas med til et grupperom, for lesing og samtale om utvalgte ord og begrep	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organiserte aktiviteter slik at barn som trenger språkstimulering er sammen med en voksne og barn med god språklig kompetanse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Førskoleklubb eller liknende arena for førskolebarna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alternative måter å kommunisere på (f.eks. fotografier, symboler og tegn) brukes når barn ikke kan forstå norsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personalet følger opp aktuelle barn i lek, og holder seg nær dem	☐	☐	☐	☐	☐	☐

for å støtte språklige samspill med andre barn

40. I hvilken grad deltar følgende ansatte i den avgrensede språkstimuleringen på din avdeling?

Med avgrenset mener vi språkstimulering i avgrensede tidsrom og aktiviteter, med utvalgte barn, f.eks. lesestund, førskoleklubb.

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Styrer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ped.leder(e)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre pedagoger (språkped., idrettsped.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barne- og ungdomsarbeidere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehageassistenter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Øvrige ut-over grunnbemannings	☐	☐	☐	☐	☐	☐

41. Hvilke språkstimuleringsverktøy brukes på din avdeling?

(Oppgi gjerne flere svar)

- ☐ Språkkisten
- ☐ Snakkepakken
- ☐ Stovnermodellen
- ☐ Lær meg norsk før skolestart
- ☐ Språksprell
- ☐ SPROFF
- ☐ Grep om begrepet

☐ Språkdusjen

☐ Bravoleken

Andre (vennligst spesifiser)

42. Hvem har fått opplæring i verktøyet/ verktøyene?

(Oppgi gjerne flere svar)

Styrer	Ped.ledere	Andre pedagoger (språkpæd., idrettspæd.)	Barne- og ungdoms- arbeidere	Barnehage-assistenten	Øvrige utover grunnbemanningen
☐	☐	☐	☐	☐	☐

43. I hvilken grad mener du at språkverktøyet/ verktøyene gir barna bedre språkkompetanse?

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Språkkisten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snakkepakken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stovnermodellen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lær meg norsk før skolestart	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Språksprell	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SPROFF	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grep om begrepet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Språkdusjen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bravoleken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐

44. I hvilken grad er språkverktøyet/ -verktøyene tilpasset barna i din avdeling?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

45. Når brukes språkstimuleringsverktøyene?

(Oppgi kun ett svar)

Kun i den løpende språkstimuleringen	I både i den løpende og avgrensede språkstimuleringen	Kun i den avgrensede språkstimuleringen
☐	☐	☐

46. Totalt sett, hvor stor andel av barnas tid i barnehagen kan knyttes til følgende aktiviteter? (angi anslag i prosent)

	Prosent
Språkkartlegging	_____
Løpende språkstimulering	_____
Avgrenset språkstimulering	_____
Andre aktiviteter som ikke kan knyttes til språkarbeid	_____
Annet (vennligst utdyp)	_____

47. I hvilken grad følger du opp språkstimuleringsarbeidet?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

48. I hvilken grad følger styrer opp språkstimuleringsarbeidet?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

49. Særskilte tiltak og tilpasninger for barn med minoritetsspråklig bakgrunn

Vi vil også kartlegge hvilke tilpasninger din avdeling gjør for barn med minoritetsspråklig bakgrunn i språkkartleggingen eller språkstimuleringen. Dette gjelder tilpasninger som ikke ville vært gjort dersom barna hadde norsk som morsmål.

50. I hvilken grad varierer avdelingens språkarbeid mellom minoritetsspråklige og norskspråklige barn når det kommer til:

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	Vektlegges særskilte minoritetsspråklige	Likt	Vektlegges særskilte norskspråklige
Kartlegging	☐	☐	☐
Mengden språkstimulering	☐	☐	☐
Bruk av verktøy og hjelpemidler	☐	☐	☐
Bruk av ressurser utenfor avdelingen (f.eks. morsmålslærer)	☐	☐	☐
Bruk av kompetanse utenfor avdelingen (f.eks. tolk)	☐	☐	☐
Sammensetning av barna i mindre grupper	☐	☐	☐
Individuell oppfølging av enkeltbarn	☐	☐	☐
Bruk av dybdespråk	☐	☐	☐

Bruk av hverdagsspråk ☐ ☐ ☐

51. I hvilken grad driver avdelingen med språkstimulering på andre morsmål enn norsk?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

52. Brukes den flerspråklige kompetansen blant de ansatte aktivt i språkarbeidet på din avdeling?

(Oppgi kun ett svar)

Nei	Vet ikke
☐	☐

Ja (utdyp)

53. Særskilte tiltak og tilpasninger for skolestarterne

54. Hvor stor andel av skolestarterne dine har fått vedtak om særskilt norskopplæring? (Angi andel i prosent)

(Oppgi verdi)

☐ -----

55. Kjenner du til innholdet i kartleggingsprøven i første trinn?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------	----------

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

56. I hvilken grad tilpasser dere språkstimuleringen av skolestarterne til innholdet i kartleggingsprøven?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

57. Systematikk og kompetanse

58. Inngår språkarbeid i:

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Alltid	Vet ikke/ ikke relevant
Ukeplanene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Månedsplassene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Årsplanene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ukesrapportene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Månedsrporter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Årsrapportene	☐	☐	☐	☐	☐	☐

59. Hvor enig er du i følgende påstander om deling eller spredning av kompetanse blant ansatte på din avdeling?

Med kompetanse mener vi her kunnskap og ferdigheter som kan være nyttig i språkarbeidet.

(Oppgi kun ett svar pr. spørsmål)

Svært uenig	Uenig	Verken eller	Enig	Svært Enig	Vet ikke
-------------	-------	--------------	------	------------	----------

Det er rutiner for å spre kompetanse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er hyppig kompetansespredning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kompetansen spres til ped.ledere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kompetansen spres til assistenter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

60. Hvor ofte involveres foreldrene i språkarbeidet?

(Oppgi kun ett svar)

Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Alltid	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

61. I hvilken grad informeres foreldre om barnas språkutvikling?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

62. I hvilken grad oppfordres foreldrene til å gjennomføre aktiviteter med relevans for barnas språkutvikling?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

63. I hvilken grad er språkarbeidet på avdelingen avhengig av enkeltpersoners tilstedeværelse/kompetanse?

(Oppgi kun ett svar)

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

64. Er det stilt krav til din tilstedeværelse sammen med barna i løpet av dagen?

(Oppgi kun ett svar)

Ja

☐

Nei

☐

Vet ikke

☐

65. I din avdeling, hvor mange timer i løpet av en dag er personale med tilstrekkelig kompetanse i norsk til stede med barna?

Pauser, møtevirksomhet etc. skal trekkes fra.

☐

66. Organisering og oppfølging

67. Hvilke oppgaver opplever du konkurrerer mest om tiden du ellers ville brukt på språkarbeid med barna?

68. Hva er de største barrierene i den daglige driften for å gjøre et best mulig språkarbeid på din avdeling?

69. Takk for at du svarte på undersøkelsen!

Du sender inn dine svar ved å trykke på knappen "avslutt".

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Oxford Research SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67142503
<http://oxfordresearch.lv>
info@oxfordresearch.lv